

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

[Liber Primus.]

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

DE SVMMA TRINITATE, ET FIDE CATHOLICA.

TITVLVS PRIMVS. CAPITVLVM VNIC.

Spiritus Sanctus aeternaliter à Patre & Filio, tanquam ab uno principio & unica spiratione procedit. Ioan. Andr.

Gregorius X. in generali Concilio Lugdunensi.

Ideli ac devota professione fatemur, quod Spiritus Sanctus aeternaliter ex Patre & Filio, non tanquam ex duobus principiis, sed tanquam ex uno principio: non duabus spirationibus, sed unica spiratione procedit: hoc professus est haecenus, praedicavit & docuit, hoc firmiter tenet & praedicat, profiteatur & docet sacrosancta Romana ecclesia, mater omnium fidelium, & magistra: hoc habet orthodoxorum Patrum, atque Doctorum Latinorum, pariter & Graecorum incommutabilis & vera sententia. Sed quia nonnulli propter irrefragabilis praemissae veritatis ignorantiam in errores varios sunt prolapsi: Nos huiusmodi erroribus viam pracludere cupientes, hoc sacro approbante concilio, damnamus & reprobamus omnes, qui negare praesumpserint, aeternaliter Spiritum Sanctum ex Patre & Filio procedere: sive etiam temerario ausu asserere, quod Spiritus Sanctus ex b Patre & Filio tanquam ex duobus principiis, & non tanquam ex uno procedat.

DE CONSTITVTIONIBVS. TITVLVS II.

CAP. I.

Neua constitutio Principis tollit primam contrariam, quamvis id non exprimat. Speciales consuetudines, & statuta, rationalibus non tollit, nisi id exprimat. Ioan. Andr.

Bonifacius VIII.

licet Romanus Pontifex (qui iura omnia in sermone peccatoris sui censetur habere) constitutionem condendo posteriorem, priorem (quamvis de ipsa mentionem non faciat) revocare noscatur. Quia tamen locorum specialium & personarum singularium consuetudines & statuta, (cum sint facti, & in facto consistant) potest probabiliter ignorare. Ipsi (dum tamen sint rationabilia) per constitutionem à se noviter editam (nisi expresse caveatur in ipsa) non intelligitur in aliquo derogare.

CAP. II.

Duo sunt docti. Primum, quod statuta ordinariorum non legant probabiliter ignorantes. Secundum, quod statutum Episcopi extra suam diocesim subditum non ligat. Ioan. Andr.

Idem.

a Papa cogitur consisti. Do. & infidelis deponitur. xl. distin. si Papa. per gloss. vide Magistrum & ibi Doct. Theologus lib. 3. sent. 11. & 12. Tho. p. 1. 4. 36. Art. 2. & 4. b alius, à Patre. c Qua dicitur quasi commune statutum, & verbum statuti respicit ius scriptum. i. dist. 8. cum itaq. secundum Anch.

animarum a periculis obvietur, sententis per statuta quorumcunque ordinariorum prolatis, ligari nolumus ignorantes. Dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit aut supina. Statuto Episcopi, quo (in omnes qui furtum commiserint) excommunicationis sententia promulgatur, subditi ejus furtum extra ipsius diocesim committentes, minime ligari noscuntur. Cum extra territorium jus dicenti non pareatur impune.

DE RESCRIPTIS. TITVLVS III.

CAP. I.

Rescriptum impetratum ab excommunicato, est ipsi iure nullum, & inde secutum: nisi in causa excommunicationis vel appellationis. h. d.

Gregorius IX.

Ipsi iure rescriptum, vel processus per ipsum habitus non valeat, si ab excommunicato (super alio quam excommunicationis vel appellationis articulo) fuerit impetratum.

CAP. II.

Per clausulam, quidam alii, possunt soli quatuor conveniri: quorum nomina in primo citatorio exprimentur, ne variationi sit locus. Ioan. Andr.

Innocentius III. in concilio Lugdunensi.

Um in multis juris articulis infinitas reprobetur, provide duximus statuendum, ut per illam generalem clausulam, quidam alii, qua frequenter in literis nostris inseritur, ultra tres vel quatuor in iudicium non trahantur. Quorum nomina in primo citatorio exprimat impetrator: ne locus fraudi forsitan relinquatur, si circa ea possit liberè variare.

CAP. III.

Si actor contra reum super pluribus personalibus literas impetrat ad diversos, non valent literae, nec processus earum: & reo condemnabitur in expensis. Et idem in reo conventente vel reconveniente actorem, eodem durante iudicio. h. d. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

Dispensatio litium aequitatis compendio volentes qua possumus industria coarctare, statutum felicis recordationis Gregorii Papae noni praedecessoris nostri, super hoc editum ampliantes: Decernimus, ut si quis contra alium plures personales movere voluerit quaestiones, non ad diversos iudices, sed ad eundem super omnibus huiusmodi quaestionibus litetas studeat.

a Doct. hic not. quod laici ligantur statuto Episcopi in favore animae facti. c. novis. de luda. c. inter. de purg. can. Font.

impetrate. Qui vero contrarium fecerit, omni commo- do a careat literarum: nec processus habitus valeat per easdem, reo, si eum per ipsas citavit vel fatigaverit, in ex- penis legitimis condemnandus. Reus quoque si eo- dem durante iudicio actorem sibi obnoxium dixerit, re- conventionis beneficio vel conventionis (si contra eum literas impetrare maluerit) de iure suo debet apud eos- dem iudices experiri: nisi eos ut suspectos poterit recusa- re: simili poena (si contra hoc fecerit) puniendus.

CAP. IV.

Receptus per literas facultatis, si ad recipiendum spectabat rece- ptio, ipsorum, & non Papa auctoritate intelligitur esse receptus: nisi in literis aliud esset expressum. Si autem receptio non spectabat ad eos, tunc Apostolica auctoritate dicitur receptus. h. d. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

Cum aliquibus recipiendi aliquem in canonicum ali- cujus ecclesie, non obstantibus ejusdem ecclesie pri- vilegiis, consuetudinibus, vel statutis juramento, confir- matione Apostolica, vel quacunque firmitate alia robo- ratis, per nostras literas concedimus facultatem, si cano- nicorum receptio alias in ipsa ecclesia non spectat ad eos, quibus hujusmodi literae diriguntur, sed ex earum viribus recipiunt potestatem, is qui recipitur, auctoritate Apo- stolica dignoscitur esse receptus. Si vero canonicorum receptio alias pertinet ad eosdem, non Apostolica, sed recipientium censetur auctoritate receptus: nisi quod eum auctoritate nostra recipientis, in nostris literis ca- veretur expresse.

CAP. V.

Rescriptum papale quod concedit promotionem primo- rum beneficiorum usque ad beneficium. Papa, extinguatur mortuo Papa: statim si ibi dicitur, usque ad beneficium Apostolica fidei: nec intelligitur tale rescriptum de beneficiis prius non canonicis de- sentis. h. d. Ioan. And.

Idem.

Signatio tibi à Romano Pontifice concedatur, ut be- neficia b, quae tempore tuae promotionis obtinebas, et posses usque ad suam voluntatis beneplacitum retinere: hujusmodi gratia per eius obitum (per quem ipsius be- neplacitum omnino extinguitur) eo ipso expirat. Secus autem si usque ad Apostolicam sedis beneplacitum gratia concedatur praedicta: tunc enim (quia sedes a ipsa non moritur) durabit perpetuo: nisi a successore fuerit re- vocata. Prætextu vero talis concessionis, quae debet (cum sit ambitiosa) restringi, ea solum beneficia, quae ca- nonice obtines, potes licite retinere.

CAP. VI.

Vacatio per mortem, & vacatio per renunciationem sunt diversa: & idem in literis ad beneficia impetratis, uno expresso non venit relin- quendum. h. d. Ioan. And.

Idem.

Scriptum ab Apostolica sede mandatum, ut ab ali- quo beneficii (quod obtinet) resignatione recepta, ipsum alteri conferas & assignes: adimplere non potes, si ille antequam resignes, rebus eximat humanis. Cum non per resignationem vacaverit, sed per mortem. Nisi de intentione mandantis aliud appareret expres- se. Si duo super eodem beneficio literas impetrent, primo eorum per illius obitum, qui tenebat, secundo vero per cessionem ejusdem ipsam proponente vacare: se-

a Hoc est, si virtute primi rescripti adversarius erat in mora, mala fide interrupta prescriptione propter secundum rescriptum ad a- lium, omnes isti effectus perent. Pbi. Et vide e. procedere etiam in delegatis ab inferioribus à Papa. Arch. Pbi. Do. Fori. b Quid nomen beneficii intelligatur, vide Docto. m. e. cum olim. de preben- & dig. Plura beneficia sine dispensatione tenere licet. q. eod. lit. gra- tia Dom. c obtinet, possit, &c. d In Codic. Barbat. sedes Apostolica.

cundus (cum beneficium ipsum cessione non morte vacaverit) debet primo in ipsius assentione praefici.

CAP. VII.

Licet ignorans beneficium sibi collatum, in impetratione alterius illius mentionem non fecerit, valent literae: alterum tamen eligi, si de iure simul teneri non possint. Ioan. And.

Idem.

Gratia, quam super beneficio à sede Apostolica te- impetrasse proponis, vitiosa reputari non debet, quamvis de alio beneficio ab Episcopo tuo antea tibi absenti & ignoranti collato nullam (cum tempore im- petrationis nescires) feceris mentionem. Vtunque tamen (si talia sint beneficia, quae simul nequeant de- ire teneri) habere non potes: sed eligas, quod tibi ma- lueris retinere.

CAP. VIII.

Si restituatur quis ad gratiam revocatum, sine alterius benefi- cio intelligitur restitutus: unde alteri ante restitutionem impetra- ti, praeferi non debet. h. d. Ioan. And.

Idem.

Quamvis is, cuius gratia (per quam mandatum a in certa ecclesia providere de beneficio proxime re- caturo) per nos fuerat revocata, restituatur à nobis deinde ad eandem: non tamen ei, cui post revocationem, & ante restitutionem praedictam, similis in eadem ecclesia gra- tia facta fuit, (nisi de hoc b expresse dixerimus) auctoritas debet. Cum talis restitutio (ubi aliud non exprimitur) intelligatur fieri sine iuris praedicti alia.

CAP. IX.

In literis ad beneficia impetratis inscribitur tempus date: unde per illos beneficium curatum obtinere non potes, qui dies tuus sit major, illo tempore minor erat. h. d. Ioan. And.

Idem.

Si eo tempore, quo tibi de beneficio cum cura, vel sine cura mandavimus provideri, ad obtinendum cura- tum beneficium, idoneam e non habebas a rationem: tibi licet nunc legitime effectus sit status, auctoritate litera- rum hujusmodi (cum tempore date ipsarum adhuc non esses idoneus) de beneficio curam animarum habere ne- quaquam poterit provideri. Beneficium autem sine cura (cum ad ipsum sufficientem tunc a rationem haberes) per eas licite poteris obtinere.

CAP. X.

Gratia generalis non praedictat specialis, & debet ferre men- tionem de praecedenti privilegio, consuetudine vel statuto. h. d. Zenz.

Idem.

Si propter tua debita persolvenda fructus decimo- rum primi anni, quae in tua vacabunt diebus, non obstantibus quibuslibet consuetudinibus, privilegiis, vel statutis, per quae nostra impediri possent concessio) usque ad quinquennium de speciali gratia concedimus: inter- tionis nostrae nequaquam existit, si fructus hujusmodi, ecclesiae tuae fabricae vel alteri usui, seu cuicumque lingui- lato personae, de speciali consuetudine, privilegio, vel sta- tuto forsitan debeantur: quod eis per concessionem ipsam (nisi hoc expresse caveatur in ea) praedictum aliquod generetur.

CAP. XI.

Causa ab Apostolica sede, vel ejus legato committi debent di- gnitate obtinentibus, vel canonicatione ecclesiae cathedrae alii. Nec tractari debent nisi in certatibus, vel locis insignibus. h. d. usque ad 4.

Cum vero.

a Hodie hujusmodi mandata de providendo omnino sunt sub- lata per Concil. Trident. sess. 24. de reform. c. 19. b nisi hoc, &c. c quae si idonea atas in quolibet ordinato, tradit Panov. c. sius inordinata, de prob. d Papa in beneficiis: praedictare possit alterius iuri, nam in beneficiis ubi amnia potest. c. 2. instr. de pre- bend.

Idem.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Idem.

Statum a quod circa iudices à sede Apostolica deputandos nuper edidimus: cum quadam contenta in eo, quæ pro communi utilitate erdebantur inducta (sicut experientia docuit) tendere dignoscantur ad noxam: sanctione præsentis (quam irrefragabiliter observari mandamus) suadente utilitate, in melius duximus reformandum. Sancimus igitur ut nullis, nisi dignitate præditis, aut personatum obtinentibus, seu ecclesiarum cathedralium canonicis, causæ auctoritate litterarum sedis Apostolicæ, vel legatorum ejusdem de cætero committantur: nec audiantur alibi, quam in civitatibus, vel locis insignibus, ubi possit commodè copia peritorum haberi.

Actore & reo ejusdem diocesis existentibus, causa committi non debet extra illam, nisi in sex casibus, in quibus tamen non trahatur ultra unam dietam. Et nisi in duobus ultimis casibus impetrans per juramentum fidem fecerit de illis, repellatur à iudice: & in expensis condemnabitur. hoc dicit, usq. ad 5. Cum autem Dominicus.

Cum verò ejusdem civitatis seu diocesis fuerint actor & reus, extra ipsas causæ non committatur, nec conveniatur aliquis eorundem. Nisi ab Episcopo contra aliquem de sua diocesi, vel ab aliquo contra eum, aut contra ejus capitulum; seu contra universalitatem civitatis, ville, aut castri fuerit actio dirigenda: vel nisi actor eandem civitatem seu diocesim intrare non audeans, aut sui adversarii potentiam merito perhorrescens, eum intra ipsas nequeat convenire secure: in his quippe casibus extra dictas civitatem & diocesim possit contra prædictos causæ committi: nullatenus eorum ultra unam dietam à sine suæ diocesis valeat conveniri. Sed & in duobus ultimis casibus, nisi impetrans de prædicto timore (quem in literis commissionis exprimere teneatur) primò fidem iudici faciat saltem per proprium juramentum, iudex ipse nullatenus in causâ procedat, sed partes à sua jurisdictione dimittens, impetrantem eundem in expensis legitimis alteri parti condemnet.

Actor contra reum diversæ diocesis debet impetrare delegatum, vel in diocesi rei vel in alia non propria, nec ultra unam dietam distans. h. d. Dominicus.

Cum autem actor & reus civitatum & diocesum fuerint diversarum, si actor in civitate vel diocesi rei iudicem habere recuset, ipsum non in sua, sed in alia civitate, vel diocesi liberè impetrare valeat, reumque trahere ad eandem: dummodo locus, ad quem eum traxerit, ultra unam dietam (sicut in casu alio præmittitur) minimè sit remotus.

Delegatus extra locum commissionis, nec partes citare, nec causam cognoscere potest sine expresso partium consensu, nec subdelegare loci vel personæ alii, quam hic expressit. h. d. Ioan. And.

In nullo quoque casuum prædictorum iudex extra civitatem seu diocesim, in quibus deputatus fuerit, citet partes, nec de causâ sibi commissâ cognoscat: nisi ad id expressus accesserit earundem c. assensus. Neque alibi, quam intra illas, & personis duntaxat designatis superius, committat d. quomodolibet vices suas.

Delegatus nihil debet à partibus recipere, nisi esculentum & poculentum liberè oblatum, quod paucis possit consumi diebus: vel moderatas expensas, si non sunt pauperes, quando pro necessitate vel utilitate, non malitiose, extra domicilium pergeret. hoc dicit, Dominicus.

Insuper ut gratis, & cum omni puritate iudicium eorum ipso procedat, nullum munus vel quicquam aliud

^a Nota, appellatone statuti comprehendit ius commune. *Vi. de Cons. Trid. sess. 23. de reform. c. 10.* ^b nomine peritorum qui intelligantur, vide *Archidiacon. in ca. ut commissi. de bar. c. eorundem.* ^d *Vid. Bar. in l. multa. ff. de cond. & demost. & Bald. in l. si. C. de bar. inf. Fon.*

(nisi forsitan esculentum vel poculentum mera liberalitate oblatum, quod paucis consumi possit diebus; vel nisi cum ipsum propter causam sibi commissam contigerit extra suum domicilium proficisci, moderatas expensas) recipere ab eisdem partibus qualitercunque præsumat. Provisurus attentè quòd in ipsis expensis modum nequaquam excedat: nec plus ab una parte, quam ab alia exigat, cum commune gerat negotium, utriusque: quòdque (ubi causæ sic commissæ utilitas vel necessitas non exegerit) occasione propter habendas expensas proficiscendi extra domicilium non assumat: sed & ubi notabiliter fuerint pauperes a litigantes, etiam pro expensis nil proflus exigat ab eisdem.

Delegatus nisi indigeat, non assumat assessorum: alias de sua illi provideat. Si eget, non suspectum partibus assumat, cum moderato salario à partibus solvendo.

Assessorem autem, ut quandoque b faciunt aliqui fraudulenter (nisi eo indigeat, quod conscientia relinquatur ejusdem) sibi nequaquam adjungat: alioquin de suo proprio providere teneatur eidem. Si autem indigeat, ipsum neutri parti suspectum assumens, ei de competenti salario, providè moderando ab eo, faciat à partibus communiter provideri.

Delegatus taxare debet salarium notariorum, nec participare debet cum ipsis vel assessoribus in salario. h. d. Dom.

Notarium verò vel notarios, in causâ sibi commissâ scribentes, qui ut plurimum in exigendo salario metas rationis excedunt, (ut ad ipsius spectat officium,) prudenter refrenet. Nec cum ipsis, aut cum assessore præfato lucrum participet ullo modo.

Delegatus recipiens aliquid contra prohibitionem hujus capituli, teneatur restituere, non obstante danti remissione. Ioan. And.

c Si quid autem contra constitutionem præsentem receperit, ad ipsius restitutionem integram teneatur. Nulla eorum quibus restitutum faciendâ fuerit, remissione ullatenus profutura eidem.

Delegatus non debet vocare testes, nisi statu causa requirente: & producens illis administrare debet expensas in veniendo & redeundo. Dominicus.

Pro ferendo quoque testimonio (prætextu cuius aliqui alios fraudulenter interdum à iudicibus vocari procurant ut eos laboribus & expensis fatigent, aut extorqueant aliquid ab eisdem) nullum ullatenus d. convocet: nisi quando conditio & status causæ requirent. Sed nec tunc, nisi à producente competentes (vocato pro testimonio, veniendo, stando, & redeundo) faciat ministrari expensas.

Gesta contra decretalem sunt ipso iure nulla. h. d. Et non dividuntur.

Quidquid autem contra præmissa vel eorum aliquod contigerit attentari, sit ipso iure irritum & inane.

CAP. XII.

Sola præsentis presentatio & receptio in canonicum fecerit impetrantis in eadem ecclesia, non excludit primum impetrantis, à præbenda vacante tempore sua receptionis, vel post à vacante ante suam receptionem vel presentacionem: & hoc si per processum executoris, vel interpositum decreti pro primo impetrante assilla extiterat: nisi dolo vel negligentia excluderetur ab eadem. h. d. Dominicus.

Idem.

Tibi qui gratiam in e. Bituren. ecclesia impetrasti à nobis certo executori concessio, qui te in canonicum recipi faceret, & de præbenda tibi (si qua in eadem ecclesia tunc vacabat: alioquin de vacatura f. proxime)

^a *Paupertas excusata ab onere expensarum. Dom.* ^b *Iura disponunt super eo quod non sit sapa, sed quandoq. Do.* ^c *Vid. l. si rem. §. annu. ff. de pig. ac.* ^d *convocent.* ^e *Britic. al. Bitaren. §.* ^f *Hodie mandata de providendo, & gratias expectantur omnino sustulit. Conc. Trid. sess. 24. de reform.*

providere: alius similem gratiam, post tuam impetrationem obtinens in eadem, licet prius, quam tu suas literas presentaverit, & in canonicum sit receptus, in prabenda tempore tuæ receptionis, vel etiam post vacante (ex quo alteri ante tuam receptionem collata non exitit) anteferi non debet. Idem quoque si ante receptionem tuam in canonicum vacavisset prabenda, per processum tui executoris, qui ei, ad quem prabendæ collatio pertinebat, notificaverat, quod eam volebat per huiusmodi potestatem conferre: aut interdixerat ne conferret eandem, seu illam suæ reservaverat collationi: præsertim cum interpositione decreti affecta: tunc enim tibi & non alteri debet prabenda huiusmodi assignari. Quinimò si ante receptionem & presentationem etiam tuam, prabenda vacavit, idem erit censendum, si in huiusmodi gratia tibi facta decretum à nobis fuerat, irritum & inane, quod contra ipsam contingeret attentari. In prædictis a itaque casibus debes tu præbendam vacantem potius, quam impetrator ultimus obtinere: dum tamen dolus tibi non possit, vel notabilis negligentia imputari.

CAP. XIII.

Si primo sub conditione provideri mandatur, & secundus pure impetrans (priusquam veniat conditio) à Papa vel executore suo canonicatum obtineat, in affectuione prabenda primo præfertur. Ioan. Andr.

Idem.

Si pro te alicui directæ fuerint scripta nostra, ut tibi de canonicatu, & prabenda ecclesiæ b Bituren. (si ad id accederet Episcopi & capituli ecclesiæ prælibatæ assensus) auctoritate Apostolica provideret. Alter postmodum impetrans, qui ex collatione Apostolicæ sedis, vel executoris super hoc deputati provisionem (priusquam Episcopi & capituli prædictorum assensus ad provisionem tibi accederet faciendam) canonicatum obtinuit Bituren. (licet tu interveniente postea prædictorum assensu dicti prioris mandati auctoritate in canonicum ipsius ecclesiæ sis receptus) in prabenda vacante tibi merito antefertur.

CAP. XIV.

Hæc est solennis decretalis, & per Ioan. Andr. subtiliter glossata: & potest sic secundum eum summari: Si inter duas impetrantes non appareat prioritas, & c. hæc decretalis duo membra distinguit, & in secundo subdividit. Et partes patet secundum Ioan. Andr. licet glossa prima latius summet.

Idem.

Vobis e super provisione simili sibi facienda in eadem ecclesia, literas à nobis obtinentibus una die, certis eis executoribus deputatis, si non appareat, quis primo impetraverit ex eisdem, is eorum, cui canonicatum contulimus, est in prabenda præferendus alteri, qui à nobis canonicatum non exitit affectus: licet priusquam alius eis (ad quos spectat canonicorum receptio, & collatio prabendarum) suas presentaverit literas, & ab eis in canonicum sit receptus. Si verò neutri eorum vel utrique canonicatum contulimus, tunc (ex quo in gratia sunt æquales) is, qui primo presentaverit, erit potior in prabenda. Quod si forsitan ambo simul in presentando concurrant, id ad quos (ut præmittitur) spectat canonicorum receptio & collatio prabendarum, vel eorum major pars, ex eis alterum, quem voluerint, eligere teneantur: quo electo, alius omninò careat impetratis: nisi ex tenore literarum ipsius expressè appareat, quod utrique ipsorum voluerimus providere.

CAP. XV.

Omnes indulgentia concessæ à Bonifacio, vel sui prædecessoribus, clericis, de percipiendis perpetuis fructibus suorum bene-

a Quog. b Bituren. c Meminisse semper oportet eorum quo sancit Conc. Trid. sess. 24. de reform. c. 19.

ficorum in absentia, sunt revocate. Et profertur Papa se illas in posterum non daturum. Ioan. Andr.

Idem.

Quia per ambitiosam importunitatem perentium, tam nos, quam nonnulli prædecessores nostri Romani Pontifices, indulgentias perpetuas multis concessimus, de percipiendis fructibus beneficiorum suorum, (distributionibus a quotidianis duntaxat exceptis) sive in scholis essent, sive in ecclesiis suarum altera residerent, aut in Romana curia moram traherent, seu alio cetero loco, vel etiam ubicunque: ex quo insolentia oritur vagandi, & dissolutionis præparatur materia: minus cultus divinus, quem desideramus augeri: & officium plerunque (propter quod beneficium ecclesiasticum datur) omittitur. Nos volentes emendare præterita, & quantum possumus adversus futura cavere, omnes huiusmodi similes indulgentias (personis, non ecclesiis vel dignitatibus datas) penitus revocamus. Et earum concessionem nostris volumus exulare temporibus. Quod que nobis licere non patimus, nostris successoribus imbecamus.

DE CONSVETVDINE

TITVLVS IV.

CAP. I.

Prætextu consuetudinis etiam jurata, vel quævis, temporis obferuata, non potest quis nisi unicum personatum, dignitatem vel aliud perpetuum officium, simul cum canonica & prabenda in aliqua ecclesia absq. dispensatione sedis Apostolicæ obtinere, vel iam obtenta tenere: & contra præsumptum, irritum est omnia. Ioan. Andr.

Bonifacii VIII.

Consuetudinem b, quam in vestra ecclesia servatam asserimus tanto tempore, quod in contrarium memoria non existit, videlicet quod plus ecclesiæ canonici duos personatus, aut duas dignitates, vel præposituras, seu administrationes, aut duo officia, vel eorum alterum cum reliquo insimul & prabendam possint in ea licite absque dispensatione sedis Apostolicæ obtinere: corruptelam (cum facis sit inimica canonibus, & de ambitionis radice processerit) merito repugantem eam auctoritate Apostolica reprobamus, eosque ad ipsius observantiam, etiam si juramento firmati essent (cum iuramentum iniquitatis vinculum non est) discernimus non teneri: Statuentes, ut (cum unum officium vix dignè valeat aliquis adimplere) nulli liceat cetero, nisi unicum personatum vel dignitatem, vel præposituram, sive administrationem, vel officium perpetuum, quocunque nomine censeantur e, eam præcedenda insimul absque dispensatione dictæ sedis in eadem ecclesia obtinere, vel iam obtenta d. tenere. Quod si à quoquam secus præsumptum fuerit, irritum sit omninò.

CAP. II.

Non valet consuetudo, quod ab officiali Episcopi ad Episcopum appellatur. Ioan. Andr.

Idem.

Non putamus illam consuetudinem quancunque tempore de facto servatam consonam rationi, quod ab officiali Episcopi ad eundem Episcopum valeat appellari. Ne ab eodem ad seipsum (cum sit idem auditorium utriusque) appellatio interposita videatur.

a Appellatione fructuum veniunt manualia, ut annotat Doff. Do. Font. b Vide Conc. Trid. sess. 7. de reform. c. 2. & 4. & sess. 24. de reform. c. 17. c al. consuetud. d Consuetudo antiqua iure declaratoria extenditur ad præterita, etiam si contra si habeat consuetudinem, datur modo declarari illam non valere. Do. P. Font. CAP.

CAP. III.

Ualet consuetudo prescripta, quod Episcopus in inquirendo, puniendis, & corrigendo subditorum excessus, sui capituli consilium requirere non teneatur. Ioan. And.

Idem.

Non a est (dum tamen alias sit prescripta & canonice) consuetudo, quam allegat Episcopus, reprobanda: quod in inquirendis, & puniendis, & corrigendis subditorum excessibus, consilium sui capituli requirere animo teneatur.

CAP. IV.

De rescriptum Apostolicum, quo de prabenda primo vacatura mandabatur alicui prouideri, laudabili illius ecclesie consuetudo non tollitur: hinc est quod si ibi est consuetudo, quod antiquiores canonici vacantes prabendas possint optare gradatim: illo obstante mandato poterit antiquior vacantem optare prabendam: & expectatus per xx. dies optare volentibus, executor de non optata prouidebit eodem: si autem prabendam vacantem in curia Papa conferret, tunc illam antiquior optare non poterit. Ioan. And.

Idem.

Uim in tua d ecclesia (in qua consuetudo habetur, quod antiquiores canonici gradatim meliores si voluerint, possint cum vacante, per se, vel per alios optare prabendas:) prouideri mandamus alicui de prabenda, nulli alii de iure debita, proximo inibi vacatura: huiusmodi non obstante mandato, poterunt ipsi antiquiores iuxta consuetudinem eandem optare, cum prabenda vacabit: & illa que optata non fuerit (si nulli sit debita) erit illi pro quo scriptum, conferenda. In prabendis vero sed. Apostol. vacantibus (cum de ipsis per Rom. Pontif. ordinatur) locus predictae consuetudini non existit. Ne autem praetextu eiusdem consuetudinis, provisiones auctoritate Apostolica sciendae, ultra debitum differantur: statuius, ut executores super ipsis provisionibus deputati, optare volentes per viginti dies duntaxat expectent: quibus elapsis liberè in non optatis ad exequenda sibi mandata procedant: praefata consuetudine non obstante.

DE POSTULATIONE PRAELATORUM.

TITVLVS V.

CAP. I.

Si quis eligat postulando, vel postulandum, vel in postulandum: vel postulet eligendo, vel eligendum, vel in eligendum: talis electio vel postulatio est irrita ipso iure. Si autem dicat, Eligo & postulo, prout melius de iure valere potest, idem: nisi probabiliter dubitaretur, an esset eligendus vel postulandus, & tunc consensus tempore eligat alteram viam, electio scilicet vel postulationis: qua electio ad alteram redire non poterit. hoc dicit Ioan. And.

Bonifacius VIII.

Perpetuo prohibemus edicto, ne sub aliqua ex iis formis, quas perniciose curiositas aduenit: eligo postulando, & postulo eligendo, aut eligo postulandum, & postulo eligendum: cum nec vera electio, nec vera postulatio resultet ex ipsis, quin sibi potius invicem aduersentur: aut sub illis g. verbis, eligo in postulandum, vel postulo in eligendum: cum rem imperfectam significare noscantur: ad faciendas electiones vel postulationes de cetero procedatur: si secus actum fuerit, eo ipso irritum decernentes. Sub ea etiam forma,

a Vid. de consuet. c. fin. Do. b al. legitime. c al. requirendu. d Vid. cap. 2. de don. & nota quod ecclesia dicitur esse prelati, quod intelligit quoad administrationem, quia prelati non est dominus. e de ditione, duntaxat, vide Archid. in c. statutum, & in nullo, sup. de reser. & Bart. & Alex. in l. si quis ius dic. non obr. f al. seu postulando, al. vel. g dicitur, verbi, dicit in manus, cod.

eligo & postulo, prout potest melius de iure valere (cum incertitudinem contineat) quinquam postulari vel eligi prohibemus: statuentes, quod contra factum fuerit, viribus omnino carere, nisi quando probabiliter dubitatur, utrum quis sit eligendus, vel potius postulandus: quo casu is, qui sic postulatus fuerit, aut electus, consensus tempore viam electionis vel postulationis (ne in incerto vagetur) eligere necessario teneatur: redeundi ad aliam & postquam unam elegerit) sibi licentia penitus interdicta.

DE ELECTIONE ET ELECTI potestate.

TITVLVS VI.

CAP. I.

Si aliquid opponatur contra provisionem, electionem, vel postulationem factam ad personatum, dignitatem, vel canoniam, in personam vel formam: & ob hoc fuerit appellatum ad Papam: appellans & defendens, & quorum interest, a die objectionis, intra mensum arripiant iter eundi ad Papam. Ioan. And.

Innocentius IV. in Concilio generali Lugdunen.

Statuimus, ut si quis electionem, postulationem, vel provisionem factam impugnat, in formam & obiciens aliquid vel personam, & propter hoc ad nos appellari contigerit: tam is, qui opponit, quam qui defendit, & generaliter omnes quorum interest, & quos causa contingit, per se, vel per procuratores, ad causam instructos ad sedem Apostolicam a die objectionis, iter arripiant intra mensum.

Si pars altera expectata per xx. dies post aduentum alterius non venerit, in negotio procedatur. Ioan. And.

Sed si pars alia d non venerit, per viginti dies post aduentum alterius expectata, in electionis negotio, non obstante eiusdem absentia (sicut de iure fuerit) procedatur. Hec autem in dignitatibus, personatibus, & canonis observari volumus, & mandamus.

Non probant quod in formam opponit, condemnatur parti alteri in expensis: non probant quod obicit in personam, est a beneficiis triennio suspensus: & perpetuo privatus, si se interim ad illa misuerit, haec poena lucra non habens si legitime pateat eum calumniosum non fuisse. Ioan. And.

Adicientes, ut qui plenè non probaverit, quod in formam opponit, ad expensas, quas propter hoc pars altera se fecisse docuerit, condemnatur. Qui vero in probatione defecerit, eius quod obicit in personam, a beneficiis ecclesiasticis triennio noverit se suspensum: ad quæ si intra illud tempus propria temeritate se ingesserit, eis ipso iure perpetuo sit privatus, nullam super hoc de misericordia spem aut fiduciam habiturus. Nisi manifestissimis contiterit documentis, quod ipsum a calumnia vitio causa probabilis & sufficiens excusaret.

CAP. II.

Vota conditionalia & alternativa & incerta in electionibus reprobantur, & habentur pro non adiectis: & recidunt in pure consentientes. Ioan. And.

Idem.

In electionibus & postulationibus, ac scrutiniis, ex quibus oritur eligendi, vota conditionalia, alternativa f vel incerta penitus reprobamus: Statuentes, (ut huiusmodi votis pro non adiectis habitis) ex puris

a Alit. & electus, quam electionem elissa agnoscat, verbo, sic. b Vid. c. ut qui duas, infr. tit. prox. l. cum qui duob. ff. de acquit. her. bon. c Ille dicitur impugnare actum, qui opponit aliquid contra formam actus: vel contra personam in cuius commodum, derogat exco utro actus. Vid. gl. in c. personam, sup. de app. d alia vel altera. e ad versa. f Et incerta.

consensibus celebratur electio: voce illorum, qui non pure consenserint, ea vice a in alios residente.

CAP. III.

Ponitur causa constitutionis, & juri veteris conservatio. Joann. Andr.

Gregorius X. In generalis Concilio Lugdunen.

Vbi periculum h majus intenditur, ibi proculdubio est plenius consulendum. Quam gravibus autem sit onusta dispensatio, quot & quantis sit plena periculis ecclesie Romanae prolata vacatio, exacti consideratio temporis edocet, & considerata prudenter illius temporis discrimina manifestant. Hinc nos evidens evocat ratio, ut (dum reformandis etiam minoribus nostra solenter vacat intentio) ea quae periculosa sunt, nequaquam absque remedio reformationis accommode relinquamus. Ideoque omnia quae pro vitanda discordia in electione Rom. Pontificis, à nostris sunt praedecessoribus, & praecipue à felicitis recordationis e Alexand. Papa III. salubriter instituta, omnino immota in sua firmitate manere censentes: nihil enim detrudere illis intendimus, sed quod experientia deesse probavit, praesenti constitutione supplere.

Ponitur quomodo debeat fieri Romani Pontificis electio, quando moritur in civitate, in qua cum sua curia residebat.

Hoc sacro concilio approbante statimus: ut si eundem Pontificem (in civitate, in qua cum sua curia residebat) diem claudere contingat extremum: cardinales qui fuerint in civitate ipsa praesentes, absentes expectare decem diebus tantummodo teneantur: quibus elapsis (sive absentes venerint, sive non) extunc omnes conveniant in palatio, in quo idem Pontifex habitabat: contenti singuli singulis tantummodo servientibus clericis vel laicis, prout duxerint eligendum: illis tamen, quibus patens necessitas id suggerit indulgeri, duos habere permittimus, eisdem à electionis arbitrio reservato.

In eodem autem palatio unum conclave (nullo intermedio pariete, seu alio velamine) e omnes inhabitent in communi: quod (reservato libero ad secretam cameram aditu) ita claudatur undique, ut nullus sine illud intrare valeat vel exire. Nulli ad eosdem cardinales aditus pateat, vel facultas secretè loquendi cum eis: nec ipsi aliquos ad se venientes admittant: nisi eos, qui de voluntate omnium cardinalium inibi praesentium, pro iis tantum quae ad electionis instantis negotium pertinent, vocarentur. Nulli etiam fas sit ipsis cardinalibus, vel eorum alicui, nuncium mittere, vel scripturam. Qui vero contra fecerit, scripturam mittendo vel nuncium, aut cum aliquo ipsorum secretè loquendo, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat. In conclavi tamen praedicto aliqua fenestra competens dimittatur, per quam eisdem cardinalibus ad victum commode necessaria ministrantur: sed per eam nullus ad ipsos patere possit ingressus: verum si (quod absit) intra tres dies postquam (ut praedicitur) conclave praefatum iidem cardinales intraverint, non fuerit ipsi ecclesiae de pastore provisum: per spacium quinque dierum immediate sequentium, singulis diebus, tam in prandio, quam in coena uno solo ferculo sint contenti: quibus (provisio non facta) decursis, extunc tantummodo panis, vinum & aqua ministrantur eisdem: donec eadem provisio subsequatur. Provisio nis quoque hujusmodi pendente negotio, dicti cardinales nihil de camera Papae recipiant: nec de aliis eidem

a Deponens vota hic expressa, non privatur potestate eligendi, sed vox sua non computatur. Do. Ron. b Vid. Conc. Lateran. sub Alex. III. cap. 1. & Clem. ne Roma. de elect. c In Conc. Later. ca. 1. & reseritur c. licet de vitanda. extra de elect. d al. ejusdem. e Vid. l. si non special. C. de test. & Do. in c. causam. de test. & Bald. in d. l. si non special. f In antiq. exemplar. illuc. g Vid. gl. in c. ne inter. de cons. dist. 1. Ron.

ecclesiae tempore vacationis obveneribus undecunque: sed ea omnia ipsa vacatione durante, sub eius custodia fidei & diligentia camera eadem est commissa, custodia maneat: per eum dispositioni futuri Pontificis reservanda. Qui autem aliquid receperit, teneatur extunc à receptione quorumlibet reditum ad eam spectantiam abstinere: donec de receptis taliter provisionem satisfactionem impendant. Iidem quoque cardinales accelerandae provisioni sic vacent attentius, quod se nequaquam de alio negotio intromittant: nisi forsitan necessitas adeo urgens incidere, quod eos oportet de terra ipsius ecclesiae defendenda, vel eius partem aliquam providere: vel nisi aliquid tam grande, & tam evidens periculum immineret, quod omnibus & singulis cardinalibus praesentibus concorditer viderent illi celeriter occurrendum. Sanè si aliquis ex praedictis Cardinalibus conclave praedictum (ut supra exprimitur) non intraverit: aut intrans absque manifesta causa firmitatis exierit: ipso minime requiritur, nec in quovis electionis negotio ulterius admittendo, per alios ad eligendum summum Pontificem libere procedatur. Si vero infirmitate superveniente, idem conclave ex aliquo exire contingat, ipsa etiam infirmitate durare poterit, ejus suffragio non requiritur, ad electionem procedi: sed si ad alios post sanitatem sibi reditum, seu ante, redire voluerit: vel etiam si alii absentes, quos per decem dies diximus expectandos, superveniant, re integra, videlicet antequam eidem ecclesiae de pastore provisum, in eodem negotio, in illo statu in quo ipsum invenerint, admittantur, praemissa tam declaratione, quam de servientibus, cibo, ac potu, & reliquis cum aliis servatur.

Quid juri, quando moritur Romani Pontifex extra et in civitate, in qua erat curia.

Porro si quando Romanum Pontificem extra civitatem praedictam (in qua erat cum sua curia residens) contingerit ab hac luce migrare: teneantur cardinales in civitate, in ejus territorio, seu districtu idem Pontifex obire, convenire, nisi sit forsitan interdicta, vel contra ecclesiam Romanam in aperta rebellionem periclitata: quo casu in alia viciniore conveniant, quae similiter nec interdicta subiacet, nec sit (ut praedicitur) aperte rebellis: in hac etiam civitate tam quoad expectationem absentium, quam quoad habitationem communem, clausuram, & cetera omnia in domo Episcopali, vel alia qualibet eadem cardinalibus deputanda, eadem observantur, quae superius obeunte dicto Pontifice in ea, in qua curia residebat, sunt expressa.

Dat. executoribus huius juri cum panis. Joann. Andr.
Præterea (quia paucum est jura condere, nisi, quae eadem teneant) adjiciendo sancimus: ut Dominus, & alii quilibet rectores, & officiales civitatis illius, in qua Romanus Pontifex electio fuerit celebranda, auctoritate nostra, & ejusdem approbatione concilii potestate sibi tradita, praemissa omnia & singula plene ac involuntabiliter sine fraude ac dolo aliquo faciant observari: nec cardinales ultra quam praemittitur, aetate praesentem. Super his autem taliter observandis, statim audito summi Pontificis obitu, coram clero & populo universi civitatis ipsius ad hoc specialiter convocandis, praesentent corporaliter juramentum. Quod si praemissa diligenter non observaverint, aut fraudem in eis, vel circa conditionis, aut status, omni cessante privilegio, & perpetentiam excommunicationis incurrant, & perpetuo sint infames: nec unquam eis potest dignitatis partem: nec ad aliquod publicum officium admittantur.

a Ipsi. b In antiq. Codicibus ita: ad eligendum substituentem Pontificem libere, &c. c Haec duo voces, ad electionem, deest sunt in antiq. Codicibus. d In antiq. demans.

tur. Ipsos insuper feudis, & bonis ceteris, quz ab eadem Romana ecclesia, vel quibullibet aliis ecclesiis obtinent, ipso facto decernimus esse privatos: ita quod ad ecclesias ipsas plenè ac liberè revertantur, administratorum earundem ecclesiarum arbitrio sine contradictione aliqua disponenda. Civitas verò prædicta non solum sit interdicto supposita, sed & a Pontificali dignitate privata.

Obsequatur cardinali, ut in electione Roman. Pontifici deponant omnem privatum affectum: & cassat omnia pacta, obligationes, & juramenta, quæ data vel facta essent de aliquo eligendo.

Ceterum (quia cum arbitrium, vel inordinatus capriat affectus, vel ad certum b aliquem obligationis cuiuslibet necessitas adigit, cessat electio, dum libertas adimitur eligendi) cardinales eisdem obsecrantes per viscera misericordiz Dei nostri, per asperionem sui preciosi sanguinis obsecramur, ut pensantes attentius quid eis imminet, cum agitur de creatione c vicarii Iesu Christi, successoris Petri, rectoris universalis ecclesie, gregis dominici discretioris, omni privata affectionis inordinatione depolita, & cuiuslibet factionis, conventionis, obligationis necessitate, nec non conditi & inordinamenti contemplatione cessantibus, non in se reciprocant considerationem intuitum, vel in suos: non quæ sua sint, quærant: non commodis privatis intendant, sed nullo ardente ipsorum in eligendo iudicium, nisi Deo: puris & liberis mentibus, nuda electionis conscientia, utilitatem publicam liberè prosequantur: omni conatu & sollicitudine, prout possibilitas patitur, id adhuri tantummodo, ut eorum ministerio acceleretur utilis & pernecessaria totius mundi provisio, idoneo celeriter eisdem ecclesia sponso dato. Qui autem secus egerint, divinè subiaceant ultioni, eorum culpa (nisi gravi propter hoc peccata penitentia) nullatenus abolenda. Et nos nihilominus pactiones, conventiones, obligationes, conditi & inordinamenta omnia, sive juramenti, sive cujuslibet alterius fuerint vinculo firmitatis annexa, cassamus, irritamus, & viribus decernimus omnino carere: ita quod nullus ad illa observanda, quomodolibet sit adstrictus: nec quisquam ex eorum transgressione notam veretur fidei non servare, sed non indigna laudis titulum potius mereatur: quam vel etiam humana referatur, Deo magis transgressiones huiusmodi, quam iurisjurandi observationes acceptas.

Monet omnes fideles, ut statim auditis summi Pontificis morte, e jus celebrent exequias: & quotidie orent pro vigili, concordia, & utilitate provisione Rom. ecclesie, prelati autem in suis prædicationibus ipsos subditos ad hoc hortentur: & eis frequentiam orationum, & observantiam jejuniorum indicant. hoc dicit. Ioan. And.

Quia verò fidelibus non est, tam de sollicita quantumcunque inventione fidendum, quam de instantia orationis humilis & devotæ sperandum: huic adjectis sanctioni, ut in omnibus civitatibus, ceterisque locis insignibus, ubi primam de memorati Pontificis obitu certitudo claruerit, à clero & populo, solennibus pro eo exequiis celebratis, singulis diebus (donec de ipsius ecclesie provisione indubitanter rumor pertulerit veritatem) humiles preces fundantur ad Dominum: apud eum d devotis orationibus insistatur, ut ipse, qui concordiam facit in sublimibus suis, sic efficiat eorumdem cardinalium corda in eligendo concordia, quod provisio celer, concors, & utilis (prout animarum salus exigit, & totius orbis requirit utilitas) ex ipsorum unanimitate sequatur. Et ne tam salubre præ-

a In aliquot manuscriptis, sed etiam Pontificali. b In antiquioribus codicibus, vel ad certum aliquod obligationem. c Vide Turrescrematam in summa de ecclesia, lib. 2. cap. 30. d alia, & apud eum.

sentis sanctionis edictum ignorantia negligi prætextu contingat: districte præcipimus, ut Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi & alii ecclesiarum prelati, ceterique, quibus concessum est proponere verbum Dei, clerum & populum, propter hoc specialiter frequentius congregandos in suis sermonibus ad supplicum precum suffragia, pro celeri & felici exitu tanti negotii frequentanda, solerter hortentur: & ipsis eadem auctoritate, non solum orationum frequentiam, sed & observantiam (prout circumstantiæ pensandæ iuxerint) jejuniorum indicant.

CAP. IV.

Appellantes contra electiones, postulationes, vel provisiones, omnia quæ obijcere intendunt contra personam vel formam, tenentur exprimerè: & jurare, quod illa credunt vera esse, & ea se posse probare. Super non expressis, ipsi, vel adherentes eis, non audiuntur: nisi de novo emergant, vel pervenerint, vel supervenerint probandi facultas: super quo jurare debent. Statutum Innoc. edictum contra non probantes, quæ obijciuntur in personam vel formam, in suo robore conservatur. Ioan. And.

Idem in eodem.

VT circa electiones, postulationes, & provisiones ecclesiasticas viam malitiosè (prout est possibile) præcludamus, ne diutius periculosè b vacent ecclesie: vel personarum, dignitatum, & aliorum ecclesiasticorum beneficiorum provisio differatur. Edicto perpetuo providemus, ut (si quando aliqui electionibus, postulationibus, vel provisionibus se opponunt, proponendo aliqua contra electionis, postulationis, seu provisionis formam, aut personas eligentium, vel electi, sive illius, cui erat provisio faciendæ sive facta, & propter hoc contigerit appellari) appellantes in instrumento publico, seu literis super appellatione confectis, omnia & singula expriment, quæ in formam intendunt obijcere vel personas: Coram personis authenticis, aut persona, quæ super hoc testimonium perhibeat veritati, corporali præstito juramento, quod credunt ea, quæ sic expriment, esse vera, & se posse probare. Alioquin tam opposentes, quam (tempore appellationis interpositæ, vel postmodum) adherentes eidem, obijcendi aliqua (quæ non fuerint in huiusmodi literis vel instrumentis expressa) potestatem sibi noverint interdicitam: nisi aliquid postea forsan emerferit: vel super antiquis supervenerit probandi facultas: aut aliqua antiqua in opposentium notitiam de novo pervenerint, quæ appellantes appellationis tempore emisse verisimiliter ignorare poterint, & etiam ignorarint. Super huiusmodi autem ignorantia, & superveniente facultate probandi, fidem per proprium præstandum corporaliter faciunt juramentum: hoc adijciendum in juramento eodem, quod ad ea probanda credunt se sufficientes probationes habere. Illa sanè, quæ felicis recordationis, Innocentius Papa quartus contra non plenè probantes ea (quæ in formam vel personam obijcerant) statuit, in suo volumus robore permittere.

CAP. V.

Electus ante confirmationem administrare non debet per se, vel per alium, in totum, vel in partem, sub quocunque colore; qui contra fecerint, ipsi iure privati sunt iure ex electione quæstos. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

Avaritia & cæcitas, & damnandæ ambitionis improbitas, aliquorum animos occupantes, eos in illam d temeritatem impellant, ut quæ sibi à iure interdici-

a ut. Sed & observantiam. b Vid. Conc. Lat. sub Inno. III. c. 23. & referuntur exi. de elect. can. no pro defectu. c Vid. Lambertinum de iure patron. l. 2. p. 2. g. 3. art. 1. d Qui dicantur agere alicui remanere, vid. text. qui si. sunt legit. per venerabiles. ver. videbatur. & per Ioan. And. in ca. 1. de sepul.

noverint, exquisitis fraudibus usurpare conentur. Nonnulli siquidem ad regimen ecclesiarum electi, quia eis (iure prohibente) non licet se ante confirmationem electionis celebrata de ipsis, administrationi ecclesiarum (ad quas vocantur) ingerere: ipsam sibi tanquam procuratoribus, seu œconomis committi procurant. Cùm itaque non sit malitius hominum indulgendum: nos latius providere volentes, hac generali constitutione sancimus, ut nullus de cætero administrationem dignitatis (ad quam electus est) priusquam celebrata de ipso electio confirmetur, sub œconomatus, vel procuratoris nomine, aut alio de novo quæsto colore, in spiritualibus vel temporalibus, per se vel per alium, pro parte vel in totum, gerere vel recipere, aut illis se immiscere præsumat. Omnes illos, qui secus fecerint, iure (si quod eis per electionem quæsitum fuerit) decernentes eo ipso privatos.

CAP. VI.

Eligentes, quam citò commode possunt, electionem electo præsentent. Electus intra mensem consentiat: alius privatus est iure quæsto, nisi conditio persona ipsam excuset. Post consensum confirmationem petat intra tres menses, alius electio viribus vacuetur. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

Quàm sit ecclesiis ipsarum dispendiosa vacatio, quam periculosa etiam esse soleat animabus, non solum iura testantur, sed etiam magistra rerum efficax experientia manifestat. Cupientes itaque competentibus remediis vacationum diuturnitatibus obviare, hoc perpetuo decreto statuimus: ut si quando fuerit electio in aliqua ecclesia celebrata, electores electionem ipsam (quàm citò commode poterunt) electo præsentare, ac petere consensum ipsius procurent. Electus vero illum adhibere intra mensem à tempore presentationis huiusmodi teneatur. Quem si electus ipse ultra præstare distulerit, iure (si quod ei ex sua electione fuerit acquisitum) extunc se noverit eo ipso privatum. Nisi forsitan ea sit electæ personæ conditio, ut electioni de se celebrata absque superioris sui licentia, ex prohibitione, seu quavis provisione sedis Apostolicæ, consentire non possit: quo casu idem electus, seu electores ipsius, consentiendi licentiam ab eius superiore (cùm ea celeritate, quam superioris ipsius præsentia vel absentia permiserit) petere studeant & habere. Alioquin, si lapsò tempore pro eisdem superioris præsentia vel absentia (ut præmittitur) moderando, huiusmodi licentiam eos nequaquam obrinere contingat, electores extunc ad electionem aliam procedendi liberam habent facultatem. Cæterum quivis electus intra tres menses post consensum electioni de se celebratæ præstitum, confirmationem electionis ipsius petere non omittat. Quod si (iusto impedimento cessante) intra huiusmodi trimestre tempus omiserit, electio eadem eo ipso viribus vacuetur.

CAP. VII.

Si non sequatur electio, non est, qui ex consensu in scrutinio scienter habito in indignum, eligendi potestate privatus, hoc dicit. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

Perpetuo b sanctionis oraculo declaramus, quòd scienter in electionibus nominantes indignum, propter suffragium in scrutinio præstito (nisi adeò in eo perstiterint, quòd ex votis eorum communis electio subsecuatur) nequaquam eligendi potestate priventur. Licet pro eo, quòd indignum nominando, scienter contra conscientias suas e agunt, & divinam vindictam, & Apostolicæ ultionis d metum (quem qualitas facti susserit) possint non immeritò formidare.

a al. festinent. b al. perpetua sanctionis, &c. c al. agant. d In omnibus antiq. exemplarib. motum.

CAP. VIII.

Eligens, vel electioni consentiens, contra electum (nisi extra causa, vel noviter ei pandita) se negus opponere, vel renunciare, h. d. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

Nvlli licere decernimus (postquam in scrutinio nominaverit aliquem, & electio fuerit subsecuta: vel postquam præstiterit electioni de ipso ab aliis celebratæ consentium) illum super electione ipsa (nisi ex causis postea emergentibus) impugnare: vel nisi e motum ipsius antea celata, de novo pandatur improbitas: seu alicujus alterius latentis vitii, vel defectus (que verisimiliter ignorare potuerit) veritas reveletur. De huiusmodi autem ignorantia fidem faciat proprio iuramento.

CAP. IX.

Contra electum à duplo majori parte, vel electores ipsos, in aliqua parte potest opponi, quod votum extenuat: sed in hoc opinatur, quod votum annullat. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

Si quando contigerit (duabus electionibus celebratis) partem alteram eligentium duplo majorem, & numero inveniri: contra electores qui partem reliquam sic excedunt, ad extenuationem voti meriti, vel auctoritatis ipsorum, reliquis, vel electis ab eis, aliquid opponendi omnem præsentem decreto interdicimus facultatem. Si quid autem opponere voluerint, quod votum illius, cui opponitur, nullum redderet ipso iure, id eis non intelligimus interdictum.

CAP. X.

Appellatio judicialis vel extra, de voluta causa electionum Episcoporum & superiorum ad Papam: si in scriptis, & ex causa probabili fuerit interjecta: alius non. Et ab ea postea parte sua provocate recedere, priusquam Papa præsentata fuerit. Et an in re ipsa inter venerit præstas, inferiores iudices ante omnia dilige impetere: quatenus si repererint, de causam non cognoscant, sed statim partibus terminum, in quo eorum ad ea & manentibus se Apostolicæ conspectui representent. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

Quamvis constitutio felicitis recordationis Alexandri Papæ quarti prædecessoris nostri causis electionum Episcopatum, seu super electionibus Episcoporum extortas, non immeritò majoribus causis renumerans, cogniciones ipsarum per appellaciones quaslibet devolvi afferat ad Apostolicæ sedis exant. Nos tamen & temerariam appellantium audaciam, & effrenatam appellacionum frequentiam relictæ volentes, hac generali constitutione duximus prohibendum: ut si extra iudicium in prædictis electionibus vel in aliis dignitatibus Episcopatu majoribus celebratis, expresse causa manifeste frivola & contumax appellari, per appellacionem huiusmodi nequaquam ad sedem eandem negotium devolvatur. Sed cum in electionum earundem negotiis, in iudicio, vel extra iudicium appellatur in scriptis, ex causa probabili, que probata deberet legitima reputari, ad sedem ipsam huiusmodi negotia deferantur. Cæterum in præmissis omnibus casibus liceat partibus ab huiusmodi appellacionibus (nulla tamen interveniente privatione) recedere, antequam præstare sedi fuerint præsentatæ. Inferiores autem iudices (quorum erat ipsarum causarum cognitio appellacione cessante) an in hoc pravitas intercesserit, ante omnia diligenter inquireant: & si eam intercessisse repererint, se de causis ipsis nullatenus intromittant, sed præstant dictis partibus terminum preemptorium competentem, in quo curramus.

a Vid. Pamorm. in cap. 2. De consuet. & Bal. cons. 259. par. 2. b Vid. gloss. in cle. ad compestandas. de sequenti. post. & fra. Di. c Frivola causa appellans que dicuntur, vide in cap. cum appellacionib. 7. de appell. hoc lib. omnibus

omnibus actis & munimentis suis Apostolico se conspiciat representent.

CAP. XI.

Si inter reliqua, que obijciuntur promovendo ad dignitatem, obijciunt evidens defectus scientie vel personæ, illud ante omnia examinari debet. Et si reperitur falsum, opponi a prosecutione negati repellitur: & puniuntur perinde ac si defecisset in probatione omnium obijctorum. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

Si forte inter cetera, quæ obijciuntur electo aut postulato, seu alias promovendo ad aliquam dignitatem, evidentem scientie, vel aliam personæ defectum opponi contingat: in discussione obijctorum illum statim ordinem incommutabiliter observandum, ut promovendus super defectu ipso ante omnia subijciatur examini: cuius eventus examinandi alii, aut dabitur initium, aut negabit. Ceterum si præmissi examinis exitus huiusmodi oppositiones docuerit veritate destitui, opponentes omnino a prosecutione causæ, in qua talia obijcerunt, excludimus: & perinde puniri decernimus, ac si penitus in probatione omnium, quæ obijcerant, defecissent.

CAP. XII.

Qui gravaverit aliquam personam ecclesiasticam, vel eorum sanguines, vel ecclesias seu bonas, pro eo, quod eum, pro quo rogabatur, eligere noluit, ipso facto excommunicatus est. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

Sciatis cuncti, qui clericos vel quolibet alias personas ecclesiasticas (ad quos, in aliquibus ecclesiis, monasteriis aut aliis piis locis spectat electio) pro eo, quod rogati, seu alias inducti, eum pro quo rogabantur sive inducebantur, eligere noluerint, vel sanguineos eorum, aut ipsas ecclesias, monasteria, seu loca cetera, beneficiis sive aliis bonis suis (per se vel per alios) spolians, seu alias iniuste persequendo: a gravare præsumperint: se (ipso facto) excommunicationis sententia innodatos.

CAP. XIII.

Primo puniunt usurpantes de novo vacantiam ecclesiarum. Secundo puniunt clericos & Monachos, hoc fieri procurantes. Tertio puniunt clericos se talibus non opponentes. Quarto puniunt qualiter debent se habere habentes talem custodiam ab antiquo. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

Generali constitutione sancimus, universos & singulos (qui regalia, custodiam, sive guardiam, ad vacationis seu defensionis titulum in ecclesiis, monasteriis, seu quibilibet aliis piis locis, de novo usurpare conantes, bonas ecclesiarum, monasteriorum, aut locorum ipsorum vacantium occupare præsumunt) quantacunque dignitatis honore præfulgeant: Clericos etiam ecclesiarum, Monachos nonasteriorum, & personas ceteras locorum eorundem, qui hoc fieri procurant, eo ipso excommunicationis sententia decernimus subiacere. Illos verò, qui se (ut deberent) talia facientibus non opponunt, de preventibus ecclesiis seu locorum ipsorum, pro tempore, quo præmissa sine debita contradictione permiserint, aliquid percipere districtius inhibemus. Quiauram ab ipsarum ecclesiarum ceterorumque locorum fundatione, vel ex antiqua consuetudine iura sibi huiusmodi vindicant, ab illorum abusu sic prudenter abstinant, & suos ministros in eis solite faciant abstinere, quod ea, quæ non pertinent ad fructus sive redditus provenientes vacationis tempore non usurpent: nec bona cetera, quorum se asserunt habere custodiam, dilabi permittant, sed in bono statu conservent.

CAP. XIV.

Parochialis ecclesia nemini conferatur, qui non sit idoneus scientia, moribus, & ætate: & si consecratur non attingens xxx.

a Vid. cap. felicis. inf. de panis, cum ibi not.

annum, non valet collatio. Ille autem, cui talis ecclesia collata fuerit, teneatur personaliter residere, & intra annum sacerdos fieri: si autem promotus non fuerit, elapso anno privatus est ipso iure. Super residentia autem parochialis eius ad tempus poterit dispensare. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

Inter canonem a felicis recordationis Alexand. Papa III. præd. nostro editus, inter cetera statuerit, ut nullus regimen ecclesie parochialis suscipiat, nisi xxv. annum ætatis attigerit, ac scientia & moribus commendandus existat. Quodque talis ad regimen assumptus huiusmodi, si monitus non fuerit præfixo à canonibus tempore in Presbyterum ordinatus, à regiminis ejusdem amoveatur officio, & alii conferatur. Quia tamen in observatione canonis memorati se multi exhibent negligentes: nos periculosam illorum negligentiam volentes juris executione suppleri, præsentis decreto statuimus, ut nullus ad regimen parochialis ecclesie assumatur, nisi sit idoneus moribus, scientia, & ætate: Decernentes collationes de parochialibus ecclesiis, iis qui non attigerint xxv. annum de cetero faciendas, vitibus omnino carere. Is etiam, qui ad huiusmodi regimen assumptus, ut gregis sibi crediti diligentius curam gerere possit, in parochiali ecclesia, cuius rector extiterit, residere & personaliter teneatur. Et intra annum à sibi commissi regiminis tempore numerandum, se faciat ad sacerdotium promoveri. Quod si intra idem tempus promotus non fuerit, ecclesia sibi commissi (nulla etiam præmissa monitione) sit presentis constitutionis auctoritate privatus. Super residentia vero (ut præmittitur) facienda, possit ordinarius gratiam dispensationis ad tempus facere, prout causa rationabilis id exposcit.

CAP. XV.

Parochialis ecclesia non commendetur, nisi constituta in ætate legitima & sacerdotio: & illa tunc demum, cum necessitas vel utilitas exigat, tali autem commenda ultra sex menses non duret. Quod contra prædicta factum fuerit, est irritum ipso iure. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

Nemo deinceps parochialem ecclesiam, alicui non constituto in ætate legitima, & sacerdotio, commendare præsumat: nec tali etiam nisi unam: & evidenti necessitate, vel utilitate ipsius ecclesie suadente. Huiusmodi autem commendam (ut præmittitur) in factam declaramus ultra semestris temporis spacium non durare: Statuentes, quicquid secus de commendis ecclesiarum parochialium actum fuerit, esse irritum ipso iure.

CAP. XVI.

Hæc decret. fuit multum utilis suo tempore, antequam Papa reservaret sibi provisiones Episcopatum. Gloss. prima panis summarium: & secunda de provisionem. Dominicus.

Nicolaus tertius.

Opientes ecclesiarum vacationibus & periculosis occurrere, ac malignantium subterfugis obviare: jam provisus remediis, alia (quæ patenter ipsa retum experientia ad earum expeditionem indicavit utilia) remediis experta subiungimus: & quod felicis recordationis Gregorius Papa x. prædecessor noster (de electionibus presentandis electis, & ipsorum electorum petendo ac adhibendo consensu) salubriter statuit, in suo robore (cum infra scripti temporis moderatione) in presentandis electionibus permanere volentes, sed quod de trimestri tempore post consensum ad petendas

a Idem cavetur in concil. Lat. sub Innoc. III. cap. 30. & in concil. Trid. sess. 7. de reform. cap. 3. & sess. 24. de reform. ca. 22. b Idem cavetur in concil. Trid. sess. 6. de reform. cap. 2. c Vacatio simpliciter dicta continet omnem modum vacandi. vido e. susceptum, de rescript. sup. eod. l. huius. Font.

confirmaciones instruit (quoad illas, quæ petuntur vel peti debent à sede Apostolica) temperantes (cum interdum aliquorum locorum vicinitas minus exigit, aliquorum a distantia prolixius tempus exposcat) hac generali & in perpetuum valitura constitutione sancimus, ut omnes electi cathedralium, vel regularium ecclesiarum (quorum electionum confirmationes, vel infirmationes, ad ipsius sedis examen deducit immediata subiectio, vel appellatio interfecta devolvit) intra unum mensem post consensum, vel post obtentam de ipsorum electione notitiam (si eam debito tempore non contigerit presentari) ad sedem ipsam iter arripiant: & extunc sive intra præscriptum tempus iter arripuerint sive non, absque fraude, quam citò poterunt commodè (locorum considerata distantia) petitori suarum electionum confirmationes, vel profecturi electiones suas, quibus poterunt modis licitis comparere (cum omnibus actis, iuribus, & munitis suis, & processibus suis contingentibus) coram nobis personaliter teneantur. Quod si per viginti dies (post lapsum ex qualitate locorum moderandi temporis) expectati, sive eligentes, sive opposites venerint, sive non, personaliter comparere, & suarum electionum confirmationem, vel profectionem, seu executionem petere (nulla iusta causa interveniente) contempserint: de qua intra prædictos viginti dies proposita, intra quindecim dies post tempus huiusmodi (coram nobis, vel alio, seu aliis deputando, vel deputandis à nobis si admittenda videbitur) teneantur apud sedem ipsam facere plenam fidem. Nisi vel intra eosdem viginti dies, seu prædictos quindecim, eo casu tantum, cum ad prædictam causam propositam, ut prædicatur, & admissam probandam concessi fuerint, talia & tam verisimilia proponi contingeret, quæ à iudicio præsentis electos ipsos ab infra scripta poena merito excusarent: & propter quæ forsitan videretur eisdem ad prædictam comparitionem tempus prolixius indulgendum. Insuper etiam eo casu, quoad personalem electionum comparitionem excusandam, aliquam iustam causam proponi contigerit, vel admitti: nisi tunc intra idem tempus iusto impedimento cessante per procuratorem ad præmissa omnia sufficienter instructum, & nihilominus ipsa causa cessante (ut præmittitur) se personaliter presentaverint: electiones de ipsis factas, eo ipso viribus vacuantes, ipsos omnino iure (si quod eis per electionem huiusmodi quæritum esset) decernimus esse privatos. Electos vero, qui se sine actis, iuribus & munitis suis, & processibus suis contingentibus personaliter vel per procuratorem (ut præmittitur) presentaverint: ea volumus ex contemptu constitutionis huiusmodi, eo casu poena percipi, ut pro exhibendis illis alibi, quam apud sedem ipsam (nisi ex iusta causa) non possint dilationem aliam obtinere. Ad hac, ut diligens inquisitio super electionibus, & eligentibus, & electis ac aliis præmissa contingentibus, plena informatio possit haberi (quam informationem per procuratores, qui ut plurimum constituuntur absentes, & processus ignari, cursus causarum non sentit de facili provenire) de ipsis electoribus dux personarum ad minus, super negotio ipso (ut de electis præmittitur) sufficienter instructa (quando electionem concordem esse contigerit) infra idem tempus, per capitulum expensis bonorum ad prælatum ipsius ecclesie (de cuius electione agitur) pertinentium, si sint discreta, alioquin communium: vel per ipsum capitulum

aliunde provisorum (si de ipsis discretis, vel communibus tunc adhiberi non possint) ad omnia instructa (inquam) plenarie, transmittantur. Si vero in discordia electio, vel electiones ipsa processerint: tunc dux personarum ad minus de parte quilibet (cum sine plures) vel de parte electi (cum electio una processerit) necessarius & moderatis expensis electorum. Quasi electi exhibere contempserint (nisi forsitan ipsos facultatum impotentia pro qualitate negotii excusaret) omni iure ipsis ex tali electione quæriti priventur. Et quando unicus est electus, cui aliquis vel aliqui se opponunt, eo casu tam opponens, quam opposites huiusmodi, si duo tantum, vel si plures, duo ad minus ex ipsis opposentibus, expensis ipsorum opposentium propriis plenè (ut dictum est, cum actis & munitis) instructi a compareant: ut per præmissa sententias, vel negotium plenarie instrui, vel sedes eorum valeat informari, an ecclesiarum utilitate pensata, aliis inspectis circumstantiis, super habendis aliquibus probationibus, seu quibuscunque aliis sit alibi fienda b commissio: vel (acquirite fuerint) potius, apud sedem ipsam in probationibus & aliis instructanda. Ceterum si eligentes electiones ipsas concorditer, vel in discordia celebratas, intra dictos dies (postquam commodè poterint) electis presentaverint: ipsos, qui culpabiles in hoc extiterint (quoad ad se) à processibus profectioe totaliter excludentes, omnibus beneficiis suis, quæ in ipsa ecclesia (de cuius electione agitur) obtinent: per triennium continuatum (extunc inchoandum) volumus eo ipso fore suspensos: ad quæ si intra illud tempus se propria temeritate, vel alio quæsitio colore ingesserint, illis ipso iure perpetuo sint privati. Vel si personas instructas, ut præmittitur (etiam si opposites vel electi, mittere vel venire, seu expensas ministrare contempserint) destinare neglexerint (nisi eos capituli, vel contravenientium prædictis seu alia iusta & probabilis causa evidenter excuset: si quo casu procuratorem sufficienter instructum mittente, & nihilominus cessante causa dictas personas dirigere teneantur) & à totali (quoad se) profectioe processibus, & à proventuum beneficiorum (quæ ecclesia ipsa obtinet) per triennium continuatum privatione priventur: oppositis vel opponentibus (cui unicus est electus) contumacia simili poena plene: nihilominus tamen in præmissis casibus, quoad diligentes vel opposites, quoad se processibus privatione privantur, electis super hoc in processibus nullum præiudicium generetur. De quibus ad postulationem concordem vel discordem poena contigerit, & aliqui patientes in ordinibus vel vultu electum, vel his similes, postulerint (non qui alius ecclesie allegati, liberum non habent sine nostra permissione volutum: circa quos taliter allegatos, nihil de veteris iuris observantia immutamus) postulatione huiusmodi, & postulantes eisdem, ea moderata distinctione perstringimus, ut eo salvo, quod postulatione huiusmodi, nec suis postulationibus gratiare consentiant, nec (ut de electis dictum est) exhibere expensas aliquibus teneantur: sed postulantes ipsi concorditer vel discorditer, expensas ipsas personis talibus subministrare postulatos in veniendo (si non dissenserint) & postulantes in mittendo personas instructas, (ut in concorditer vel discordi electione) per omnia (ut supra præmittitur) moderatio præmissa constringat: ut negligentes illius

a Al. ita: & aliquorum, &c. b Al. ita: qua in iudicio, & cetera. c Hac periculus in antiq. codic. ita habet: per capitulum in expensis, de bonis ad prælatum ecclesia de cuius electione agitur pertinentibus, si sint discreta: alioquin de communibus vel per ipsam capitulum aliunde provisio, &c.

a Aliter, instructa. b Hac periculus in pluribus in antiq. exemplaribus ita legitur: Et quando unicus est electus, qui vel aliqui se opponunt in expensis ipsorum propriis, eo casu tam opponens, quam opposites huiusmodi, si duo tantum, vel si plures, duo ad minus ex ipsis opposentibus in expensis ipsorum opposentium, plenè, &c.

ta ibidem, similis poena percellat: nec per hoc, quod de postulatione pro celesti ecclesiarum expeditione statuitur, postulationes ipsae minus dependere intelligantur à gratia, quam antea dependebant. Porro in singulis casibus supradictis, in recuperandis, vel reddendis expensis eligentium, electorum, postulantium, & etiam postulati, illud servari decernimus, quod iustum fuerit, seu aequitas canonum iudicabit.

CAP. XVII.

Glossa prima dividit, & summat totum textum. vide eam. Dominicus.

Idem.

Fundamenta militantis ecclesiae, in montibus sanctis Propheta a rememorans, per montes Apostolos & praedicatoris patenter insinuat, quibus tota huiusmodi aedificii fabrica consistenter innititur: qui firmi & bases ecclesiae super fundamento, praeter quod nemo aliud ponere potest, quod est Christus Iesus, veluti summo angulari lapide solidantur: ut veritas, quae antea legis & Prophetarum praerogativa vehebatur, per Apostolicam turbam in salutem universitatis exiret: sicut scriptum est: e. In omnem terram exivit sonus eorum: & in fines orbis terrae verba eorum. Huius autem muneris sacramentum ita Dominus ad omnium Apostolorum voluit officium pertinere, ut in beato Petro Apostolorum omnium summo, principaliter collocaret: ut ab ipso quasi quodam capite, dona sua veluti corpus omne diffunderet: hunc enim in consortium individuae unitatis assumptum, id, quod ipse erat Dominus voluit nominari: dicendo, Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam: ut aeterni templi structura Deo aedificante constructa, mirabili munere gratiae Dei in Petri consisteret firmitate, cui Salvatoris nostri miranda proviso beatum Paulum in Apostolatu gentium per dextram d. societatis adiunxit. Isti sunt per quos Evangelium Romae resplenduit. Isti sunt eius Patres, verique pastores. Isti sunt, qui una die pro merito, uno loco, pro gloria, sub uno persecutore, pro parili virtute compassi, urbem ipsam gloriosiore turore martyrii Christo Domino consecrarunt. Isti sunt, qui illam in hanc gloriam proceperunt, ut sit gens sancta, populus electus, civitas sacerdotalis & regia: per sacram beati Petri sedem caput totius orbis effecta. Ne autem ipsa mater ecclesiae in congregatione & pastura fidelium temporalibus careret auxiliis, quin potius ipsis adjuva, spiritualibus semper proficeret incrementis: non absque miraculo factum esse concipitur, ut occasionaliter Constantini Monarchae à Deo provisum, sed curata baptismalibus fomentis infirmitas, quandam quasi adiceret ipsi ecclesiae firmitatem, qui quarto die sui baptismatis, unà cum omnibus sacris, & universo senatu, optimatibus etiam, & castro populo, in persona beati Sylvestri, sibi Romanam concedendo urbem relinquens, ab eo & successoribus eius, per pragmaticum constitutum disponendam esse (deceinens in ipsa urbe utriusque potestatis Monarchiam Romanis Pontificibus) declararet: non iustum arbitrans, ut ubi sacerdotii principatum, & Christianae religionis caput Imperator coelestis instituit, illic Imperator terrenus habeat potestatem: quin magis ipsa Petri sedes in Romano iam proprio solo collocata, libertate plena in suis agendis per omnia potiretur, nec ulli subesset homini, quae ore divino cunctis dignoscitur esse praelata. Decet namque ipsi Romano Pontifici, per fratres suos sacrosanctae Romanae ecclesiae Cardinales (qui sibi in executione officii sacerdotis coadiutores assistunt) libera provenire consilia: decet

a Titul. 26. b 1. Corinth. 3. c Psalm. 118. Roman. cap. 10. d al. foverates.

ipsum nullo modo vacillare iudicia: ut fratres ipsos nullus secularis potestatis metus extereat, nullus temporalis favor absorbeat, nullus eis terror imminet, nihil eos à veri consilii soliditate removeat: quia (cum per ipsum Romanum Pontificem in quibuscunque negotiis contingeret eorum peti consilia in consulendo) per omnia liberi eidem Romano Pontifici in omnibus, quae pro tempore imminet, liberè consulant & assistant, ipsaque Romani Pontificis vicarii Dei, quae suis temporibus occurrerit electio, & eorundem cardinalium (cum expedierit) faciendae promotio, in omni libertate procedant.

Dignè itaque ad urbem ipsam eiusque regimen aeternam nostrae considerationis extendimus, ut felici ducta regimine, praeservetur à noxiis, & optatis semper proficiat incrementis. Nunquid obdudit oblivio, quae urbi, quae incolis nota dispendia intulerunt haecenus peregrina regimina? Nunquid non haec destructio mœnium, deformatio proveniens ex ruinis, luce clarius manifestant? Nunquid non haec fidelium contrectata & deposita? Nunquid non haec ipsa veneranda Dei templa praesidentis, manu sacrilega diebus nostris nefarie violata, proclamant? Quid plura? Nonne ipsius urbis retrò actis temporibus incorrupta constantia, sub regentis e eo tempore nefando subversa est regimine? ipsamque urbem speculum fidei tanta respersit infamia, ut à matre sua Romana ecclesiae filia praedilecta deviare compulsam, quondam Conradinum, qui de venenosa radice Federici quondam Romani Imperatoris, colubri tortuosi, iusto ipsius ecclesiae iudicio reprobatum, prodidisse videbatur in regulum: quique ad exterminium Romanae matris ecclesiae manifestis iudiciis unà cum suis fautoribus aspirabat, & in contemptum Dei & suae matris, ac ipsius urbis opprobrium patenter reciperet, recepto faveret, constituens se per haec e tam parentis hostis suae matris ecclesiae filiam ad iuricem. Hoc ipsi Romae praesiderunt senatores incogniti, hoc praesides improvi, ut gloriosa civitas redderetur ingloria, sua stabilitas vocaretur instabilis, suaeque constantiae antiquata soliditas, linguis hominum vocaretur infirma. Proinde officii nostri debitum circa huiusmodi tam periculosos eventus, ad libram moderaminis erigentes, tantae subversionis occasiones ita salubris remedii appositione praedicimus, ne illorum (qui ipsam Rempublicam laudabiliter haecenus gubernaverunt) videamur gloriam suggillare vel merita: quae illis apud infallibilem & scientem omnia retributorem, de jam perlati quaesita laboribus salva perstant. Ut ergo circa regimen ipsam talis adhibeatur in omnibus cum discretione, solertia, per quam ipsi Roman. eccles. plena libertas (quae in omnibus & per omnia sibi debetur) optata proveniat: vitentur iam experta pericula, & Romanus f. populus ab opprimentium protectus incurribus secedat, sedendo quiescat in pulchritudinem & pacis, in tabernaculis fiducia, & temporalium requie opulenta, de fratrum nostrorum consilio, hac irrefragabili & in perpetuum valitura constitutione sancimus: & quoadcunque & quotiescunque senatoris electio vel alterius quocunque nomine censetur, qui quocunque modo vel quocunque titulo ipsius urbis debeat praesidere regimini, in posterum imminet: nullus Imperator seu Rex Romanorum, aut alius Imperat. vel Rex, Princeps, Marchio, Dux, Comes aut Baro, vel quicunque alterius notabilis

a Quales Cardinales eligi debeant, habetur in concil. Trident. sess. 24. de reformat. cap. 1. circa finem. b aliter, contracta. c Haec peritodus ita legitur: Sub regentis eo tempore subversa regimine: ipsam urbem speculum fidei, &c. d Abus, excipere. e al. hoc. al. per hanc. f. al. ita: & Romanorum populus. g. al. pulchritudine.

præminentia, potentia seu potestatis, excellentia vel dignitatis existat, frater, filius vel nepos a eorum ad tempus vel in perpetuum, seu quisvis alius, ultra annale spatium quovis modo, colore vel causa, per se vel aliam personam quomodolibet submitendam in senatorem, capitaneum, patricium, aut rectorem, vel ad eundem urbis regimen seu officium nominetur, eligatur, seu aliâs etiam assumatur, abique licentia sedis Apostolicæ speciali: per ipsius sedis literas concessionem. Quod si licentia huiusmodi specialiter exprimentes. Quod si secus factum fuerit, nominationem, electionem & assumptionem huiusmodi decernimus esse nullas, ac carere omni robore firmitatis: & non solum nominatores, electores, & assumptores, verum etiam nominati, electi & assumpti, si huiusmodi nominationi, electioni, seu assumptioni consenserint, aut se de ipsis quolibet modo introniserint, intendentes & obedientes eisdem, & in hoc omnes dantes ipsis nominatoribus, electoribus, assumptoribus, aut nominatis, electis, vel assumptis, auxilium, consilium vel favorem, publicè vel occultè, cuiuscunque dignitatis vel præminentia, conditionis aut status extiterint, eo ipso sententiam, excommunicationis incurrant, ac nihilominus ipsos nominatos, electos seu assumptos, si contra constitutionem præsentem prædictis nominationi, electioni vel assumptioni consenserint, aut se quoquo modo illis ingesserint, & eorum posterius in perpetuum omnibus feudis, privilegiis, libertatibus, immunitatibus, gratiis & honoribus, quæ à prædicta seu aliis tenent ecclesiis, censemus esse privatos: ita quod illi, ad quos eorum collatio, concessio seu dispositio pertinet, relinendi ea, aut retinendi, concedendi seu conferendi, seu de aliis etiam disponendi (prout ad eas pertinet) liberam habeant potestatem: & ne taliter nominati, electi vel assumpti de sua pertinacia vel contemptu valeant gloriari, nos qualibet mandata, præcepta, ordinationes & statuta, quæ fecerint, omnesque sententias, quas tulerint, & quicquid penitus in contractibus & obligationibus seu quibuscunque aliis, urbis nomine, vel tanquam senatores, capitanei, patricii aut rectores, vel officiales ipsius egerint, irrita prorsus ex nunc & vacua nunciamus. Iudices verò & tabelliones, qui super his aut eorum aliquibus contra præsentis constitutionis edictum patrocinari vel instrumenta conficere fortè præsumpserint, iudicatus & tabellionatus officio se noverint esse privatos. Contemptores quoque, seu violatores præmissorum, vel aliquorum, vel alicujus eorum, ab huiusmodi excommunicationis sententia (præterquam in mortis & articulo) absolvi non possunt, nisi per Romanum Pontificem, vel de ipsius prece & obtenta licentia speciali: non obstantibus aliquibus privilegiis, indulgentiis, concessionibus, constitutionibus, consuetudinibus & statutis quacunque firmitate vallatis, quæ in præmissis omnibus nolumus aliquibus vel alicui suffragari: sed omnia, quod ad illa decernimus non tenere. Ut autem cives Romanorum, qui ex ipsa urbe naturalem duxisse noverint originem, aut quisvis alii qui in ipsa ejusve territorio, non advenæ, sed continui habitatores & extiterant, quoad honores ipsius urbis, aut regimen gratiosas functionibus potiantur: non intendimus, quod præsentis constitutio tales excludat, quin ad unum annum dun-

a Vid. l. inf. s. ij. ff. de gr. & Bari. in l. omnes populi. gl. in c. nonnulli. de rescript. b Dicit Pet. de Anch. nisi hoc fuisset expressum pena privationis feud. non transisset in filium, quod tamen ipse latius distinguit. Pont. c Quia tunc nulla est casuum reservatio, & ideo omnes sacerdotes quoslibet penitentes à quovis seu peccatis & censuris absolvi vere possunt. concil. Trident. sess. 14. cap. 7. de casibus reserv. d alii. ut autem cives Romani. e alii. c. 11. et in.

taxat, vel ad aliud tempus brevius nominari ad ipsius regimen, & officium eligi valeant, ac assumi: etiam prædictorum Principum & aliorum fratres, filii vel nepotes existant: aut etiam extra urbem & ipsius territorium sub nomine comitatus, baronia, seu cuiuscunque alterius tituli in a hominibus vel locis aliquibus jurisdictionem seu potestatem aliquam temporalem vel perpetuam obtinerent: dummodo prædicta jurisdictione vel potestate extra urbem & territorium præfata consistens, non tantum præminentia vel notabilis potentia existat, quod eam b obtinentes ejus occasione vel causa cum aliis exclusis à dicto urbis regimine (ut præmittitur) præsentis constitutionis oraculo rationabiliter includantur.

CAP. XVIII.

Canonici cathedralis ecclesie ipso jure vel per sententiam præterquam in casu negligentia eligendi potestate privati, nisi prius jus devolvatur eligendis: in inferioribus ecclesiis semper ad primum superiorem devolvitur. h. d.

Bonifacius octavus.

Quamquam in casu c negligentia sit statutum, ut ut ecclesia cathedrali vacante, si per eos ad quos spectat, non fuerit electio de prelato intra tempus debitum celebrata, eligendi potestas ad superiorem proximam devolvatur: hoc tamen non est ad eam ad quam extendendum. Igitur si electores in huiusmodi ecclesia vel ipso jure cum eligunt scienter iniquam, vel per sententiam cum forma traditam in generali & concilio non observant, eligendi potestate priventur non ad dictum superiorem, sed ad Romanum Pontificem potestas eadem devolvatur. Secus autem in inferioribus ecclesiis est censendum.

CAP. XIX.

Constitutione, ut circa. non satisfaci appellanti, qui disjunctim juravit se credere opposita esse vera, vel qui sufficere debent ex Joann. Ande.

Idem.

IS, qui contra electionis formam vel electi personam aliquam aliqua obiciens, ad sedem Apostolicam appellavit, corporali se præstito juramento, quod illa, quæ in appellatione sua expresserat, vel ea, quæ de ipso deberent sufficere, vera esse crederet, & se posse probare: non est super objectis vel expressis huiusmodi contradicendus. Cum non simpliciter, sicut tenebatur in constitutione felices recordationis Gregorii sexti & prædecessoris nostri, editam in concilio generali Lugdunensi, juraverit, expressa eadem seu objectis contradicta vera esse, & se posse probare: sed in detestanda illa, quæ ea, quæ deberent sufficere de eisdem.

CAP. XX.

Qui contra certam personam ne eligatur appellat, constitutus. Ut circa. servare tenetur. Joann. Ande.

Idem.

Qui contra certam & nominatam & personam ut ab aliis eligatur, ad sedem Apostolicam antequam fiat electio, duxerit appellandam, debet per omnia in appellando servare formam constitutionis felices recordationis Gregorii Papæ x. prædecessoris nostri (ut circa)

a alii. In nominibus. b Distio. eam, deest in max. scriptis Codicibus. c Pena imposta per jus in casu negligentia, non includit casum delicti, & sic non parificatur negligentia & delictum. In concilio Lateranensi generali sub Innocentio III. cap. 23. d In generali concilio Laterano sub Alexan. III. cap. 4. e Fuit illa persona certa, licet suo nomine non nominetur. ut de regibus cap. licet ex quadam. Nota argumentum, quod alleganti statutum præfatum, quod allegat principium ipsius, absque eo quod verum extiterit producat. sup. c. proximo. Dom. edict.

editæ in concilio Lugdunensi ac si electione jam facta eum contingeret appellare. Alioquin non observans, poena constitutionis ejusdem se noverit subjacere.

CAP. XXI.

Si compromissionem esse in plures ut eligant, per unum facienda est electio pronuntiatio, sicut quando proceditur per formam scrutini: aliter electio facta non tenet. Ioan. And.

Idem.

Sicut cum per formam scrutini ad electionem proceditur, est per unum pronuntianda & facienda communis electio, secundum canonica instituta: sic & per unum debet fieri, cum per formam proceditur compromissi. Quamvis in arbitris compromissarii lex humana innuat, quod ab eis omnibus si pronuntiatio facienda: alioquin a pluribus compromissariis facta simul electio, eo ipso viribus non subsistat.

CAP. XXII.

Decret. supra eodem, licet canon. in collegiatis parochialibus ecclesiis, & assumpti ad ipsarum regimen, locum non habet. Ioan. And.

Idem.

Statutum d. felix recitationis Gregorii X. Papæ prædecessoris nostri de iis, qui ad parochialium ecclesiarum regimen assumuntur, promovendis ad sacerdotium intra annum, alioquin eisdem ecclesiis sint privati, quod (cum sit poenale) f. restringi potius convenit, quam laxari: declaramus ad collegiatis ecclesiis, etiam si alias parochiales existerent, & assumpti ad earum regimen non extendi, sed antiqua jura servari debere potius in eisdem.

CAP. XXIII.

Si compromissarius secundum traditam sibi metam (scrutatio) & in scriptis redactis voluntatibus singulorum illum eligat, in quem non major pars capituli, sed plures aliorum comparatione consenserunt: non tenet electio, cum præter formam concilii fuerit celebrata. Ioan. And.

Idem.

Si cui eligendi potestas data fuerit sub hac forma, ut ipse secreto & sigillatim votis singulorum de capitulo exquisitis, & in scriptis redactis illum eligat, in quem plures de capitulo partium g. comparatione minorum consenserunt, licet consentientes majorem partem totius capituli non attingant: ipseque factis hujusmodi scrutini & in scriptis redactis, juxta traditam sibi formam, eum, in quem non major pars, sed plures de dicto capitulo, quam in quinquam alium direxerant vota sua, duxerint eligendum. Talis electio (cum præter formas, quas generale concilium servari statuit in electionibus celebrandis, decernens eas si aliter fierent, non valere, fuerit attentata) robur non obtinet firmitatis.

CAP. XXIV.

Ex vocatione quocumque modo facta in discordia de religioso mendicante ad prælatum extra administrationem sui ordinis, non acquiritur illi jus: nec consentire poterit etiam de prælati licentia. Idem de vocatione facta a minore parte numero ad quolibet prælationem de religioso non mendicante: & sicne fallum irritum decernit. Et ponit istud capitulum speciale in mendicantibus. Ioan. And.

a Vid. conc. Lat. sub Innoc. III. c. 24. ubi traduntur variae electionum forma. b Lege: civiles possunt allegari in foro canonico: de quo supra de no. oper. mun. c. 1. & 2. Doff. c. al. subsistit. d Vid. Card. conf. 30. e Cap. licet Canon. locum habet qualitercumque, si provisionem de parochiali ecclesia: cum dicat textus, assumuntur, quod congruit cuilibet ecclesia: cum dicat textus, assumuntur, quod congruit cuilibet modo provisionis. f Nota jura parochialis sibi esse interpretanda. c. in panis. de reg. juris. g Appellatione majoris partis intelligitur de majori parte totius, non autem de majori parte comparatione aliarum minorum.

Idem.

Quorundam oculos sic vitium ambitionis excæcat, quod quasi suæ professionis immemores, qua contemptis honoribus, abjectis divitiis, spreteque delictis, arbitrium proprium subjugant alterius ditioni, retrò respiciunt ad aratrum manu missa, dum præcipitanter ruunt in litigiorum anfractus, & causarum strepitibus se involvunt, & extra administrationes proprii ordinis solum prælaturæ conscendere moliantur, electionibus, postulationibus seu provisionibus de se in discordia celebratis, improvide præstando consensum, præbendi assensum à suo superiore nonnunquam extorta licentia potius, quam obtenta: ex quo animarum & ecclesiarum dispendia noscimus provenisse, & proventura majora in antea verisimiliter formidamus. Volentes igitur huic pesti salubri remedio obviare, præsentis constitutione sancimus, ut nulli religioso prædicatorum, minorum, eremitarum sancti Augustini, aut quorumlibet mendicantium ordinum ex electione, postulatione, provisione, seu vocatione ad aliquam extra administrationem sui ordinis prælaturam in discordia de se facta jus de cætero acquiratur: nec eorum aliquis tali electioni, postulationi, provisioni, aut vocationi quoquo modo valeat consentire: etiam si magistri, aut ministri, vel prioris generalium eorundem ad id accesserit licentia vel consensus. Circa e religiosis quoque alios cujuscumque conditionis vel status existant, volumus hoc servari: ut nec ipsi electionibus, postulationibus, provisionibus, aut vocationibus, à minori parte numero ad prælationes quaslibet de se factis (quæ hoc ipso, quod à minori parte processerint, nullum profus tribuant jus eisdem) seum audeant præstare consensum: etiam si super hoc assensus vel licentia suorum intervenerit prælatorum. Nos enim quicquid contra præmissa vel eorum aliquid à quoquam contigerit attentari, omnino decernimus irritum & inane.

CAP. XXV.

Non potest electus duas electiones proseguere, petenda confirmationem ex illis: etiam si protestetur se contentum altera, per quam consequi possit sue intentionis effectum: necesse ergo habet alteram eligere: qua electa, ad alteram redire non poterit. Ioan. And.

Idem.

Ut quis duas electiones de se in aliqua ecclesia celebratas proseguatur in simul, & confirmationem petat ex eis (cum non nisi ex una ipsarum valeat jus habere) rationi consonum non putamus. Etiam si se contentum esse velle altera, per quam suæ intentionis consequi possit effectum, in initio protestetur. Oportet ergo eam (ne cum ipsius ecclesia, vel sui adversarii, si quem habet, discrimine in incerto vagetur) eligere, quam proseguat veli ex illis: & confirmationem petere tantummodo ex eadem. Regressum ad aliam, cui per electionem alterius renunciare, sibi que jus ex ea non competere profuturi videtur, nullatenus habiturum.

CAP. XXVI.

Si electus non consentit, vel post consensum renunciat, vel moritur, vel propter occultum sui vitium electio cassatur: eligentes ad eligendum extrinsecum integrum tempus habebunt: nisi circa id egerint fraudulenter. Ioan. And.

a Declarat hunc text. prout in eodem quod circa de elec. b de elec. & de elec. in manuscr. Luc. 9. c Vide Oldrad. conf. 103. & conc. Trid. sess. 25. tit. de reg. c. 6. d Nota ex hoc cap. posse quem obtinere duplicem electionem in eadem ecclesia, tamen confirmationem quarere non posse, nisi ex una: Item non posse aliquem causare titulum super eadem re, nisi ex una causa. vide text. in v. inter dilectos. de fide instrum.

Idem.

Si electio ex eo non fortitatur effectum, quia electus consentire recusat, vel post consentium renunciat juri suo, aut forte diem claudit extremum, seu propter occultum ejus vitium irritatur: electores (quia jam fecerant quod spectabat ad ipsos, intra juris terminum eligendo) habebunt à dissensu, renunciatione, morte, vel irritatione predictis, ac si vacatio nova esset, tempus integrum ad electionem aliam celebrandam. Dummodo nil fraudulenter egerint in praemissis.

CAP. XXVII.

Si religiosus non obtenta licentia consentit electioni de se facta extra suum monasterium, non valet consensus, & irrita est electio.

Idem.

Si religiosus a (cujus arbitrium b non ex sua, cum velle vel nolle non habeat, sed ex illius, quem vice Dei supra caput suum posuit, & cujus imperio se subiecit, voluntate dependet) electioni de se ad praelationem aliquam extra suum monasterium, vel suam ecclesiam celebratam, sui superioris, qui dare ipsam valeat, non petita licentia, & obtenta praesumpserit consentire: consensus sic praestitus non teneat, & in poenam praesumptionis illius electio eadem ipso facto vitibus vacuetur omnino.

Solus superior sine conventu dare potest suo religioso consentiendi & transgredi licentiam. h. d.

Quia verò utrum religiosus consentiendi electionibus de secularibus, & ad praelationes, ad quas electi fuerint, transgredi à suis superioribus, sine fratrum & consilio, licentia dari possit, cum jura super hoc sint varia, dubitatur interdum. Nos ad hujusmodi dubitationem tollendam, & ut ordinationes ecclesiarum ac monasteriorum, in quibus tales electi extiterint, celerius & facilius valeant expediti: decernimus, ut iidem superiores (suis irrequisitis conventibus) electis hujusmodi consentiendi & transgredi, liberam dare valeant facultatem.

CAP. XXVIII.

Monachus in Abbatem eligi non potest, nisi sit expresse professus. Ad dignitatem autem episcopalem & in seculari, & in regulari ecclesia, talis eligi potest.

Idem.

Nillus religiosus d ad abbatiam seu praelaturam suam vel alterius religionis de cetero eligatur, nisi antea fuerit ordinem regularem expresse professus. Quod si secus actum e fuerit, eo ipso irritum habeatur.

Ad dignitatem verò episcopalem (ad f quam novitii eliguntur interdum) talem in secularibus vel regularibus ecclesiis eligi minimè prohibemus.

CAP. XXIX.

Forma electionis tradita per decr. supra eod. Cum dilecti, non est sublati per sequens concilium: Quia propter. h. d. Jo. An.

Idem.

Cum expediat concordare jura juribus, & eorum correctiones (si sustineri valeant) evitari. Decretalem felicis recordationis Innoc. Papae III. praedecessoris nostri, quae innuit sub ea forma posse in electionibus licite g compromitti, ut compromissarii secreto & sigillatim voluntarib. omnium inquisitis, illum, in quem major & sanior pars capituli consenserit, eligere teneantur: declaramus abrogatam non esse per subsecutum concilium generale: imò potest in ipsis electionibus ut prius procedi licite per eandem.

a Vid. Clem. cum concessa. de elect. & extrav. Benedicti. qua incipit. Si religiosus. de elect. b Vid. rex. iv. c. vij. judic. Dom. c Nota quod monachi dicuntur fratres. e. causam. sup. de jud. Dom. allegat. ibi. c. pen. inf. eod. de priv. l. Fon. d Vid. Clem. cum rationi. de elect. e al. sta. factum fuerit. f al. sta. ad etiam novitii, &c. g dictio. licite. de elect. hic in antiq. cod.

CAP. XXX.

Accedens ad sedem Apostolicam pro instruendo negotio electionis per Decr. Capietes. eundo, hoc de causa fluida, & relevante negotio (prater quotidianas distributiones) percipit fructus beneficiorum, quos percipere possit in ipsa ecclesia residendo. Joan. Andr.

Idem.

Cum non deceat alicui suum officium esse demolum: Statuimus ut ij, qui juxta constitutionem felicis recordationis Nicolai Papae tertii praedecessoris nostri super hoc editam, ad Apostolicam sedem venerint, cum circa imminuentium electionum negotia intrudantur (cum tales ecclesiarum suarum a protequentes utilitatem, censerit debeant residentes) fructus beneficiorum suorum, quae obtinent in illis ecclesiis, quarum negotia proficiuntur, & etiam aliorum, quos recipere vel possint recipere in ipsis b ecclesiis residendo, integre quotidianis distributionibus duntaxat exceptis recipiant ad sedem propterea veniendo eandem, ibidemque hanc causam morando, & ad ipsas ecclesias redeundo, ac si personaliter in eisdem ecclesiis residerent. Non obstantibus quibuslibet consuetudinibus vel statutis ecclesiarum ipsarum contrariis, seu privilegiis quibuslibet, per quae praemissorum effectus possit quomodolibet impediti.

CAP. XXXI.

l, qui opponit evidentem defectum scientia vel peccata, contra promotionem ad aliquam dignitatem, passivum non potest. causam reddit. Joan. Andr.

Idem.

Adeo qui contra electionem vel postulationem seu promotionem ad aliquam dignitatem, inter cetera, quae obijcit, evidentem d, notorium seu manifestum defectum, vel alium personae defectum opponit: ipsius defectus oppositio, vel ejus qualitas nequeunt postea revocari, vel alium personae defectum opponit: ipsius defectus oppositio, vel ejus qualitas nequeunt postea revocari. Cum enim opponens (si quod de defectu oppositio hujusmodi, defectui veritate contingat) a prosecutione causae debeat omnino excludi, & puniri penitendo ac si in probatione omnium, quae obijcerat defecisset: jultum est ut (postquam ad oppositionem eandem processit) nequeat in praedictum ejus, contra quem opposuit, ulterius pertinere.

CAP. XXXII.

Canonici impubes ad electionem non vocantur, nisi age de contemptu.

Idem.

Ex eo quod ad electionem Episcopi, quae in populi lari constituto aetate, in tua ecclesia extra electura, cum ceteris ejusdem ecclesiae canonicis non fuit admittendus: de contemptu conquiri, aut electionem eandem impugnare non potes. Cum tam juris e quam rationis existat, ut tales (cum discretionem careant) ad praelationem in electione suffragium nullatenus admittantur.

Non professus cum professis, vel conversis laici cum clericis, petitioni interesse non debent. h. d.

In ecclesiis quoque regularibus, vel monasteriis, ij qui non sunt tacite vel expresse professi, non debent cum professis, vel conversis laici cum clericis, electionibus interesse.

CAP. XXXIII.

Si ab electione cathedralis vel regularis ecclesiae, in scriptis ea causa probabili appelleretur ad Papam, ea pendente confirmatio facta per ordinarium non valet. Requirit Decr. Capietes. non solum quod electus veniat, sed quod usq. ad finem negotium proficiat.

a Suum potest dici id, quod est suum in parte, & non in toto, nam ecclesia non est tota canonici. e. vide gloss. inf. de priv. cum in illi. b al. sta. in dictu. ecclesiae. c al. sta. non obsequium quibuslibet alii consuevimus. d Vid. rex. inf. de verbor. signifi. cap. 2. e Vid. ca. inquisitionis. supra de accus. Tit. mm.

Et habet locum etiam cum appellatur a confirmatione vel provisione. Ioan. Andr.

Idem.

Postquam ab electione in cathedrali vel regulari ecclesia celebrata, fuerit inscriptis ex causa probabili, qua probata deberet legitima reputari, ad sedem Apostolicam appellatum, electionem ipsam per ordinarium confirmari contingat: huiusmodi confirmatio, nisi prius fuerit canonice ab appellatione ipsa recessum (cum sit ab eo, qui non potuit a de facto presumpta) nullam obtinebit roboris firmitatem. Si vero electus, qui iuxta constitutionem felicitis recordationis Nicolai Papae tertii praedecessoris nostri, ad dictam sedem venerat pro electionis suae negotio prosequendo, de Romana curia sine licentia recesserit, antequam huiusmodi negotium sit finitum, eius electio auctoritate constitutionis ipsius (quae non solum, ut quis veniat, sed etiam ex sui mente exigit, quod usque ad finem negotium prosequatur) eo ipso visibus evacuatur b omnino. Cum autem ab electionis confirmatione vel facta provisione per eum, ad quem propter inferiorum negligentiam fuerat devoluta eligendi potestas, ad sedem appellatur eandem: constitutionem praedictam in veniendo & mittendo, & aliis, quae perstringuntur, in ea convenit observari.

CAP. XXXIV.

Dispensare possunt Episcopi & superiores cum habentibus parochiales ecclesias sibi subiectas, quousque ad septennium studendo non teneantur ad sacerdotium promoveri: ad subdiaconatum tamen debent promoveri intra annum: alia sunt privati. Et illo durante septennio debet in illis ecclesiis idoneus poni vicarius, de fructibus ecclesiae sustinendus. Elapsis septennio debet rector intra annum in Presbyterium promoveri.

Idem.

Cum ex eo, quod felicitis recordationis Gregorius Papa X. praedecessor noster statuit in concilio Lugdunensi ad regimen parochialium ecclesiarum sumpti, se ad sacerdotium promoveri faciant intra annum, a sibi commissi regimini tempore commutandum: & personaliter resideant in eisdem. Alioquin si intra idem tempus promoti non fuerint, huiusmodi ecclesiis absque monitione alia sint privati. Nonnullis extant parochiales ecclesias reculantibus acceptate, legendi & proficendi (cum eis facultates non suppetant, nec ab ecclesiarum praetatis de aliis beneficiis in plerisque mundi partibus, interdum provideatur eisdem) opportunitas sit sublatam, in gaude universalis ecclesiae (quam ad sui regimen viris literatis permixtissime noscitur indigere) dispensandum & iustitiam. Nos super hoc multorum instantia excitati frequenter, volentes cupientibus in scientia proficere, ut fructum in Dei ecclesia suo tempore adferre valeant opportunum, utiliter providere: praesenti constitutione sancimus, ut Episcopi eorumque superiores cum his, qui huiusmodi subiectas sibi ecclesias obtinent vel obtinuerint, in futurum dispensare possint libere, quod usque ad septennium licentiarum studio insistentes promoveri minime teneantur, nisi ad ordinem subdiaconatus duntaxat: ad quem intra praedictum annum recipiendum (sicut sicut a multis de Christi patrimonio sublimatis olim factum esse dignoscitur, a statu retrocedere valeant clericali) omnino astringi volumus: & nisi receperint, poena contenta in dicto concilio eo ipso percelli. Porro septennio praedicto durante, iidem Episcopi & superiores solliciti provideant, ut per bonos sufficientes vicarios, ab eis huiusmodi ecclesiis deputandos, animarum cura

diligenter exerceatur, & deserviat laudabiliter in divinis: quibus de ipsarum ecclesiarum proventibus necessaria congrue ministrantur. Elapsis vero dicto septennio a ij, cum quibus fuerit (ut praemittitur) dispensatum, ad diaconatus & presbyteratus ordines intra annum se faciant promoveri: alioquin extunc dictam poenam (nisi iusta de causa id omiserint) ipso iure se novent incursum.

CAP. XXXV.

Quatuor dicit. Primo, quod ad poenam privationis rectoris parochialis ecclesiae non promovetur, quod annus integer sit completus. Secundo, quod annus ille non currit iuste impeditio. Tertio, quod post privationem, ecclesia eidem conferri non potest. Quarto, quod non promovetur, si eo animo recuperat ecclesiam ut fructus anni percipere, teneat ad restitutionem ipsorum. Et quae ea mente consulti, ecclesiam servare debet indemnem. Ioan. Andr.

Idem.

Commisisti tibi parochialis ecclesia, quanquam tantum de anno transierit, quod intra ipsum nequeas iuxta statutum generalis concilii Lugdunensis ad sacerdotium promoveri: non est nisi tunc demum, cum extoto b fuerit ipse annus elapsus censenda vacare, nec potest alteri antea te nolente conferri. Annus autem huiusmodi, qui a tempore illo inchoat, quo ipsius ecclesiae regimen commissum tibi extitit, & possessionem eius pacificam habuisti, vel per te stetit quo minus haberes eandem, tibi non currit, si promoveri iusto impedimento detentus intra tempus huiusmodi nequivisti. Porro si infra dictum tempus non fueris rationabili causa cessante promotus, tibi ecclesia ipsa, qua dicti statuti auctoritate iam privatus existis (ne statutum ipsum fiat ludibrio, debitoque frustretur effectu: & non rebus, sed verbis, cum sit potius contrarium faciendum, lex imposta videatur) nullatenus a vice poterit iterato conferri. Ceterum, si promoveri ad sacerdotium non intendens parochialem receperis ecclesiam, ut fructus ex ea per annum percipias, ipsam postmodum dimissurus (nisi voluntate mutata promotus fueris) teneberis ad restitutionem fructuum eorundem: cum eos receperis fraudulentem: illum autem, qui eam tibi contulit, cum te non crederet ad huiusmodi ordinem promovendum (praeter divinam, quam exinde incurrit offensam) ad servandam indemnem eandem ecclesiam decernimus obligari.

CAP. XXXVI.

Abbas exemptus legitur in Episcopum: sed transire non potest sine licentia Papa vel legati de latere.

Idem.

SI Abbatem ecclesiae Romanae immediate subiectum in vestrum Episcopum elegistis, reprehendi exinde nulla ratione potestis: ei tamen ab alio, quam a nobis vel Apostolica sed. legato, si sit in provincia, de latere e nostro missus, dari non potest licentia suam deferendi monasterium, & ad vestram ecclesiam transeundi.

Legatus de latere potest confirmare electiones Episcoporum exemptorum: reliqui non, sine speciali mandato. Io. Andr.

Huiusmodi vero legatus, qui majus omnibus post Rom. Pontificem in provincia sibi decreta imperium censetur habere, Archiepiscoporum, Episcoporum, & exemptorum electiones potest ex officio confirmare. Alii autem legati hoc nequeunt: nisi id eis a sede ipsa specialiter sit commissum.

a Dispensare non potest Episcopus ultra septennium cum curato super non promotione ad sacerdotium. b Vbi statutum praecipit certam poenam solvendam intra annum, illa poena per non potest, donec annus totaliter sit elapsus. c De triplici genere legatorum, vide gloss. in c. j. de off. leg. & Do. meum. Drusellus in lib. de potest. legati. Font.

a Gestis a iudice incompetenti sunt nulla, ad hoc supra de iud. et si clerici, cum si. Dom. b alii, vacuatur. c Alia ita: dominus Gregorius Papa praedecessor noster. d Numerandum.

CAP. XXXVII.

Si compromissarius non elegerit intra tempus juris, ad proximum superiorem devolvitur potestas providendi. Si elegerit, sed indignum, indistincte dedit ad compromittentes: nisi id scienter ratum habuerint. Idem si electus idoneus non consentit. Si compromissarius scienter elegerit indignum, ipse solus ab ecclesiastico beneficio triennio est suspensus, nisi id compromittentes scienter ratum habuerint. Et poena praedicta suspensioni non habet locum in Episcopo compromissario, nec in electione inferiorum Episcoporum. Et restringitur illa poena ad beneficia, quae obtinet in ecclesia offensa. Et idem in beneficio illius, qui deficit in probatione ejus, quod obicit in personam. Ioan. And.

Idem.

Si compromissarius, in quem defuncto a Episcopo transfertur eligendi potestas, negligenter intra tempus a iure statutum eligere praetermittat: ad superiorem proximum potestas devolvitur providendi, sibi que compromittentes imputent, qui in talem potestatem huiusmodi transfulerunt.

Si vero elegerit, sed indignum, tunc si scienter, id fecerit (cum dolus ipsius eis, qui non sunt in culpa, non debeat imputari) & si etiam ignoranter (cum suo sit functus officio) eligendi potestas (nisi & ipsi scienter electionem talem ratam habuerint) liberè revertitur ad eodem. Idem fit, cum elegerit idoneum, sed electus renuit consentire.

Porro eo casu, cum scilicet indignus eligitur ab eodem, compromittentes (quos illius odio non convenit praegravari) nequaquam (nisi sicut praemittitur ratum habuerint) puniuntur: sed ipse (ut poena suam auctorem teneat) a beneficiis ecclesiasticis triennio, juxta Lateranense concilium, suspenditur ipso iure. Huiusmodi quoque poena, nec in Episcopo, si ad eligendum fiat compromissarius, sic peccante (cum de iure nullam sententiam suspensionis incurrat, nisi de ipso expressa mentio habeatur) nec in aliorum quam Episcoporum & superiorum ipsorum electionibus, cum peccatur in ipsis, vindicat sibi locum. Restringitur etiam dicta poena solum ad ea beneficia, quae sic peccans, in illa obtinet ecclesia, quam taliter eligendo, specialiter nocetur offensisse. Et idem in illius beneficiis est censendum, qui alicujus electionem, postulationem, aut provisionem impugnans, in probatione deficit ejus, quod obicit in personam.

CAP. XXXVIII.

Procurator ad appellandum secundum formam ca. Ut circa non est idoneus, nisi omnia obiecta, et forma iuramenti in procuratorio exprimat. h. d. secundum Lan.

Idem.

Procurator ad appellandum contra electionem, postulationem, aut provisionem alicujus e, non aliter idoneus de cetero reputetur, quam si omnia, quae in formam obicere vel personas, & propter quae appellare intendit, singulariter & clare in ejus procuratorio sint expressa. Habeatque speciale mandatum jurandi corporaliter in eorum animas, quorum procurator existit, quod ipsi credunt expressa huiusmodi vera esse, & se posse probare.

CAP. XXXIX.

Cassata confirmatio, vel cassata nunciata propter defectum jurisdictionis, vel solemnitatem, ommissam: non propter hoc electio cassata dicitur. Ioan. And.

a Electio potest fieri antequam Episcopus tradatur sepultura. de quo vide r. Bona. supra eodem. b Vide l. fin. C. de acq. pos. ubi ejus delictum concernit processum & poenam. de Ancl. Font. c dicitur, alioquin, doct. in manuscript. codicib.

Idem.

Si confirmationem electionis a propter debitam iuris solemnitate in confirmatione ipsa omisissam, vel ex eo, quia ipse qui confirmavit, confirmandi non habuit potestatem, cassari seu cassam & irritam nunciari contingit non propter hoc confirmatio electio (si alius sit canonica) intelligitur infirmari.

CAP. XL.

Si vacante cathedrali, regulari, vel collegiata ecclesia, singulae res persona capituli vel conventus occupant bona à prelato dimissa, vel vacationis tempore obvenientia, donec plene restituant, alii officii & quibuscumque beneficiis sunt suspensi: non obstantibus privilegiis statutis, consuetudinibus quacumque, firmitate vana. Ioan. And.

Idem.

Quia saepe contingit, quod cathedralibus & regularibus ac collegiatis ecclesiis vacantibus, capitula, conventus, collegia e, & singulares earundem personae bona à prelatis ipsarum dimissa, vel vacationis tempore obvenientia, quae in utilitatem dictarum ecclesiarum dependi, vel futuris debent successoribus fideliter reservari, occupant, inter se dividunt, surripiunt, dissipant, dissipant, & consumunt in eorum grave dispendium & jacturam. Nos ipsorum ausus reprimere, ac ecclesiarum indemnitate praecavere volentes: decernimus ut qui praemissa de cetero praesumpserint, eo ipso sint, & tam diu maneat ab officio & beneficiis quibuscumque suspensi, donec plene restituerint quicquid de bonis perciperint supra dictis. Non obstantibus quibuslibet privilegiis vel indulgentiis, aut contrariis consuetudinibus, constitutionibus, vel statutis, juramento, confirmatione sedis Apostolicae, aut alia quacumque firmitate vallatis, quae omnia, quoad hoc, auctoritate Apostolica revocamus, cassamus, & irritamus, ac nullius deinceps volumus esse firmitatis.

CAP. XLII.

Decretalis, Ut circa. solum in extrajudicialibus appellacionibus locum habet: in judicialibus autem antiqua iura servanda sunt. h. d. Ioan. And.

Idem.

Constitutio felicis recordationis Greg. Pap. praed. aedificata in concilio Lugdun. formam exprimit secundum quam ab iis, qui in a electionibus, postulationibus, aut provisionibus se opponunt, debeat appellari locum sibi non vindicat, nisi solum cum in eis constitutum appellatur.

Quando vero in iudiciis et in huiusmodi negotiis appellari contingit, anteriora iura (cum per eos irritata non fuerint) observari oportet.

CAP. XLIII.

Habens plenam administrationem cathedralis ecclesiae in spiritualibus & temporalibus, jurisdictionem exercere potest: sicut in temporalibus non, nisi Episcopus fuerit. h. d. Dom.

Idem.

Is, cui procuratio seu administratio cathedralis ecclesiae plena & libera in spiritualibus & temporalibus à sede Apostolica (cui soli hoc competit) est commissa, potest alienatione bonorum immobilium duntaxat (exceptis) omnia, quae jurisdictionis episcopalis existunt, & quae potest electus exequi confirmatus, liberè exercere.

Illaque quippe, quae ministerium consecrationis exposcunt (nisi fuerit Episcopus) per alios faciat Episcopus expediri.

a Secundum Doctorem. iste text. habet locum etiam in aliis confirmationibus. vide solum in constitutis. de rescript. b Iura debent adaptari iis, qui saepe contingunt, vide gloss. de spons. impub. literas. c Quando ponantur colleg. vide Bart. in Laut. fact. ff. de par. c. si civitas. de sen. excom. de Ancl. Font. d dicitur, in dect. in manus. e al. in iudicio.

CAP.

CAP. XLIII.

Monialis non legit, nisi peregerit duodecimum annum, & sic tacite vel expresse professus: nec eligitur nisi peregerit tricesimum annum, & fuerit expresse professus. hoc dicit prima pars usq. ubi. Sane. Ioan. And.

Idem.

Indemnitatibus a monasteriorum monialium, quae frequenter propter electiones in discordia celebratas, in ipsis grandia in spiritualibus & temporalibus dispendia patiuntur, occurrere desiderabiliter affectantes: statim, ut cum in eis fuerit electio facienda, nulla monialis (nisi duodecimum annum peregerit, & professus fuerit tacite vel expresse) ad eligendum cum aliis admittatur. Nec in abbatisim, aut priorissim (ubi per priorissim monasterium gubernatur) de caetero eligatur aliqua, nisi tricesimum annum compleverit, & expresse professus fuerit ordinem regularem.

Non obstantibus contradictionibus, vel appellatione quacumq. electio a duobus partibus numero, cum per scrutinium proceditur, examinatione praemissa per officium praesidentis confirmatur & benedicitur. Item publicato scrutinio, antequam ad actus extraneos se divergant, eligentes possunt accedere ad illam, quae maiorem partem conventus numero habet, & si per accessum ad duas partes pervenerint (sicut in primo casu) confirmatur & benedicitur: non tamen admittitur contradicentibus potestas denunciandi vel accusandi, cum abbatissa fuerit benedicta, & possessionem adeptam. Item de objectis contra electionem a maiori parte conventus, quae tamen duas partes, nec a principio, nec per accessum habet, ante confirmationem sine strepitu & figura iudicii inquiretur. Ipsa tamen alienatione bonorum, & monialium receptione sibi interdicitur, interim ministrabit. Item a minori parte electio nullatenus acquiritur, nec aliter possunt accedere ad eam: nec ibi sit collatio numeri ad numerum. h. d.

Sane b si ad electionem per formam scrutini procedatur, & (votis in diversa divis) electiones e per plures in discordia celebrari contingat: ea, quae a duobus partibus numero fuerit celebrata (exceptione seu contradictione aut appellatione quacumq. partis alterius non obstante) per superiorem (prius tamen ex officio, prout spectat ad ipsum, diligenti examinatione praemissa) si alia inveniatur canonica, confirmetur: & confirmata electio (si abbatissa exiterit) benedictio impendatur. Si autem nulla eadem electionum a partibus fuerit celebrata duabus tunc (non obstante quod sit publicatum scrutinium, & ad electionem processum) possint moniales, quae in aliam vel in alias dixerant vota sua, licite per consensum (antequam ad actus divergant extraneos) omni pravitare cessante, ad illam accedere, quae ab aliis maiorem partem conventus numero facientibus est electa. Et si per accessum huiusmodi ad duas partes perveniri poterit, illis, quae antea in eam consenserant computatis, confirmetur & benedicitur, ac si duas partes ab initio habuisset, ut in casu proximo est praemissum. Verum si quae fuerint moniales, quae postquam in praemissis casibus talis confirmata & benedicta exiterit, ac possessionem suae administrationis fuerit assecuta, voluerint in modum denunciationis vel accusationis, ut a dignitate deficiatur adeptae, proponere aliquid contra ipsam, eis per praedicta proponendi, minime sit sublata facultas. Si vero ad illam, quae a maiori parte (ut praemittitur) est electa, no-

a De materia huius r. s. vide quod novissime definit conc. Trid. sess. 21. de regular. & monial. c. 7. vide con. Agathens. ca. 19. b de articulo huius r. & seq. vide quod novissime sancit conc. Trid. sess. 21. de regularibus, & monialibus. c. 6. c in antiq. codic. na: electiones plures in discordia absq. ditione. Per. d alia: & confirmatur, & benedicitur. e al. expresse.

luerint aliter accedere moniales: vel si accesserint, non tot tamen, quod cum aliis prius in eam consentientibus faciant duas partes: tunc super a objectibus partis alterius, si quae fuerint, & super aliis, quae in tali negotio sunt ex officio inquirenda, plene sine strepitu iudicii & figura per superiorem inquiretur primitus ante, quam confirmetur electio, vel etiam infirmetur: sed interim praesentis constitutionis auctoritate in spiritualibus & temporalibus liberè administret: sic tamen quod de rebus monasterii nil penitus alienet, nec aliquam in monialem recipiat quoquo modo. Si qua vero a minori parte conventus numero nominata fuerit vel electa, ex nominatione vel electione huiusmodi (quae Episcopo quod pars minor eas fecerit, vires aliquas nolumus obtinere) ipsi ius aliquod quomodolibet non quatur: nec ad eam ab aliis per consensum in hoc casu valeat accessus haberi. Ut autem cum per praedictam formam proceditur, facilis in huiusmodi monialium electionibus ad concordiam veniatur: decernimus, ut non zeli ad zelum, nec meriti ad meritum, sed solum numeri ad numerum fiat collatio in eisdem.

Electio per compromissum benedictio impendatur non obstante minoris partis contradictione: sed si major se ei opponat, liberè administrabit, nec confirmabitur. Si autem ei se opponat pars in duplo maior, non administrabit, nec confirmabitur, sed expectabit litum eventum. h. d.

Ceterum si per formam compromissi fuerit in electione processum, & electa pars aliqua se opponat: si minor, ipse (ut in forma scrutini statuitur) confirmetur electio, & eidem benedictio impendatur, partis ejusdem contradictione, vel exceptione, aut appellatione qualibet non obstante: sed per hoc denunciandi vel accusandi eam postmodum sibi via minime sit praclusa. Si major, ejus (donec de objectis b & aliis, ut in eadem forma scrutini praemittitur, fuerit inquitum) confirmatio vel infirmatio differatur: sed interim (ut praedicitur) liberè administret, nisi forsitan pars opponentium extiterit duplo maior: tunc enim administrare ipsam nolumus, sed litis eventum potius expectare.

Si ab opponentibus in casibus praemissis appellatur, constituitur, de circa servabitur: sed moniales ad sedem Apostolicam personam non venient, sed procuratores secundum constitutionem, Cuperentes mittent. h. d. Ioan. And.

Porro si in huiusmodi electionum negotiis contigerit (in illis dumtaxat casibus, in quibus oppositiones iuxta praemissa fuerint admittenda) ad sedem Apostolicam appellari: appellantes formam constitutionis felicis recordationis Gregorii Papae praedecessoris nostri editae in concilio Lugdunensi diligentius servare teneantur. Sed cum eas propter sexus verecundiam, & suae conditionis statum non deceat, nec ipsis expediat publico cuncti demonstrari, aut extra sua monasteria evagari: nolumus quod electio, vel etiam eligentes aut appellantes, seu haec, contra quas appellatum fuerit, ad eandem sedem personaliter veniant quoquo modo. Sed procuratores sufficienter instructos iuxta constitutionem pia memoriae Nicolai Papae tertii praedecessoris nostri, ad sedem ipsam transmittant: per eos electionum ac appellationum & postulationum suarum prosecutione negotia, prout iustitia suadebit penam in dicta constitutione contentam ipso iure (si hoc non fecerint) incursum.

Tonentes vel nutriendes discordiam in electione monialium, ipse iure sunt excommunicati. h. d. Ioan. And.

Postremo ij, quos ad dirigendas in huiusmodi electionibus moniales easdem deinceps contigerit evocari, ab his, prout ab illis, per quae inter eas super

a Alia: super ab electu partis alterius, si qua, & c. b al. objectis. c Vide hic effectum verecundiae per Ancha. & l. filium. ff. de condi. instr. l. vnt.

faciendis ipsis electionibus oriri a possit discordia, vel exorta nutrir: alias eo ipso excommunicationis sententia se neverint subjacere.

Has constituto locum habet in monialibus regulariter viventibus, & in canonicis secularibus: hoc excepto quod non debeant, nisi professi, eligere vel eligi, quod non potest sibi vindicare locum in canonicis secularibus: per hoc tamen Papa non approbat statum dictarum canonicarum secularium. h. d. Ioan. And.

Supradicta siquidem, nedum in monasteriis, in quibus sunt moniales viventes sub aliqua de religionibus approbatis: sed & etiam in illis ubi sunt iuxta quarundam provinciarum consuetudinem mulieres, quae nec propriis renunciant, nec professionem faciunt regularem, sed vivunt ut in secularibus ecclesiis canonici seculares: volumus per omnia observari, eo (quod supra dicitur) duntaxat excepto, ut non eligantur, nec eligant non professae, cum in ipsis hoc locum sibi nequeat vindicare: per hoc tamen earum statum, ordinem seu regulam nolumus nec inrendimus approbare.

Ita de virorum electionibus tractantibus, per hoc capitulum non sunt mutata. h. d.

At haec licet praemissa, quae in multis a jure communi discrepare noscuntur, circa electiones in quibuslibet mulierum monasteriis faciendis ex certis causis rationalibus specialiter duxerimus statuenda: intentionis tamen nostrae nequaquam extitit a per illa, quoad electiones in aliis virorum monasteriis, vel quibusvis ecclesiis celebrandis aliquid immutetur: sed jura praecedentia in sua omnino remaneant & firmitate.

CAP. XLIV.

Si ordinarius post recessum appellationis interjecta ad curiam, in causis electionum episcopatum, non inquisito an praevious intervenit, procedit confirmat, vel consecrat, praedicta non tenent: & ipse ab Episcoporum confirmatione & consecratione suspensus est per annum. h. d. Dominicus de sancto Gemignano.

Idem.

Provida consideratione generale concilium Lugdunense concessit, ut ab appellationibus in iudicio, vel extra iudicium ad sedem Apostolicam in electione Episcoporum, & eorum superiorum negotiis interjectis, per quas ad sedem ipsam eadem negotia deferuntur, partes (nulla interveniente pravitate) recedere valeant antequam ipsi sedi Apostolicae appellationes eadem fuerint praesentatae: sed inferiores iudices, quorum est appellatio cessante negotiorum cognitio eorundem, si in hoc pravitas intercesserit, ante omnia diligenter inquirant: & si eam intercessisse repererint, se non intromittant ullatenus de eisdem: sed praefigant ipsis partibus preceptorium terminum competentem, quo cum actis & munimentis suis Apostolico se conspectui praesentent. Verum cum nonnulli concessione huiusmodi abutentes suam inquisitione praefata omnia cognitionem in eisdem negotiis interponant, ad confirmandas electiones, & consecrandos electos temere procedendo. Nos super hoc expressius providere volentes, confirmationes & consecrationes huiusmodi, & quoscunque processus alios, quos inquisitione praemissa non habita contigerit de cetero in talibus negotiis attemptari, decernimus, nullis penitus existere firmitatis: & confirmantes & consecrantes eosdem (ut in eo quo peccaverint puniantur) ab Episcoporum con-

a De ill. not. quod pena statuta procurantibus certum discordia, non ligat iam ortam nutientes. Font. b Ab hinc, sed & in illis etiam ubi, &c. c In manuscriptis istis: ex certis causis & rationabilibus, &c. d alias, existit. e alias, manent. f Vid. gloss. in clem. 1. de iure patr. g Vid. gloss. l. 1. ff. de divor. in primis. & Bart. in l. prater aut. 4. de iur. interd. ff. de nov. op. m. b. d.

firmatione ac consecratione per annum continuam ipso jure fore suspensas.

CAP. XLV.

Si Papa sibi provisionem ecclesiae cathedralis reservatam praesens & decrevit, non est vitata electio, quae praesens est: unquam tamen, quae reservationem sequatur, careat effectu. Ioan. And.

Idem.

Si eo tempore, quo provisionem alicujus ecclesiae cathedralis ex quavis causa dispositioni seu ordinationi sedis Apostolicae reservamus, inhabentes ne ad electionem vel provisionem faciendam in ea quemodolibet procedatur, & decernentes si secus super hoc a quoquam scienter vel ignoranter attentatum extiterit, irritum & inane, jam ad electionem forsitan sit processum in ipsa: Praesenti constitutione facimus, quod licet reservatio, inhibicio, & decretum huiusmodi non efficiant electionem, vel alia, quae praecedunt, efficiunt tamen ut effectus eorum ea, quae postmodum subequeuntur.

CAP. XLVI.

Absenti plures procuratores ad alium electionem dare potest in potestatem, & non aliter: & in altero admittendo potestatem suam usque ad 5. Porro Dominicus.

Idem.

Si quis iusto impedimento detentus in electionis negotio, nequeat commodè interesse, potest notum esse (prout dicitur in concilio a generali) sed & pluribus committere vices suas, dum tamen eorum quilibet de ius solidum potestatem: & erit tunc melior conditio electorantis. Verum si ambo concurrant infimus, & potestatem admitti, audiri eos non expedit: quia postea vota sua dirigere in diversos, si quis res non haberet exitum, & quod ab eis hoc casu fieret, non valeret: sed in admittitur duntaxat, quem capitulum vel pars major elegerit, vel si concordare nequeant, is qui primò & in instrumento vel literis procuracionis extiterit nominatus.

Si autem nullus ipsorum in solidum fuerit deputatus, tunc propter rationem eandem ipsorum aliquis non debet admitti: sibi quoque imputet, qui sic eos constituit & discretè.

Procurator ad eligendum constitutus, unum nomen sui & unum nomine domini sui eligere non potest: nisi a domino de veris persona specialis mandatum habeat. h. d.

Porro cum unus est procurator simpliciter constitutus, si is unum suo & alium domini sui nomine in electione nominandum duxerit, nihil agit: nisi de certa eligenda persona sibi dominus dederit speciale mandatum, nec enim in illam eius, & in aliam suo nomine licet potest consentire.

Canonicus absens (licet nullus de capitulo eius presentis esse velit, & ipse procuratorem, qui non sit de capitulo, ut supra deputare non possit) votum per literas exprimere non potest: cum cuiuslibet votum sit secretum & sigillatim in scriptis exprimendum. h. d.

Absens quoque (licet nullus de collegio vel esse procurator ejusdem, nec ipse nolente capitulo extraneum debeat deputare) non poterit aliquatenus per literas exprimere votum suum, quod non est ante scrutinium, sed in ipso scrutinio secretè & sigillatim tantummodo exprimendum.

CAP. XLVII.

Si apparet coelestis, vel se opponens ei, qui confirmationem praesens, ille vocabitur nominatus: alias si in ecclesia cathedrali, quod se confirmationi volentes opponere veniant peremptorie aliquatenus aliter confirmatio facta non tenet. Ioan. And.

Idem.

Quoniam electione non in concordia celebrata, superior, ad quem electionis ipsius confirmatio

a In concil. generali Later. sub Innoc. III. c. 14. b Vid. gloss. in Christo pater. & si servus servorum dei sup. ser. c. quoniam abbas de offic. deleg. l. cons. pertinet.

perinet, consuevit interdum suæ confirmationis celeritate, præferens cupiditatem propriam iuri, & inordinatum affectum etiam æquitati, competitorum aliquando, ubi alius, vel eos, qui se volunt opponere, quando electus est unicus, supplantare: dum nullis vocatis, & non discussio negotio per repentinam confirmationem cito (contra doctrinam Apostoli ^a) imponere manus electo. Nos volentes huic morbo & fraudibus obviare, præsentis constitutione sancimus, confirmationes tales viribus omnino carere, ipsasque decernimus irritas & inanes. Vocationem autem huiusmodi nominatum ubi est coelectus, vel apparet oppositor ^b; alias generaliter in ecclesia, in qua electio facta est, ut si qui sint, qui se velint opponere, compareant assignato peremptorio termino competenti, faciendam esse censemus. Quæ etiam si electio in concordia celebrata fuerit, volumus observari.

DE RENUNCIATIONE.
TITVLVS VII.
CAP. I.

Romanus Pontifex potest libere papatus renunciare. h. d. secundum Zen.

Bonifacius VIII.

Quoniam e aliqui curiosi disceptantes de iis, quæ non multum expediunt, & plura sapere, quam oporteat (contra doctrinam Apostoli) temere appetentes, in dubitationem sollicitam, an Rom. Pont. (maximè cum se insufficientem agnoscat ad regendam universalem ecclesiam, & summi pontificatus onera supportanda) renunciare valeat papatus, ejusque oneri & honori, deducere minus providè videbantur. Celestinus Papa quintus prædecessor noster [dum ejusdem ecclesiæ regimini præsidebat] volens super hoc hæsitacionis cuiuslibet materiam amputare: deliberatione habita cum suis fratribus ecclesiæ Romanæ Cardinalibus [de quorum numero tunc eramus] ^d de nostro & ipsorum omnium concordia consilio & assensu auctoritate Apostolica statuit & decrevit, Romanum Pontificem posse liberè resignare. Nos igitur, ne statutum huiusmodi per temporis cursum oblivioni dari, aut dubitationem eandem in recidivam disceptationem ulterius deduci contingat, ipsum inter constitutiones alias ad perpetuam rei memoriam de fratrum nostrorum consilio duximus redigendum.

CAP. II.

Si in fraudem expectanti primam vacaturam, cum in proximo credetur pinguis vacare, renunciet aliquis tunc, quam habebat: non tenetur expectanti illam recipere, imò illa dimissa expectanti aliam sine fraude vacantem. Et si illi renuncians illa pinguis postea conferatur, hoc ipso probata sit fraus, & carebit utraq.

Idem.

Si te præbendam e vel dignitatem, in aliqua ecclesia proximo vacaturam auctoritate Apostolica expectante, aliquis præbendam seu dignitatem tenuem obtinens in eadem, fraudulenter ei renunciet, ut illa primo sic vacante præcludatur tibi via per consequens ad obtinendum præbendam vel dignitatem aliam pinguiorem, quæ per mortem alicujus vel alias in ipsa ecclesia creditur versimiliter in proximo vacatura, per renunciationem huiusmodi (dummodo de præmissa

a 1. Tim. 5. b Vid. Innoc. c. inter quatuor. de major. & obed. de B. l. f. C. de iur. delib. c Vid. Ludovicum Gomefium in regula cancellaria, de infirmis resignantibus. Paul. ad Roman. cap. 12. d Vide l. ius senat. C. de dig. l. 12. e Hædit gratia qua dicuntur expectantia, sive ad vacaturam, omnino sublata sunt per concilium Trid. sess. 24. de reform. c. 10.

fraude appareat, saltem per aliquas probabiles conjecturas, ut quia dictæ renunciationis tempore is, qui præbendam vel dignitatem pinguiorem habebat, infirmitate gravi detinebatur: vel aliquid aliud imminere, propter quod illius præbenda seu dignitas vacare in proximo probabiliter credebatur) nullum tibi volumus obstatulum interponi, quo minus (præbenda vel dignitate prædicta sic fraudulenter renunciata omnia) possis dictam pinguiorem cum eam vel aliam, si prius ipsam vacare contigerit, auctoritate præfata liberè petere, veluti tibi debitam, & habere.

Ceterum si prædicto renuncianti huiusmodi præbenda vel dignitas pinguior forsitan conferatur: eo ipso dicta fraus intelligatur esse probata, & idem renuncians habita omnino careat & ambita.

DE SUPPLENDA NEGLIGENTIA
PRÆLATORUM.
TITVLVS VIII.
CAP. I.

Invisibile suffraganeum excommunicati, ad metropolitanum non devolvitur. Ioan. Andr.

Innocentius III.

Romana ecclesia: & infra. Edictum verò per Remensem provinciam publicatum, ut à subditis Episcoporum ipsius provincie pro audiendis & terminandis eorum causis liberè ad Remensem curiam accedatur, penitus revocatus. Quia etiam si tenerentur iidem Episcopi pro suis culpis vinculo excommunicationis adstricti, non tamen ex culpis ipsis (cum id non inveniatur à iure concessum) ad Remensem Archiepiscopum jurisdictione devolveretur eorum. Sed alia forte pro illis pœna ipsis canonica posset infligi.

CAP. II.

Si ille, qui præf. est negligens & remissus, debet superior illi dare idoneum coadjutorem. h. d. Ioan. Andr.

Idem baronibus & comitibus regni

Portugallie.

Grandi non immeritò: & infra. Mandamus, quatenus dilectum filium nobilem virum comitem Bolon. præfati Regis Portugallie fratrem, de devotione, probitate ac circumspectione multipliciter commendatum, qui eidem Regi (si absque legitimo decederet filio) iure regni succederet: quique examinatæ dilectionis affectu, quo vos & prædictum regnum prosequitur, magnanimitate ac potentia sibi plurimum suffragantibus, regnum ipsum maturius reformaturus firma credulitate speratur: præsertim cum ad curam & administrationem generalem, & liberam regni ejusdem, tam ^b pro sapientia Regis, quam ipsius regni utilitate si providè attendatur, ac ad defensionem ecclesiarum, monasteriorum, aliorumque piorum locorum regni præfati, & personarum ecclesiasticarum, tam religiosarum, quam secularium, nec non viduarum, orphanorum, & ceterorum ibidem degentium, ac deperditorum inibi recuperationem salubriter (ut in Domino confidimus) sit assumptus, cum ad vos accesserit (fidelitate, homagio, juramento, seu pacto, si aliquibus forte præfato Regi, vel cuiunque alii personæ tenemini, aut etiam ipsius Regis prohibitione: dummodo personam ejus, & vitam, ac legitimi sui filii, si aliquem ipsum habere contingerit, fideliter conservetis, debitum eis exhibentes honorem: nequaquam obstantibus) in civitatibus,

a Huc spectant tradita per Ioan. Andr. in c. novit. & per Ectin. in cap. pastoralu. extra de offic. lega. b al. ita: non minus pro sapientia Regis, quam, &c. al. ita: tam pro spe dicti Regis, quam, &c.

castris, villis, & munitionibus regni prædicti, cum omnibus suis recipere, ac ejus dispositioni, ordinationi, & mandatis universaliter singuli, & singulariter universi per omnia, & in omnibus intendere absque difficultate qualibet procuretis: impendentes sibi contra quoslibet repugnantem, ac etiam violenter consilium, auxilium, & favorem: de rebus, proventibus, omnibusque præfati regni juribus sine diminutione aliqua plenarie respondendo: ut de illis dicto Regi, secundum quod suam decet excellentiam, sibi ac suis & præfati regni necessitatibus pro tempore, ac negotiorum emergentium qualitate, valeat providere. Alioquin venerabilibus fratribus nostris Bracarensi a Archiepiscopo, & Episcopo Colimbrensi, damus nostris literis in præceptis h: ut vos ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota, compellant.

Per hoc autem non intendimus memorato Regi, vel ipsius legitimo filio (si quem habuerit) prædictum regnum adimere: sed potius sibi & eidem regno destructioni exposito, ac vobis ipsis in vita ipsius Regis e per sollicitudinem & providentiam comitis consulere supra dicti.

CAP. III.

Episcopus à paganis, vel à schismaticis capto, non Archiepiscopus, sed capitulum administrat: nisi Papa quàm vis hoc fieri poterit, super hoc per capitulum consulendus aliter ordinaret. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

Si Episcopus à paganis d aut schismaticis capiatur: non Archiepiscopus, sed capitulum, ac si sedes per mortem vacaret illius, in spiritualibus & temporalibus ministrare debet: donec eum libertati restitui, vel per sedem Apostolicam (cujus interest ecclesiarum providere necessitatibus) super hoc per ipsum capitulum quàm citò commodè poterit consulendam, aliud contigerit ordinari.

CAP. IV.

Ecclesia cathedrali vacante, solus Papa visitatorem deputat, nisi Archiepiscopus propter negligentiam, vel doloſam capituli administrationem cum cause cognitione deputaret, hoc dicit Domin.

Idem.

Ecclēſia cathedrali vacanti visitator ab alio, quàm à Rom. Pontifice deputari non potest: Nisi forte capitulum in spiritualibus & temporalibus negligenter, aut perperam administraret. Tunc enim Archiepiscopus ob negligentiam vel malitiam capituli (eo vocato, causaque super hoc cognitione præmissa) visitatorem, seu administratorem eidem ecclesie licite poterit deputare.

Visitator ecclesie vacantis ab inferiore à Papa deputatus, temporalia & spiritualia administrat: excepta beneficiorum collatione ad Episcopum pertinente, h. d. Dom.

Hujusmodi quoque visitator, quamquam spiritualium & temporalium administrationem legitimam censeatur habere, beneficia tamen, quæ ad collationem pertinent Episcopi, conferre non potest, si ab alio, quàm à Romano Pontifice fuerit deputatus.

DE TEMPORIBVS ORDINATIONVM, ET QUALITATE ORDINANDORVM.

TITVLVS IX.

CAP. I.

Episcopus Italiae ultramontanum non ordinet, nisi de speciali

a De his episcopatus vid. lo. Vasaum in Annalibus Hispanie c. 26. b al. ita: in mandatu, c. al. ejusdem. d Sacramentum rerum scriptores paganos vacant omnes idolorum cultores. e Vid. Marianum Soranum tract. de visitatione. f Vid. supra de offic. leg. quod translationem Dominicus.

licentia Papa, vel per parentes literas Episcopi sui, continentem istam causam quare nolit vel non possit illum ordinare: si sciam factum fuerit, ordinans punietur pena condigna, & ordinatus nullus suspensus: ita quod etiam à penitentiarum Papa, sine ipsius specialis licentia absolvi non poterit. Ioan. And.

Clemens IV.

Sæpè contingit, quòd nonnulli clerici vinculo excommunicationis adstricti, aut apostata, seu irregulares, vel aliàs ordinum sacrorum susceptione indigni, suam patriam, in qua de his habetur notitia fugientes, se in remotis partibus faciunt ad hujusmodi ordines promovendi. Nos igitur volentes animarum ipsorum periculis obviare, statuimus, ut nullus Episcoporum Italiae de cætero aliquem ultramontanum clericum ordinare præsumat, nisi à nobis specialem licentiam habeat, vel ab Episcopo, de cujus diocesi traxit originem ordinandus, vel in cujus diocesi beneficiatus existit a, per cuius patentes literas causam rationabilem continentes, quare ipsum nolit, aut nequeat ordinare. Eos vero, quocumque præmissa contigerit ordinari, manere volumus, ut que spe dispensationis, super hoc à sede Apostolica obtinenda, suspensos, ac ordinantes penitentia condigne puniri. Omnibus nostris penitentiaris inhibentes auctoritate, ne absque licentia nostra speciali cum taliter ordinatis dispensent, vel suas eis tradant literas, per quas eorum ipsis debeat dispensari.

CAP. II.

Qui scienter ordinaverit clericum alienum, per annum à collatione ordinum suus suspensus: & postquam suspensus fuerit missus, poterunt subditi sine ipsorum licentia a vicario Episcopi ordinari. Ioan. And.

Gregorius X. in generali concilio Lugdunensi.

Eos, qui b clericos parocciæ alienæ absque superioris ordinandorum licentia suaverit, seu affectata ignorantia, vel quocumque alio figmento quorsu præsumptiverint ordinare, per annum à collatione ordinum decernimus esse suspensos. His quæ jura statunt contra taliter ordinatos in suo robore duraturis. Clericis quoque, parocciæ taliter suspensorum, postquam eorum suspensio fuerit manifesta, absque ipsorum etiam licentia non rrim recipiendi ordines ab aliis vicinis Episcopis, aliter tamen canonicè, liberam concedimus facultatem. c

CAP. III.

Episcopus originis, domicilii, vel ecclesiastici beneficii omnes dativas ad ordines dare potest, inferiore: præter missas privilegio: nec officiales Episcoporum, sed ii, qui habent incommodum spiritualium, illis bene concedunt.

Bonifacius VIII.

Cum nullus d clericum parocciæ alienæ, præter superioris ipsius licentiam, debeat ordinare, superior intelligitur in hoc casu Episcopus, de cujus diocesi est, qui ad ordines promovendi desiderat oriundus, seu in cujus diocesi beneficium obtinet ecclesiasticum, seu habet (licet alibi natus fuerit) domicilium in eadem. Inferiores quoque prælati, religiosi vel alii, nisi eis eorundem suorum clericos, aut subditos, possint à quo voluerint, Episcopo facere ordinari, à sede Apost. specialiter sit indultum, vel officiales Episcopi (cum ad hoc se ipsius officium non extendat) hujusmodi nequeunt licentiam impartiri. Episcopo autem in remotis agente, ipsius in spiritualibus vicarius generalis, vel (sede vacante) capitulum seu is, ad quem tunc temporis administratio spiritualium noſcitur pertinere, dare possunt licentiam ordinandi.

a Al. existit. b Vide concil. Trid. sess. 23. de reform. cap. 1. c al. possessorem. d Vide conc. Trid. sess. 7. de reform. ca. 10. & sess. 23. de reform. c. 10. Possunt

Possunt Episcopi ordinare priores prioratum non exemptorum, & ipsorum sacros, quamvis morantur in illis: licet inde non fuerint oriundi. Ioan. And.

Religiosi verò à suis superioribus in non exemptis prioratibus deputati priores, & eorum socii, possunt à locorum diocesis quamdiu morantur in ipsis prioratibus ordinari licite, licet non sint de eorum a diocesis oriundi.

CAP. IV.

Episcopus, seu abbas inferior, primam tonsuram infanti non confert, nisi religionem intret: nec homini illiterato, nec homini alterius diocesis, absq. sui prelati licentia: nec etiam conjugato, nisi religionem intret, aut ad sacros promotus legitime: alias contra faciens puniatur, ut hic. b. d. Zen.

Idem.

Nillus b. Episcopus, vel quivis alius, infanti (nisi forte religionem intraret) seu illiterato, sed nec abque sui superioris licentia homini diocesis alienæ, clericalem præsumat conferre tonsuram: nec etiam conjugato, nisi volenti religionem intrare, aut ad sacros ordines promoveri: prout est sacris canonibus definitum. Qui verò contra fecerit (ut in eo, in quo peccaverit puniatur) per unum annum à collatione clericalis tonsuræ duntaxat noverit se suspensum.

DE AETATE ET QUALITATE, & ordine præficientorum.

TITVLVS X.

CAP. I.

Episcopus dispensat cum maiore xx. annis in dignitatibus & personatibus non curatis, si aliud non obstat. b. d. Dominicus.

Bonifacius octavus.

Permittimus, ut Episcopi cum iis, qui xx. annum compleverint, quod dignitates vel personatus, quibus animarum cura non imminet, valeant obtinere, possint (si e aliud non obstat canonicum) liberè dispensare.

DE FILIIS PRESBYTERORUM, & aliis illegitimè natis.

TITVLVS XI.

CAP. I.

Cum illegitimè nati dispensant Episcopi in minoribus ordinibus, & beneficiis sine cura: dummodo sit tale in quo alias dispensare possint: in alio dispensatio Papa requiritur. Ioan. And.

Bonifacius octavus.

IS, qui defectum patitur à natalium, ex dispensatione Episcopi licite potest (si ei aliud canonicum non obstat) ad ordines promoveri minores, & obtinere beneficium, cui cura non imminet animarum: dummodo sit tale super quo per ipsum Episcopum valeat dispensari: ad ordines quoque majores, vel e beneficia curam animarum habentia, super quibus nequit Episcopus dispensare, sine dispensatione sedis Apostolicæ promoveri non potest.

Si dispensatum fuerit cum aliquo, quod non obstante illo defectu possit ad curatum beneficium promoveri: prætextu illius dispensationis non poterit duo beneficia simul obtinere. Ioan. And.

a al. Ipsorum. b Vid. concilium Trident. sess. 23. de reform. cap. 4. c In manus. ita: si aliud canonicum non obstat. d al. ita: patitur in natalibus. e In aliquot antiquis codicibus. ita: vel beneficia super quibus nequit, &c. absq. illius verbi curam animarum habentia.

Ille verò, cum quo per sedem dispensatur eandem, ut (præmissis non obstante defectu) valeat ad beneficium, etiam si curam animarum habeat, promoveri: nequit prætextu dispensationis huiusmodi (quam exorbitantem à jure oportet veluti odiosam restringi) nisi unicum beneficium obtinere.

CAP. II.

Si ille, cum quo super defectu originis in curato beneficio fuerit dispensatum, eo tacito super pluralitate dispensationem obtineat, non valet dispensatio. Ioan. And.

Idem.

IS, cum quo fuit per sedem Apostolicam dispensatum, ut (non obstante defectu natalium, quem patitur) ad omnes ordines promoveri valeat, & obtinere beneficium, etiam si curam habeat animarum, dispensationem aliam (tacito de prædicto defectu) postmodum obtineat à sede præfata, ut duo aut plura beneficia similem curam habentia possit recipere, si ei aliàs canonicè conferantur, & ea simul licite retinere: talis dispensatio (cum non sit verisimile sedem ipsam cum illo prædictum patiente defectum voluisse, si hoc fuisset expressum, eidem in pluralitate beneficiorum huiusmodi dispensare) velut per surreptionem obtenta, nullius penitus est momenti.

DE DIGAMIS.

TITVLVS XII.

CAP. I.

Digamus nudatus est omni privilegio clericali, & adhibetur seculari foro: nec valet consuetudo in contrarium: & prohibetur ei sub anathemate, ne tonsuram deserat. Ioan. And.

Gregorius X. In concilio generali Lugdunen.

Interdictionis antiquæ a dubium præsentis declarationis oraculo decedentes, digamos omni privilegio clericali declaramus esse nudatos: & coercionis fori secularis additos: consuetudine contraria non obstante. Ipsis quoq. sub anathemate prohibemus deferre tonsuram, vel habitum clericalem.

DE OFFICIO VICARII.

TITVLVS XIII.

CAP. I.

Successor officiali excommunicati, excommunicatus non est, nisi in crimine damnato communicet: illa autem, que exercet, illo excommunicato manente, non valet, si jurisdictione solum ab eo recepta hoc facit. Ioan. And.

Innocentius quartus.

ROMANA ecclesia: & infra. Cum Rhemen. Archiepiscopus in officialem alicujus suffraganei sui excommunicationis sententiam ex aliqua rationabili b. causa profert: illos, qui vices ipsius gerunt, propter hoc excommunicationis vinculo non adstringit. Cum non communicent ob id officiali eidem in crimine, qui ecclesiasticæ censuræ districtione, pro eo quod suum exercent officium, non arctantur. Ea tamen, que ipsi gerendo huiusmodi vices agunt, eo taliter excommunicato manente (si jurisdictionem tantum recipiant ab eodem) non possunt obtinere vigorem.

CAP. II.

Ex generali commissione non potest officiali inquirere, corrigere, depenere, & punire subditorum excessus. Ioan. And.

a Vid. Ancharan. consil. 224. & de multiplici poena bigamorum agit Ioan. Montaigne tractat. de bigamia q. 5. b Vid. concil. Trid. sess. 23. de reform. cap. 3.

Bonifacius octavus.

Licet a in officialem Episcopi per commissionem officii generaliter sibi factam causam cognitione transferatur: potestatem tamen inquirendi, corrigendi, aut puniendi aliquorum excessus, seu aliquos a suis beneficiis, officiis b vel administrationibus amovendi, transferri nolumus in eundem: Nisi sibi specialiter hac committantur.

CAP. III.

Ex generali commissione officialia beneficia conferre non potest. Ioan. Andr.

Idem.

Cum in generali concessione nequaquam illa veniant, quae non esset quis verisimiliter in specie concessurus: nec regulariter donare valeat is, cui honorum administratio etiam libera est concessa: officialis, aut vicarius generalis Episcopi, beneficia conferre non possunt. Nisi beneficiorum collatio ipsis specialiter sit commissa.

DE OFFICIO ET POTESTATE
IUDICIS DELEGATI.

TITVLVS XIV.

CAP. I.

Conservator a manifestis delictis in iuris, et iudicalem indaginem non exerceat.

Innocentius IV.

Statuimus c, ut conservatores, quos plerumque concedimus, a manifestis iniuriis & violentiis defendere possint, quos eis committimus defendendos. Nec ad alia, quae iudicalem indaginem exigunt, suam possint extendere potestatem.

CAP. II.

In coactionibus & parvi pontificali dignitati deferunt.

Alexander IV.

Quia Pontificali dignitate praeditis ob reverentiam sacri officii, quod exercent, plurimam deferri convenit, & eos plus aliis honorari decet: ut cum a iudicibus, vel conservatoribus a sede Apostolica de puratis contra eos, ad coactiones aliquas, sive poenas fuerit procedendum, gradus & modestia in huiusmodi processu servetur.

Ita quod (eis quadam condigna reverentia supportatis) ingressus primò ipsis ecclesiae, vel sacerdotale interdicatur ministerium: ac deinde ab officio suspendantur, & subsequenter aggravetur censura ecclesiastica contra eos. Nisi forte aliter fieri suaserit nimia contumaciae protervitas sive culpa.

CAP. III.

Delegato procedente cum duobus subdelegatis non in totum, ad Papam, non ad condelegatos appellari debet. h. d. Ioan. Ad.

Bonifacius VIII.

Si duo ex tribus a sede Apost. delegatis, duobus aliis non in totum subdelegaverint vices suas, ipsiq; d subdelegati cum delegato tertio in causa processerint delegata, si appellatur ab ipsis, non ad condelegatos, sed ad primum delegantem tantummodo appellari debebit.

CAP. IV.

Tres casus ponit, in quibus suspensio causa coram arbitrio non tractatur. Primus, cum recusatur unus ex delegatis datu cum

a Nota quod genus non includit quamlibet speciem comprehendit sub illo, quando est dare aliquam rationem quare non includatur ad hec, quod tot. gloss. inf. de except. pra. b Dicitur, officio, deest in antiquis codicibus. c Vid. Petr. de Ancha. consil. 87. incip. emisso primo dubio. & consil. 132. inc. in primo dubio. & Inf. consil. 16. incip. circa duo. vol. 4. d Vid. l. precipuè ad fi. C. de app. & c. p. sup. de re iud. l. fi. C. de Can. larg. lib. 1. Arch. Cons.

clausula, quod si non omnia. Secundus, cum recusatur delegatus Episcopi. Tertius, cum recusatur officialis. Ioan. Ad.

Idem in eodem.

Si contra unum ex duobus iudicibus cum illa clausula quod si ambo interesse non possunt, alter eorum in causa procedat, a sede Apostolica delegatus, & ipsius causa legitima proponatur, causa ipsa suspensa coram non recusato iudice (ad quem ex vi gradus clausulae debet ipsius causae cognitio pertinere) prohi, & ab eo expediri debebit. Vbi vero non est dicta clausula in rescripto, debet super hoc ad arbitros recurrere haberi. Cum autem ipse a delegatus Episcopi recusetur, recusatationis causa coram Episcopo est probanda. Idem est si officialis recusetur eiusdem, licet ad ipsam ab eodem officiali nequeat appellari.

CAP. V.

Distinguunt tria tempora ad sciendum, an iudex suspensus committere possit: quia aut non est proposita recusatio: & tunc in totum per eum facta commissio tenet. Aut est proposita, sed non est pronuntiata super ea: & tunc volente recusatore committitur: alius non. Aut iam pronuntiata est illius esse suspensus: & tunc etiam volente recusatore nequit. Ioan. Andr.

Idem in eodem.

Iudex ab Apostolica sede datus, quamvis legitime recusari valeat, ut suspectus, potest licite vices suas committere, antequam recusatio contra ipsam proponatur. Et si in totum commiserit, reculari ultimus, ut factus per eum commissio impugnari nequit: quod postea d. ubi de iurisdictione aliquid reservasset. Post recusationem quoque propositam committere (nisi de recusatione procedat assensu) non potest: sed eo volente hoc potest; etiam si recusatio eadem sit probata: dummodo pronuntiatum non fuerit super ea. Ex tunc enim (cum recusatatione) iudex esse defersit) nulla etiam cum illius assensu potest fieri commissio per eundem.

CAP. VI.

Delegatus subdelegans, etiam in totum, re integra causam resumere poterit. h. d. Ioan. Ad.

Idem.

Quamvis alicui vices tuas in causa tibi a sede Apostolica delegata in totum commississe noscatis: si ante antequam ille iurisdictione usus fuerit, commissio huiusmodi per te revocetur ab ipso: vel cum rebus eorum contingat humanis: causam ipsam resumere poteris. Cum iurisdictione (ex quo ipsa usus non exiit) non cessatur in eum efficaciter transivisse.

CAP. VII.

Si delegatus subdelegavit, quoties abesse, vel commiserit mortuus sit re non integra, subdelegatus procedat, & pro se subdelegato ad delegatum, qui sibi aliquid iurisdictionis reservavit, appellari debet, etiam post sententiam. h. d. Ioan. Ad.

Idem.

Si delegatus, quoties eum abesse contigerit, ubi commiserit vices suas, poterit eo rebus humanis excepto (cum & tunc censetur abesse) commissum ubi negotium (dum tamen illo vivente iurisdictione sui commiserit) liberè definire. Idem poterit, quando tibi vices etiam sub ea forma commisit, donec eas duceret revocandas. Nam talis commissio, per quam censetur etiam sententiae prolatio (nisi antea fuerit revocata) committitur, nequaquam morte committentis expirat, ex quo res integra non existit. Ad eum quoque, qui vices suas committit, donec revocet, vel qui executionem sententiae b tantum, aut quicquid aliud de iurisdictione sibi reservat, non ad delegantem primum appellari debebit. Etiam si post sententiam fuerit appellandum.

a Dicitur, ipse, deest in antiquis codicibus. b Ex parte est iurisdictionis: ideo non facienda die feriata, de feri. si videtur. De-min. Font.

CAP.

CAP. VIII.

Primum delegatorum in solidum quilibet cognoscit. Et uno cognoscens, alii (nisi ex causa) non intromittunt. Et perpetuatio unius perpetuat quod ad omnes, h.d. Zen.

Idem.

Ubi plures sub illa forma, ut omnes, aut duo, vel unus eorum mandatum Apostolicum exequantur, aut alia consimili iudices vel executores a sede Apostolica deputari contingit: ipsorum quilibet injunctum potest liberè adimplere mandatum. Porro uno eorum negotium inchoante commissum, alii nequibunt se ulterius intromittere de eodem, nisi vel infirmitate, vel alia justa causa illum contingeret impediri: aut si nollet, vel malitiosè in eo procedere recusetur. Jurisdictione verò perpetuata mandatorum vivente per unum (eo casu quo potest) ex iudicibus delegatis, perpetuata intelligitur quoad omnes.

CAP. IX.

Executor super gratia facta datus à Papa, mortuo Papa etiam re integra gratiam exequitur. Ioan. Andr.

Idem.

Si super gratia cuiquam ab Apostolica sede facta executor fuerit deputatus, æquum esse censemus, ut sicut ipsa gratia (licet nondum sit in ejus executione processum) morte non perimitur concedentis, sic nec etiam re integra perimatur executoribus data potestas, quam veluti gratia prædictæ accessoriam, naturam sequi congruit principalis. Ne gratiam eandem vel reddi quandoque omnino inutilem, vel ipsius effectum in tempus longius (cum illius a dispendio, cui facta extitit) differri contingat.

CAP. X.

Duo casus ponit, quibus de subdelegato non in totum, appellatur ad primum delegantem: scilicet cum delegatus excommunicatus, vel mortuus est. Alios casus ponit infra eodem, de subdelegato. Ioan. Andr.

Idem.

Si is, cui causa (licet proprio nomine non expresso) à sede fuerat Apostolica delegata, subdelegaverit non in totum vices suas alicui: à subdelegato hujusmodi, si delegatum ipsum excommunicari, aut de medio tolli contingat, impedimento tali durante ad sedem ipsam (ne abolitionem, vel successorem expectando illius, præjudicari litigantibus, vel causa plus debito prorogari valeat) volumus appellari.

CAP. XI.

Ab arbitrio juri appellatur ad Papam. Ioan. Andr.

Idem.

Arbitrio, qui secundum formam juris, ut de proposita contra iudicem suspicionis causa cognoscant, vel qui cum de revocatione ambigunt literarum, iudicibus nequeuntibus in unam sententiam concordare, ad concertationem hujusmodi sopiendam à partibus eliguntur: est (si gravaverint) ad sed. Apost. appellandum.

CAP. XII.

Executor datus à Papa, ut provideat persona subdelegati, si deus ut provideat ecclesia non expressa persona, non subdelegat: nisi habeat speciale mandatum, & causam reddat. Ioan. Andr.

Idem.

Is, cui ab Apostolica sede committitur certa persona provisorio de beneficio in certa ecclesia, diocesi vel provincia facienda, potest alii committere licite vices suas.

Sed si (non expressa certa persona) committatur eadem, ut alicui persona idonea de certa ecclesia vel beneficio debeat providere: (Quia circa eligendam personam ejus industria tunc videtur electa) provisorio

a. al. ipsius. b. Vid. Bart. in Litem artifices, ff. de sol. & Ioan. Anch. Font.

neque sibi commissam alteri demandare non potest. Nisi forma commissionis habeat, ut per se, vel per alium id valeat expedire.

CAP. XIII.

Is, cui aliquid certo loco expediendum committitur, ex justa causa illud expedire potest extra locum. Ioan. Andr.

Idem.

Statuimus, ut is, per quem ab Apostolica sede certo loco inquisitio fieri, vel quicquid aliud expediri mandatur: si propter potentiam, vel malitiam illius, contra quem inquisi debet, sive procedi, seu fautorum a eundem non possit hoc exequi eo loco secure (ne ipse commodum ex dolo, vel fraude reportet) ad id exequendum locum alium eligat idoneum & securum. Idem faciat si alia rationalis causa subsit, propter quam in loco decreto perfici nequeat commodè, quod mandatur: ne tali pretextu impediri contingat mandatum Apostolicum, vel differri.

CAP. XIV.

Quando à subdelegato non in totum appellatur, quia non admittit exceptionem, per quam denegatur etiam delegatum habere jurisdictionem: ad primum delegantem appellabitur. hoc dicit. Ioan. Andr.

Idem.

Si à subdelegato, cui delegatus non in totum commiserat vices suas, ex eo fuerit appellandum, quia exceptionem coram se propositam, quod antequam per eum, vel per ipsum delegatum in aliquo processum fuisset, delegans viam fuerat universæ carnis ingressus, admittere recusat: non ad delegatum (cum jurisdictionem negetur habere) sed ad delegantem potius appellari debet. Idem fiet in aliis casibus, in quibus delegatus jurisdictionem habere negatur. Alias si appellari deberet ad ipsum, esset appellans (qui sic fieri videretur eundem jurisdictionem habere, quod ante negaverat) contrarius sibi ipse.

CAP. XV.

Ponit hic, qui possunt esse conservatores, & ubi cognoscere, & an & quibus possint delegare, & quantum duret eorum potestas, & de expensis talium. h.d. Zen.

Idem.

Hac constitutione perpetuò valitura sancimus, ut conservatores, qui aliquibus (ut à manifestis injuriis, & violentiis tueantur eisdem) plerumque à sede Apostolica conceduntur, de cetero deputari non possint, nisi Episcopi vel eorum superiores, aut Abbates, seu dignitates vel personatus in cathedralibus vel collegiatis ecclesiis obtinentes: nullusque deputati sibi conservatoris esse valeat conservator. Nec aliquis, Regibus & Reginis d, qui sicut dignitatis altitudine præminent, sic prærogativa gratia ipsos conveniant ferri, duntaxat exceptis, deinceps conservatorem habeat eum, qui sub ipsius jurisdictione, dominio, vel districtu ecclesiastico, vel temporali consistat. Conservatores autem hujusmodi extra civitates seu dioceses, in quibus fuerint deputati, contra quoscunque procedere, aut aliquos ultra unam dietam à sine dicecesium eorumdem trahere non presumant. Vices quoque suas (citatioribus, sententiarum denunciationibus duntaxat exceptis, quas per alios valeant exercere) nulli committere possint, nisi hoc eis comperierit ex beneficio literarum: sed nec tunc nisi intra civitates, seu dioceses, in quibus deputati fuerint, & personis tantum, quæ superius sunt expressæ.

a. Vid. de test. constitutus. & de homi. Petrus. & 1. quest. 4. quia præfulatus. Dominic. b. alii negavit, aliàs, denegavit. c. al. ita: vel Regni. d. Not. Pet. de Anch. quod dicitur hic etiam de conservatoribus laicorum: ponderando istam exceptionem, quia exceptio de regula est, l. fin. §. cxi. dicitur, ff. de vi. tri. & oleo lega. Font.

Ut autem conservatores limites sibi tradita potestatis (quos frequenter excedunt) metu poenae diligenter observent: decernimus, ut si de aliis, quam de manifestis injuriis & violentiis, scienter se intromiserint: seu ad alia, quae judicalem indaginem exigunt, suam extendant potestatem: eo ipso per unum annum, ab officio sint suspensi. Pars vero, quae hoc fieri procurabit, sententiam excommunicationis incurrat: à qua non possit absolvi, nisi ei quem sic fatigavit a indebitè primò satisfaciatur integraliter de expensis. Officium autem quorumcunq; conservatorum, ipso iure, quo ad non cepta negotia per obitum concedentis volumus expiare. Circa munera verò & expensas, accessores, ac notarios & personas testimonii causa vocandas, illa praecipimus in huiusmodi conservatoribus per omnia observari, quae in delegatis iudicibus constituta à nobis super his edita observanda decrevit. Quicquid autem contra praemissa, vel eorum aliquod attentari contigerit, omnino decernimus irritum & inane.

DE OFFICIO LEGATI.

TITVLVS XV.

CAP. I.

Legati non Cardinales, sine speciali mandato iure legationis beneficia conferre non possunt: sed legati cardinales hoc bene possunt. Ioan. Andr.

Innocentius quartus.

Officii nostri debitum remediis invigilar subditorum: quia dum eorum excutimus onera, dum scandala removemus, nos in eorum quiete quiescimus, & fovemur in pace. Proinde praesenti decreto statuimus, ut ecclesiae Romanae legati quantumcunque plenam legationem obtineant, sive à nobis missi fuerint, sive suarum praetextu ecclesiarum legationis sibi vindicent dignitatem: ex ipsius legationis munere conferendi beneficia nullam habeant potestatem, nisi hoc alicui specialiter duxerimus indulgendum. Quod in fratribus nostris legatione fungentibus nolumus observari: quia & sicut honoris praerogativa latantur, sic eos auctoritate fungi volumus ampliori.

CAP. II.

Legatus habet ordinariam: unde per mortem Papa non expirat eius officium. h. d. Ioan. Andr.

Clemens quartus, S. tit. sanctae Ceciliae Presbyteri Cardinalis Apostolicae sedis legatus.

Legatos, quibus in certis provinciis committitur legationis officium, ut ibidem evellant & dissipent, edificent atq; plantent: provinciarum sibi commissarum, ad instar pro consulibus exterorumque praesidium, quibus certe sunt decretae provinciae moderanda, ordinarios reputantes. Praesenti declaramus edicto, commissum tibi à praedecessore nostro legationis officium nequaquam per ipsius obitum d' expirasse.

CAP. III.

Finita legatione, expirant reservationes legatorum, & omnis processus habitus super illis: nisi tunc illa beneficia iam vacantia sint collata. Demum dicitur, quod pendente una sua reservatione in ecclesia collegiata, vel de beneficio spectante ad collationem alicuius, legatus in eadem ecclesia, vel beneficio spectante ad collationem eiusdem, allam facere non potest: & quod sit contra praedicta, irritum decernit. Ioan. Andr.

a al. Forzaverit. b al. ita: decernit. c In manuscriptis ita: qui sicut, &c. d Intelligit scilicet non integra: re verò integra, an per mortem Papa expirat legatio, distinguit hic Petr. de Anchar. Font.

Bonifacius VIII.

Praesenti declaramus edicto, reservationes à quorumcunque beneficiorum ab Apostolicae sedis legato suae legationis auctoritate factas, & decretae interpositae super ipsis: necnon denunciations, inhibitiones, processus quolibet per eum, vel per executores deputatos ab eo habitos circa ipsas (dummodo ad collationem eorumdem beneficiorum iam vacantium minime sit processum) eo ipso, quod illius finitur legatio, vicibus penitus vacuari: nec executores eosdem posse ulterius beneficia taliter reservata conferre. Ceteram reservationes huiusmodi (per quas interdum praesertim, & ecclesiae nimium onerantur) restringere cupientes, prohibemus, ne postquam legatus in aliqua cathedrali vel collegiata ecclesia, reservationem aliquam duxerit faciendam, aliam (illa pendente) faciat aliquatenus in eadem. Nec etiam postquam alibi reservaverit aliquod beneficium ad collationem pertinetes cujuscunque, aliud quod ad illius collationem pertinet (quandocumque reservatio pendet alterius) sibi quoquo modo referat. Quicquid autem contra praemissa contigerit attentari, eo ipso viribus non subsistat.

CAP. IV.

Cathedrales, vel regulares, vel collegiatae ecclesiae legatos, vel conferre non possunt. Item in dignitatibus cathedralium, vel regularium, quae sunt majores post Episcopos, si ipsam potestatem per collationem debent assumi: & contra hoc factum, est irritum.

Idem.

Deliberatione provida duximus inhibendum, ne aliquis Apostolicae sedis legatus, quantumcunque legationem obtinere plenariam dignoscatur, cathedralium, vel regularium, aut collegiatarum ecclesiarum, seu ipsarum ecclesiarum cathedralium dignitates, ad quas, qui praeficiuntur eisdem, majores in eorum capitulis post Episcopos existentes, habent per viam electionis assumi, sua ordinationi, collationi, provisioni, electioni, aut dispositioni, quomodocunque referret: ne de ipsius ordinandis, conferendis, vel disponendis, se aliquatenus intromittat: neque aliquid quod minus sit, ad quod pertinerit eligere, aut postulare, libere valeant, cum vacabunt, obstaculum quomodolibet interponant. Decernentes quicquid contra hoc actum fuerit, eo ipso irritum & inane.

Delegatus non potest alicui committere quod recipi potest nemini beneficii, & postea illud conferat: & contra factum, irritandum decernit irritum. h. d. Ioan. Andr.

Prohibemus insuper, ne legatus ipse in genere, aut in specie cuiusque concedat, ut ab illis, qui beneficia intra legationem ejusdem habentes, ea in illius mansibus voluerint libere resignare, ipsorum resignatione recepta, illa valeat idoneis conferre personis. Cum per hoc aperiri posset via contra Lateranensem, & concilium ad beneficia vacatura. Nos enim concessionem, quam contra hoc contigerit attentari, & quicquid ex ea vel ob eam secutum extiterit, nullam prorsus habere auctoritatis roboris firmitatem. Volentes non solum ad futura, sed etiam ad praeterita, & adhuc pendencia negotia hoc extendi.

CAP. V.

Collatio legati per taciturnitatem prioris beneficii vacatur, hoc dicit. Zen.

a Vid. Const. Trident. sess. 24. de reform. cap. 26. ubi reservationes quolibet ad vacatura beneficia tolluntur. b Filius si dignitas contrahit canonatum, & praesentem vacantiam reservaverit, dato executoris. Nam talis suata legationis conferre potest. Petr. de Ancha. Font. c Hoc est concilium Lateranense, sub Alexander. III. cap. 8.

Idem.

Idem.

Collatio beneficii per legatum à sede Apostolica tibi facta, nullius momenti existit, si in ea non fuerit à habita mentio de alio beneficio, quod primitus obtinebas.

DE OFFICIO ORDINARI.

TITVLVS XVI.

CAP. I.

Archiepiscopus non potest sibi constituere officiales in diocesi. suffraganeorum suorum, etiam pro futuro casu per appellationem devolutis ad ipsam: nisi de consuetudine hoc habeat: & tunc etiam tales officiales inhibere non possunt, proutquam fuerit appellatum. Innocentius III. In concilio Lugdunensi.

Romana ecclesia: & infra. Prohibemus quoque, ne Rhemensis Archiepiscopus dioces. suffraganeorum suorum foraneos officiales constituat: quia, cum metropolitano, ne suorum suffraganeorum ingrediantur dioceses, ut in eis auctoritate propria judicent, disponant, aliquid aliud agant canonica prohibeant instituta, nequaquam hoc possunt in illis per alios exercere. Nec pro eo, quod causas per appellationem delatas ad ipsos, possunt in suffraganeorum suorum diocesi delegare: Similiter licet eis tales officiales instituire in eisdem, qui eorum vice (cum appellatur ad ipsos) citationes, vel inhibitiones faciant, seu compellant in hac parte rebelles. Quia in causis per appellationem devolutis ad ipsos, jam jurisdictionem obtinere noncunt: propter quod licet possunt super illis committere vices suas. Non sic autem in aliis, in quibus nondum exiit appellatum, & idcirco non debent aliquos constituere pro citationibus, & in futuris causis appellationum, & inhibitionibus faciendis: nisi aliud Rhemensis ecclesia, circa talium officialium institutionem de consuetudine obtineat specialia. A quibus etiam si de consuetudine huiusmodi possint in Rhemensi provincia constitui: inhibitiones tamen ne procedatur in causis prius, quam ad Rhemensis curiam appelletur, fieri penitus inhihemus.

Donec Archiepiscopus de facili potest haberi, officiali eius suffraganeum excommunicare, suspendere, aut interdicare non potest, propter ordinem (melius dixerit officium) Episcopatus reverentiam. h. d. in summa. Ioan. And.

Officiales autem Rhemensis Archiepiscopi (quamdiu in sua provincia vel circa illam exierint) in suffraganeos interdicti, suspensionis, vel excommunicationis proferre sententias non attendent. Et hoc idem ab officialibus aliorum Metropolitanorum, circa ipsorum suffraganeos, (quibus ob reverentiam Pontificalis officii defectu volumus in hac parte) precipimus observari.

CAP. II.

Canonici, qui à divinis cessare possunt consuetudine vel alio iure, si cessare volent, causam suam cessationis expriment in instrumto publico, vel patentibus litteris suo vel alio autentico sigillo munitis: & exhibeant illud vel illas illi, contra quem cessant. Hoc pratermissis, vel expressa causa non inventa legitima, qui quid medio tempore perceperint à ecclesia, restituant: & que percipere debent, non percipiant, & satisfaciant de irrogatis illi, contra quem cessant. Causa legitima inventa, teneatur ille ad interesse canonici, & ad certam quantitatem ecclesia, superiorum taxandam a iuribus. Vltimò reprobatur consuetudo, quam imagines sanctorum, in dicta cessatione spiritus & virtutis supponantur. Et statuitur contrarium facientes graviter puniendos. Ioan. And.

a Alias, sunt. b Vid. ca. fin. de rescript. in antiq. & l. non quemadmodum ff. de iudic. Fin.

Gregorius X. In generali concilio Lugdunensi.

Si a canonici à divinis cessare voluerint, prout in ecclesiis aliquibus sibi ex consuetudine, vel aliis vindicant: antequam ad cessationem huiusmodi quocummodo procedant, in instrumto publico, vel patentibus litteris sigillorum b suorum, aut alterius autentici munimine roboratis, cessationis ipsius causam expriment: & illud vel illas ei, contra quem cessare intendunt, exhibeant. Scituri, quòd si hoc pratermissis cessaverint, vel causa, quam expresserint non fuerit inventa canonica: omnia de quibuscunque proventibus illius ecclesie, in qua cessatum fuerit, cessationis tempore perceperint, restituent. Illa verò, quæ pro eodem tempore debentur eisdem, nullo modo percipient, sed ipsi ecclesie cedent, ac nihilominus ei contra quem cessaverint, de damnis & iniuriis satisfacere tenebuntur. Si autem causa eadem canonica fuerit iudicata, is qui occasionem cessationi dederat, ad omne interesse dictis canonici, & ecclesie, cui debitum officium eius est culpa subtractum, ad certam quantitatem taxandam, & in divini cultus augmentum convertendam, superioris arbitrio condemnentur. Ceterum detestabilem abutum horrendæ indevotionis illorum, qui crucis, beatæ Mariæ virginis, aliorumq; sanctorum imagines seu statuas irreverenti ausu tractantes, eas in aggravationem cessationis huiusmodi prosternunt in terram, & urticis spinisq; supponunt, penitus reprobantes, aliquid tale fieri de cetero diutius prohibemus: statuentes ut in eos, qui contra fecerint, ultix procedat dura sententia: quæ delinquentes sic puniat graviter, quòd alios à similibus delinquentione compescat.

CAP. III.

Statuit Papa, quòd habentes plures dignitates, vel alia beneficia curam animarum habentia, per ordinarios compelluntur ostendere, intra tempus competens superiori arbitrio statuendum, dispensationes: quas si non ostenderit, perinde procedatur, ac si nullas haberent. Et si ostenderit, & sufficientes, non amplius molestentur: prout ne in praedictis beneficiis, cura negligatur animarum. Si autem dubitetur de dispensatione, ad sedem Apostolicam recurratur. Talibus plura similia beneficia obtinentibus, aliud non conferatur beneficium, nisi ostensa dispensatione sufficienti: & tunc ita demum conferatur, si per dispensationem possunt illud cum alio retinere, vel si prioribus renunciaverint: aliter collatio facta non teneat. Ioan. And.

Idem.

Ordinarii e locorum subditos suos plures dignitates, vel ecclesias, quibus animarum cura immittunt, obtinentes: seu personatum, aut dignitatem cum alio beneficio, cui cura similis est annexa; districte compellant dispensationes auctoritate, quarum huiusmodi ecclesias, personatus, seu dignitates canonice tenete se asserunt, infra tempus pro facti qualitate ipsorum ordinariorum moderandum arbitrio, exhibere. Quòd si forte iusto impedimento cessante, nullam dispensationem infra idem tempus contigerit exhiberi: ecclesia beneficia, personatus seu dignitates, quæ sine dispensatione aliqua eo ipso illicite detineri constabit, per eos ad quos eorum collatio pertinet, libere personis idoneis conferantur.

Ceterum si dispensatio exhibitæ, sufficiens evidenter appareat, exhibens nequaquam in beneficiis huiusmodi, quæ canonicè obtinet, molestetur. Provideat tamen ordinarius, qualiter nec animarum cura in eis-

a De materia huius c. vide citatos in cap. quatuor. infr. eo. tit. & libr. b Vid. l. ad testum. ff. de test. & l. fin. ff. de alt. scr. ac c. significanti. infr. de app. Fin. c Hoc decretum expressè innovat & confirmat sacrosancti Concilii Tridentini. sess. 7. de reform. cap. 3. d alii. ita: provideat tamen ordinarius taliter, ut animarum cura.

dem ecclesiis, personatibus, seu dignitatibus negligatur: nec beneficia ipsa debitis obsequiis defraudentur. Si vero de dispensationis exhibitio sufficientia dubitetur, super hoc erit ad sedem Apostolicam recurrendum: cuius est affirmare, quem modum sui beneficii esse velit. In conferendis in super personatibus, dignitatibus, & aliis beneficiis curam habentibus animarum annexam, iidem ordinarii diligentiam illam observent, ut personatum, dignitatem, vel aliud a beneficium similem curam habentibus animarum, & alieni plura similia obtinentis non ante conferre presument, quam eis super obtentis dispensatio evidenter sufficiens ostendatur. Qua etiam ostensa, ita demum ad collationem procedi volumus, si appareat pereandem, quod is, cui est collatio facienda, huiusmodi personatum, dignitatem, vel beneficium retinere libere valeat cum obtentis, vel si ea, quae sic obtinet, libere ac sponte resignet.

Aliiter autem de personatibus, dignitatibus, & beneficiis talibus facta collatio nullius penitus sit momenti.

CAP. IV.

Tracipit Papa, ne prelati subditis interdiciant, ne statum scolasticum & personarum superioribus inquirentibus manifestent: nec eos ad id celandum iuramentis, promissionibus, obligationibus aut aliis penis astringant: decernit autem, quod contra factum fuerit, irritum & inane: & sententias, iuramenta, promissiones, vel penas non ligare: & presumptores precipit pena condigna a superioribus asilem puniri. Ioan. Andr.

Bonifacius VIII.

Quia plerique prelati non sine multa temeritate quaedam suis subditis aliquando interdiciunt, ne ipsorum superioribus aut Apostolicæ sedis legatis, vel inquisitoribus ad inquirendum, corrigendum, & reformandum, in eorum ecclesiis, monasteriis, sive locis à se de deputatis eadem, vel aliis quibuscumque personis, per quas ad notitiam prædictorum valeat pervenire, statum ecclesiarum, monasteriorum seu locorum suorum, personarum & rerum ipsorum insinuent, vel exponant: in ipsos (si seculi egerint) excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententias proferentes: eosque ad hoc celandum iuramentis, promissionibus & a obligationibus, aliisque penis nihilominus astringentes. Nos huius malitiæ (ne tali prætextu in ecclesiis, monasteriis, & locis eisdem inquisitio, correctio seu reformatio, cum faciende fuerint, valeant impediri) occurrere cupientes, prædicta & eorum quodlibet attentari de cætero districtius inhibemus.

Decernentes auctoritate Apostolica, quicquid contra præfatem inhibitionem attentatum extiterit, nullius penitus existere firmitatis: nec quonquam sententias, iuramentis, promissionibus, obligationibus, vel penis huiusmodi obligari quomodolibet vel astringi. Presumptores autem eosdem (ne ipsorum temeritas quoquo modo transeat impunita) à superioribus, vel legatis, seu inquisitoribus memoratis, animadversione condigna precipimus castigari.

CAP. V.

Iurisdicchio Archiepiscopo attributa in una diocesi, sibi in alibi non prædest. h. d. Len.

Idem.

Ut litigantes releventur à laboribus & expensis: Statuimus ne Archiepiscopus causas, quæ per appellationem, vel aliis iure metropolitico deferuntur ad ipsum, alibi, quam in sua propria civitate vel diocesi, aut in eis, in quibus appellatum extitit, vel causa ipsa consistere dignoscuntur, audiat, vel etiam audiendas

a Al. aliquod. b Dicitur, animarum, deest in manuscriptis aliquot. c In antiquis codicibus ita: non sine multa temeritate, & cætera. d In antiq. exemplarib. ita: & obligationibus aliis atq. penis nihilominus, &c. e Videtur videri sancita in Concil. Trid. sess. 24. de reform. c. 20.

committat. Nisi sibi aliud de consuetudine compertum in hac parte.

CAP. VI.

Si Episcopus cum potest suam diocesim visitat per alium, debet illi in necessariis providere: visitati autem in visitatione providebunt ipsi vicario visitanti, & non Episcopo. h. d. Len. nec Andreas.

Idem.

Si a Episcopus suam diocesim (ubi ei iure permittitur) faciat per alium visitari, licet ipse illi habeat in aliis necessariis providere, ita tamen, qui visitatur, ministrare tenetur expensas victualium visitanti. Cams. cundum Apostolum non sit magnum, si ab eo mutentur temporalia, per quem spiritualia seminantur. Idem tamen Episcopus cum personaliter non visitat, si proventus ab eis, qui per illum quem deputat, faciunt, exigere poterit aut debet.

CAP. VII.

In quolibet loco diocesis non exempto, per se & per alium ipsi Episcopus pro tribunali sedere, & libere ecequi, quæ ad ipsius officium. Ioan. Andr.

Idem.

Ubi e Episcopus in sua tota diocesi jurisdictionem ordinariam noscitur habere, dubium non existit, quin in quolibet loco ipsius diocesis non exempto per se vel per alium possit pro tribunali sedere: cuius ad ecclesiasticum forum spectantes audire: peccata ecclesiasticas (cum earum excessus exegerint) capere, ac cæceteri deputare: necnon & cæcetera, quæ ad ipsius spectant officium, libere exercere.

CAP. VIII.

Canonici, qui a divinis cessare possunt, cum cessare voluerint, cessant ab omni officio, sicut si immunitate electio facienda, cum quibus de cessatione deliberabunt: & si deliberant cessare, requirunt prius eum, contra quem cessant, ut irrogatam ipsam emendat: quod si fecerit, non cessant: alioquin cessare poterunt, ita quod de cessatione intra mensem, utraq. parte & cessant, & contra quem cessatione inter arripit eundi ad Papam, vel per se, vel per procuratorem, significet in scriptis: nisi interim interveniat concordia inter ipsos. Et contrarius dicitur, quam citi poterunt se coram Papa presentem, ut utraq. parte presente, vel altera contumaciter absente, Papa finiat negotium, & culpabiles puniat: & si parti cessant prædictum servet, cessatio non servetur. Ioan. Andr.

Idem.

Quamvis super cessationibus à divinis, quæ in collegiis, conventibus, sive collegiis secularium regularium ecclesiarum multoties sine causa manifeste attentantur, manifesta satis à felicis recordationis Innocentio d. tertio, & Gregorio decimo prædictis, & nostris manaverint instituta. Quia tamen post illa est plerumque contemptum, cessationes talium irregulariter esse factas: nos ad tam perniciosum evanescendum ab usum, eadem statuta cum infra scripta moderatione in suo volentes robore perdurare, de fructibus nostrorum consilio districtius inhibemus, ne à seculari, vel regulari capitulo, collegio seu conventu ecclesie cuiuscunque, & cessationes ipsæ, nisi vocatis omnibus (prout sunt pro electionis negotio evocandi) & deliberatione habita diligenti, ac Episcopi, above quocunque clerico sive laico (cuiuscunque dignitatis, preeminentiæ, conditionis aut status existat) propter cuius injuriam vel offensam eadem videtur cessatio facienda, post prædictas vocationem & deliberationem, de cessando habitam requisitio, quod irrogatum in-

a De materia visitationis præsit ad hunc locum sic illis, vide Conc. Tolot. IV. cap. 35. & novissimum Conc. Trid. sess. 24. de reform. cap. 3. b al. visitat. c Vid. limitationem ad hoc. prædictam per Decretum in c. cum te. de offic. deleg. d. h. d. c. d. in Concil. generali Later. c. 7.

tiam, vel offensam emendet, aliquatenus attendatur. Neque tunc etiam, si emendam inde habuerint, vel per eos iteriter, quod minus habeant competentem. Si autem praemissis servatis, capitulum, collegium, vel conventus alicujus ecclesiae ad cessationem eandem duxerint procedendum: extunc intra unius mensis spacium pars utraque, videlicet illi qui cessant, & illi etiam propter quorum factum à divinis cessatur (nisi superveniente concordia inter eos, cessatio illa cesset) iter arripiant a se, vel per procuratores idoneos, cum munimentis & actis ad negotium ipsum spectantibus, ad sedem Apostolicam veniendi: & continuatis dietis, quam cito commode poterint, se Apostolico conspectui representent: ut partibus praesentibus, aut una praesente, altera non veniente vel mittente, examinato negotio apud sedem eandem, pars quae culpabilis inventa fuerit in praemissis, praeter alias poenas à dictis canonibus institutas, si Romano Pontifici videbitur expedire, poena docente cognoscat quantum exceperit, quae cessationi facte rationabiliter causam dedit: vel quae sine rationabili & manifeste causa cessavit. Parte insuper à divinis cessante, supra scripta b tam in cessando, quam in veniendo sive mittendo ad sedem Apostolicam non servante, non servetur cessatio: sed ea non obstante (ut prius) in ipsa ecclesia celebretur.

CAP. IX.

Trima pars constitutionem de bonis dignitatum vel ecclesiarum vacantium, non occupandi per eos, ad quo collatio, vel custodia pertinet: nisi de speciali jure illi ei competat, & contrafacientibus poenam imponit. Secundo offendit, de quibus bonis intelligatur, cum de speciali jure illi alicui competat. Tertio dicit, quia saepe, supra, eod. libro, de elect. dicit non esse correptam. Ioan. And.

Idem.

Praesenti prohibemus edicto, ne Episcopi, vel eorum superiores aut Abbates, seu quivis alii regulares vel seculares prelati, aut ecclesiasticae quaeunque persona, vacantibus dignitatibus, personaribus, prioratibus, vel ecclesiis quibuscumque sibi subiectis, seu ad collationem, ordinationem, praesentationem, vel custodiam pertinentibus, eorundem bona (mortuorum eorum rectoribus, vel ministris) in ipsis inventa, sive vacationis ipsorum tempore obvenientia, qua in utilitatem eorundem expendi, vel futuris debent successoribus fideliter refervari, occupare, aut in usus suos convertere quoquo modo praesumant: Nisi de speciali privilegio, vel consuetudine iam praescripta legitime, seu alia causa rationabili, hoc eidem competere dignoscatur.

Alioquin Episcopi & eorum superiores ab ingressu ecclesiae, ceteri vero ab officio & beneficio tandem coopto noverint se suspensos, quousque restitutionem fecerint de praedictis. Porro ubi ex privilegio vel consuetudine, seu alia de causa rationabili, sibi aliquis praedictorum asserit bona competere supra dicta: hoc de illis bonis solum debet intelligi, quae solutis debitis, si qua sint, & iis, quae fuerint necessaria pro servitoribus & ministris ac incumbendis oneribus usque ad novos redditus supportandis, congrue servatis, ex ipsis reperta fuerint superesse. Sane constitutionem, quam superius specialiter edidimus, contra capitula, collegia, conventus, seu singulares personas, bona cathedralium, vel regularium, aut collegiarum ecclesiarum vacantium occupantes, per constitutionem praesentem (quam in dignitatibus, personaribus, prioratibus, & ecclesiis aliis locum habere censuimus) nolumus in aliquo derogari.

a al. arripiat. b al. supradicta.

DE MAIORITATE ET OBEDIENTIA.

TITVLVS XVII.

CAP. I.

Capitulum, vel is, ad quem administratio pertinet vacante sede, eos absolvet, quos absolvere possit Episcopus si viveret, nisi à sede Apostolica id fuerit interdictum. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

Episcopali sede vacante, potest capitulum, seu is ad quem Episcopalis iurisdicctio tunc temporis noceat, pertinere, iis, quibus possit Episcopus si viveret, ab excommunicationis sententia, sive juris, sive hominis fuerit, abolutionis beneficium impartiri. Nisi fuerit à sed. Apost. specialiter interdicta potestas.

DE PACTIS.

TITVLVS XVIII.

CAP. I.

Monachi habentes liberam à sede Apostolica sepulturam, si praesententur de non recipiendis aliquibus vel certis parochianis ecclesiae alicujus, servare compelluntur pactum: nec illos sepelire poterunt, licet apud eos elegerint sepeliri, cum per pactum privilegio renuncia-verint. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

Pactum a cum rectore parochialis ecclesiae factura à vobis, ne aliquos vel certos ipsius ecclesiae parochianos recipiat ad ecclesiasticam sepulturam, omnino servare debetis. Quoniam sepultura libera sit monasterio vestro ab Apostolica sede indulta: & illi apud vos elegerint sepeliri.

Cum per dictum pactum indulto huiusmodi derogetur.

CAP. II.

Pactum factum patri à filia dum tradebatur nuptus, quod dote contenta nullum habeat ad bona paterna regressum, si juraverit ad ipsa filia, omnino servare tenebitur. Ioan. And.

Idem.

Quamvis b pactum patri factum à filia dum nuptus tradebatur, ut dote contenta nullum ad bona paterna regressum haberet, improbet lex civilis: si tamen iuramento non vi, nec dolo praestito, firmatum fuerit ab eadem, omnino servari debet. Cum non vergat in aeternae salutis dispendium, nec redundet in alterius detrimentum.

CAP. III.

Pacta inita per fratres praedicatorum vel minores vel alias mendicantes, cum rectoribus parochialium ecclesiarum super parochialibus juribus, si facta sunt per priores vel guardianos de conventuum ipsorum licentiam consensu, licet auctoritas sed. Apostolica non intervenierit, vel licentia prioris vel ministri generalis, aut magistri vel provincialis ministri, vel capituli provincialis servanda sunt: dummodo alia sint licita & honesta. b. d. Ioan. And.

Idem.

Quia ex eo, quod fratres praedicatorum, & minores, & alii mendicantes, compositiones & pacta cum prelati, capitulis, rectoribus & personis ecclesiarum, civitatum, castrorum, villarum & locorum, in quibus domus seu habitationes eorum existunt, super juribus parochialibus, vel aliis quibuscumque articulis ab eis vel eorum antecessoribus inita sive facta servare recusant: & ea eo preterito infringere moliantur, quia magistri aut ministri, vel prioris generalium seu provin-

a Vid. Antonium de Butris, cap. statutus, de translat. prelar. & Felinum in c. cum sit generalis de foro compet. b Vid. Matr. de Assuetu decif. 22. Purpuratum consil. 100. Hippolytum Marfilium singulari 473. incip. nonnulla de presentia. Alexan. consil. 29. lib. 4. & consil. 42. lib. 1. & Iason, consil. 23. vel. 4.

cialium eorumdem non affuit assensus in ipsis, nec approbata per ipsorum generalia, vel provincialia capitula extiterunt: multa in diversis mundi partibus insurgunt scandala a & ipsorum fratrum, (quos decet puritatem omnimodam in suis observare actionibus b & ab his abstinere propensius, per quae possit alius exempli pernicies generari) fama detrahitur plurimum & honori. Nos his occurrere paternae sollicitudinis studio intendentes, praesenti decreto sancimus: compositiones & pacta huiusmodi cum praelatis, capitulis, & c. rectoribus, & personis praedictis ab ipsorum fratrum conventualibus, prioribus, seu guardianis facta vel approbata, de suorum conventuum consilio & assensu (dum tamen, alias sint licita & honesta) debere ab ipsis fratribus in locis, in quibus fuerint facta perpetuo inviolabiliter observari: non obstante, quod magistris vel ministri d aut prioris generalium seu provincialium praedictorum non intervenerint in eisdem assensus, nec ab ipsorum generalibus vel provincialibus capitulis extiterint approbata: seu quod sedes Apostolica in iis, quae per praedictos fratres minores facta fuerint, auctoritatem suam non praesertit vel assensum.

DE PROCURATORIBVS.

TITVLVS XIX.

CAP. I.

Laicus potest esse procurator ad agendum & defendendum in causis spiritualibus.

Bonifacius octavus.

Non indifferetè iudex censetur egisse, procuratorem laicum ad agendum vel defendendum in causis spiritualibus admittendo. Cum regulariter qui non prohibetur expressè ad exercendum procuratoris officium, idoneus debeat reputari.

Procurator post litem contestatam potest dare alium procuratorem: ante non nisi datus fuerit in rem suam, vel à Domino habuerit mandatum de substituendo etiam non certam personam.

Licet autem à procuratore post litem contestatam ab eo, possit (cum Dominus sit litis effectus) dari alius procurator: antea tamen non potest nisi in rem suam sit datus: vel à Domino substituendi alium (etiam certa non expressa persona) sibi fuerit concessa potestas.

Procurator ad negotia, potest dare alium procuratorem liberè & etiam quandoq; h. d.

Procurator verò datus ad negotia, potest liberè quandoq; alium deputare.

CAP. II.

Procurator ante litem contestatam etiam sine causa revocari potest, post litem contestatam non, sine rationabili causa: Dominus tamen bene potest adesse causa cum ipso procuratore, maxime si de collusionem timeat.

Idem.

Quamvis e procurator possit ante litem contestatam etiam sine causa liberè à Domino revocari, postea tamen ipso nolente nequibit: nisi cum cum Domino inimicum fieri, vel suspectum, aut adversario affinitate conjungi, vel ejus heredem fieri, seu ingredi religionem, aut in longum peregrinari, vel aegritudine aut vinculis detineri contingat, seu alia rationabilis causa sublit, propter quam sit merito revocandus. Verum, quanquam (nisi ut praemittitur) revocari non possit, Dominus tamen suae causae unà cum eodem procu-

^a Vid. B. Thom. 2. 2. quest. 43. per totam questionem. ^b In antiquis codicibus constanter legitur, actibus. ^c Dicitur, & deest in manuscriptis. ^d Hic text. habet locum in pacto factu cum laico. ^e Pro hoc. c. vnde que tradit laico consil. 131. incip. revocatur in dubio. volu. 4. & Felinus in ca. ex parte Decani. extra de rescript.

ratore (maximè si de collusionem timeat) minime prohibetur adesse.

CAP. III.

Procurator habens mandatum substituendi, substitutum à se post mandatum susceptum, etiam si eo non sit usus, revocare non potest: nisi & potestatem habuit revocandi. Si autem non procurator ad plures causas, & in altera substituit, in alia remanet procurator. Ioan. Andr.

Idem.

Is, qui à procuratore super hoc à Domino potestatem habente procurator extitit substitutus, non potest post mandatum susceptum, etiam si eo usus non fuerit, (licet in delegato sedes Apostolica vires suas alteri committente aliud censetur) ulterius revocari ab illo. Nisi revocandi potestas concessa fuisset eidem. Verum si cum ad plures vel ad omnes causas generaliter constitutus fuisset, in una tantum substituerit eandem, in aliis nequaquam prohibetur procuratoris officium exercere.

CAP. IV.

Procurator generalis non agit exigentia speciale mandatum nisi cum aliqua illorum specificatione, vel libera potestate, h. d. c. Zen.

Idem.

Qui ad agendum & defendendum, ac generaliter ad omnia (etiam si mandatum exigenti speciale) constituitur procurator, ex vi generalitatis huiusmodi, ad aliquem articulum, in quo speciale mandatum exigatur, admitti non debet. Sed si aliquis vel aliqui de articulis speciale mandatum exigentibus specificum & fuerint, adjecta clausula generali, tunc ad non expressum etiam admittitur. Procurator quoque absque speciali mandato iuramentum deferre, transigere, vel parati non potest: nisi ei honorum vel causae administratio liberè e sit concessa.

CAP. V.

Mandatum generale ad negotia, etiam ad iudicia se extendit.

Idem.

Qui generaliter constituitur ad negotia procurator, agere ac experiri potest d, exceptis his casibus qui mandatum exigunt speciale.

Potest filius familiaris esse procurator, etiam absque patris assensu. Zen.

Nedum verò ad negotia, sed etiam ad iudicia potest filius familiaris absq; patris assensu fieri procurator.

Major annis xxvi. ad iudicia, major xxvii. ad negotia potest procurator. h. d. Zen.

Licet autem quis post xvii. annum procurator ad negotia licite deputetur: ad iudicia tamen ante xxv. annorum fuerit, deputari nequibit.

CAP. VI.

Ex duobus procuratoribus simul simpliciter constitutis, unus solus admitti non debet. Si verò in solidum, qui primo constitutus litem, admittitur altero totaliter excluso: nisi adjectum fuerit, quod non sit melior conditio occupantis: quo casu alter non prosequatur, nec alium substituente, reliquus admittatur. h. d.

Idem.

Siduo e procuratores simul (non adjecto in solidum) deputentur, unus sine altero non debet admitti. Secus si sint in solidum constituti: sed rari illi ut

^a De materia revocationis procuratorum vide Cyrum & alios in l. mandato. G. mandati. & Ioannem Ananiam consil. 21. incip. utrum presentato. & Paulum de Castro consil. 361. incip. non est alius vir. ^b Vid. l. legata maritaliter. de lega. 1. & Dec. in l. 1. de reg. iuri. Font. ^c Alias, in: libera. ^d Vid. l. 1. §. mandatum. ff. si quid in frau. patr. de Anch. Font. ^e Ad h. inc. textum vnde quis dicit Felinus in c. 2. ext. de testi. adde Sacram. consil. 11. incip. circa presentem lib. 1.

melior erit conditio, qui per litem contestationem negotium primitus occupabit. Post occupationem autem huiusmodi, alter se introrittere nequibit ulterius, cum ille litem dominus sit effectus: nisi dictum in constitutione fuisset, quod non fieret melior conditio occupantis. tunc enim si eum, qui occupavit, infirmari, mori, absentari, vel aliâ impediri contingat, aut si prosequi forte nolit, poterit alter suscipere ac perficere negotium ab alio inchoatum, dum tamen ab alio non fuerit alius substitutus: nam si sit, is præferri debet eidem.

Procurator datus in solidum, qui occupaverat negotium, ex impedimento exclusus, non reassumit: nisi altero impedito, h. d. Dominicus.

Ceterum ubi nullo substituto, alter suscipit negotium prosequendum, is, qui occupavit primitus, ipsum resumere postea impedimento cessante nequibit: nisi forsitan illud contingeret a impediri

In causis spiritualibus ex duobus procuratoribus simul simpliciter datus iudex eligit magis idoneum, qui solus prosequi poterit: nec alius admittitur, nisi primo legitime excluso, h. d. Dominicus.

Santè in electionum, postulationum, provisionum, & aliorum spiritualium negotiorum causis (cum talia clericorum expeditionem exigere dignoscantur) volumus specialiter observari, ut si plures procuratores simul in eis fuerint non in solidum deputati, iudex (ne propter eorum concursum negotia eadem intricari contingat) idoneiorem ex ipsis eligere valeat: & ille solum modo prosequatur, habeatque quicquid cum illo sic electo factum extiterit, plenam roboris firmitatem: nec ad prosequendum alius admittatur postmodum, nisi prout eum, qui non occupat negotium, censimus post occupationem factam ab alio superius admittendum.

CAP. VII.

Procurator, qui renuit acceptare mandatum, pœnitere potest, quamdiu constitutus in eadem perseveraverit voluntate.

Idem.

Item b. is, qui procurator constituitur ab absente, si dixerit præsentatum sibi suscipere nolle mandatum: hoc tamen nequaquam obstantè, quamdiu constitutus in eadem persistit voluntate, ipsum acceptare poterit e, quandoquunque placebit.

CAP. VIII.

Dominus datus procuratorem, quoties contingit eum abesse, causam tractando procuratorem non intelligitur revocare: secus si simpliciter: nisi expresse protestetur, quod ipsum revocare non intendit: vel aliâ hoc appareat ex probabilibus conjecturis. Ioan. And.

Idem.

Item quem sub ea forma, quoties te abesse contigerit: constitueris procuratorem ad causam, non ideo (licet tractes eam postmodum per teipsum) procuratorem ipsum dignosceris revocare, quinimo procurator idem procuratoris assumet officium, quandoquunque te contigerit absentare. Secus si simpliciter te fuerit constitutus: tunc enim sine ante litem contestatam sive post ad causam ipsam venias, non ut ipsi procuratori assistas, sed ut causam tractes eandem, tractando ipsam eum revocare censuris: nisi dicas expresse, quod ipsum vis in officio procuratoris (hoc non obstantè) manere, vel nisi quod non animo revocandi hoc facias, ex aliquibus appareat conjecturis d, ut si forsitan aliquis imminet articulus, in quo tu melius nosti veritatem, aut si sit procurator ipse infirmus, vel forsitan se absente, seu quicquid aliud acciderit, propter quod ipsi causæ tuæ sit præsentia opportuna.

a Aliis, contigerit. b ad hunc text. vid. que dicit Alex. consil. d. incip. revocatur in dubium. l. s. c Vid. l. consensu. ff. de ad. & oblig. Font. d Una presumpcio tollit aliam. de presum. l. utra. de inog. res. l. d. v. Font.

CAP. IX.

Tria dicit. Primo, quod procurator ad contrahendum matrimonium debet habere speciale mandatum. Secundo, quod talis procurator non substituit: nisi ad hoc mandatum habeat. Tertio, quod si talis procurator revocatus etiam ignoranter contrahit, non tenet matrimonium. Ioan. And.

Idem.

Procurator a non aliter censetur idoneus ad matrimonium contrahendum, quam si ad hoc mandatum habuerit speciale. Et quamvis aliis is, qui constituitur ad negotia procurator, alium dare possit: in hoc tamen casu (propter magnum quod ex facto tam arduo b posset periculum imminere) non poterit deputare alium, nisi hoc eidem specialiter sit commissum. Santè si procurator antequam contraxerit, à domino fuerit revocatus, contractum postmodum matrimonium ab eodem (licet tam ipse, quam ea, cum qua contraxit, revocationem huiusmodi penitus ignorarent) nullius momenti existit, cum illius consensus defecerit, sine quo firmitatem habere nequibit.

DE IIS, QUÆ VI METUSVE CAUSA FIUNT.

TITVLVS XX.

CAP. I.

Excommunicationis, suspensionis, vel interdicti absolute, vel revocatio per vim extorta, non tenet: & extorquens excommunicatus est ipso iure. Ioan. And.

Gregorius X. in Concilio generali Lugdun.

Abolutionis beneficium, ab excommunicationis sententia, vel quacumque revocationem ipsius, aut suspensionis, seu etiam interdicti per vim vel metu extorta, præsentis constitutionis auctoritate omnino viribus vacuumus. Ne autem sine vindicta violentiæ crescat audacia, eos, qui abolutionem seu revocationem huiusmodi vi vel metu extorsissent, excommunicationis sententiæ decernimus subjacere.

DE RESTITVTIONE IN INTEGRUM.

TITVLVS XXI.

CAP. I.

Ecclesia post quadriennium non admittitur ad petendum restitutionem contra sententiam, vel contractum, nisi rationalis aliqua causa hoc suadeat. Ioan. And.

Gregorius IX.

Ecclesia, quæ ad retractandam sententiam, vel contractum, per beneficium restitutionis in integrum, postulat se admitti, si quadriennii spatium post sit lapsum, & negligenter omiserit: non est ad beneficium huiusmodi admittenda. c Nisi prævaricationis, vel fraudis manifesta probetur super hoc intervenisse commentum: aut alia rationalis causa subit, quæ superiorem movere debeat ad idem beneficium concedendum.

CAP. II.

Ecclesia contra confessionem, qua lesa fuit, admittitur intra quadriennium, per beneficium restitutionis in integrum: postea non, nisi per usum iuri communis. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

a Vid. Ancharanum consil. 228. incip. A. duas filias habebat. & duobus consil. seq. Antonium Butrium consil. 64. incip. A. duas filias habuit. & consil. seq. & Alex. consil. 145. incip. in causa & lite. & consil. 149. incip. viso processu. lib. s. b Et ideo non deciditur iuramento per iudicem delato. Bald. in Ladmonenti. Font. c Iste versiculus habet etiam locum in aliis personis, quibus ista restitutio competit. Phil. Font.

Sl aduersus confessionem in iudicio à se factam, lra ec-
 clesia beneficium restitutionis in integrum, intra
 quadriennium ab ipsius confessionis tempore computan-
 dum, petere negligenter omittat: non est (nisi aliquid
 rationabile appareat, quod aliud suaserit faciendum) ad
 hoc petendum ulterius admittenda. Vbi verò per viam
 communem revocationis erroris, quem in facto preten-
 dit, vult aduersus suam confessionem ecclesia se iuvare:
 hoc quancumque poterit, donec negotium sit fini-
 tum.

DE ARBITRIS.

TITVLVS XII.

CAP. I.

*Si ex tribus arbitris duo concordent in summa, tenet illorum sen-
 tentia: si omnes discordant, tenet sententia de summa minori.*

Bonifacius VIII.

Sex tribus arbitris, te duo in decem, & tertius in
 quinque condemnent, debet sententia preualere
 duorum. Licet cum unus in XV. alius in X. tertius
 verò in quinque pronunciant: illius, qui dixit de summa
 minori (cum in illa omnes concordet existant) sententia
 efficax censeatur.

CAP. II.

*Si ex tribus arbitris unus noluit examinando vel definiendo
 interesse, duo procedere poterunt, ac si ille presens esset. Cum
 iudices autem antiqua iura seruentur. Joan. Andr.*

Idem.

VT quaestionibus (quæ plerumque propter arbitrorum
 voluntariam seu malitiosam absentiam remanent in-
 decisa) finis celerius imponatur: Statuimus, ut si ex tri-
 bus arbitris à patribus electis, eorum aliquis ab alio le-
 gitime requisitus ad examinandum vel definiendum cum
 eis negotium, super quo in ipsos existit commotio
 sum, non curaverit (cessante impedimento legitimo)
 convenire: duo presentes, penes quos (licet sit certum de
 alio innexa videatur) totalem eo casu remanere de-
 cernimus potestatem, possint (malitiosa seu voluntaria
 illius absentia non obstant) dictum examinare negoti-
 um, & liberè definire, sicut possent illo presente, nec
 volente, cum eis in unam sententiam concordare: ut
 sic ipsius absentia presentia repleta divina cum respectu
 faciat pro presente. Circa iudices verò antiqua iura
 saluum immutari.

a Vid. Bart. in litem si unus. 4. item si plures. ff. ad lit.

FINIS LIBRI PRIMII.

SEXTI DECRETALIVM
LIBER SECUNDVS

DE IVDICIIS.

TITVLVS PRIMVS.

CAPITVLVM I.

*Judex delegatus non habens ad hoc speciale mandatum à Papa, non potest compelli
 partem, ut personaliter coram eo compareat: nisi ex rationabili
 causa. Joan. Andr.*

Innocentius IV. in generali Concilio Lugdunensi.

IVRIS esse ambiguum non videtur, iudicem
 delegatum, (qui à sede Apostolica manda-
 tum ad hoc non receperit speciale,) iubere
 non posse alterutram partium coram se
 personaliter in iudicio comparere. Nisi
 causa fuerit criminalis ^a, vel nisi pro veritate dicenda,
 vel pro iuramento calumpniæ faciendo, vel alijs juris
 necessitas partes coram eo exegerit personaliter præ-
 sentari.

CAP. II.

*Mulieres personaliter ad iudicium (quacumque causa in iure non
 expressa) in iura trahenda non sunt: sed si necessarium sit ipsarum
 testimonium in causa, iudex expensis producentis interdum ab-
 steterum mittet: & iudex fraudulenter vadens, excommunicatus
 est. Mulieres religiose, etiam volentes, extra monasterium suum
 ex aliqua causa personaliter ad iudicium trahi non possunt: quod
 contra predicta sit, est irritum. Joan. Andr.*

Bonifacius VIII.

Mulieres ^b (quas vagari non convenit, nec viro-
 rum corpibus immisceri) auctoritate literarum se-

^a Vid. Bart. in l. pen. s. ad crimen. ff. de pub. iudic. Fon. ^b Vid.
 de iur. de proc. l. ser. vsu. C. de iud. & l. ser. ff. de reg. iur.

dis Apostolicæ, vel legatorum ipsius, aut alio quocumque
 ad iudicium personaliter evocari, vel trahi iuris causa
 ferendi testimonium, aut alia qualibet (quæ in iure non
 exprimitur) prohibemus. Sed cum necessarium fuerit
 testimonium earundem, iudex (in expensis pariter produ-
 centis easdem) tabellionem aut aliam personam idoneam
 ad eas transmittat: vel si forte talis casus occurrat, quo
 iure prohibente, receptio testium alteri committi non pos-
 sit: iudex ^a tunc propter hoc personaliter ad illas acce-
 dat, aut (si talis sit personæ iudicantis conditio, quod id
 per ipsum non debeat fieri, vel non possit) mittat ad eos
 proviso quòd casus huiusmodi (videlicet ut iudex vadens
 personaliter) non fingatur: nec fraus interveniat in hac
 parte. Alioquin scilicet huiusmodi sit fraudator, ipso facto
 sententiam excommunicationis incurrat.

Ceterum femine religiose, presertim que debent
 sub clausura morari ^b, extra suum monasterium vel
 clausuram non veniunt ad iudicium, vel trahuntur ex
 quavis causa personaliter: etiam si ipso iure sit irritum
 & inane, si quid contra præmissa contigerit attentari.

^a Al. si præfatus iudex propter hoc, &c. ^b causa religio-
 hoc licet. V. l. ff. de in ius voc. l. ser. vsu ad iud. ff. de arb. & cap. de
 CAP.